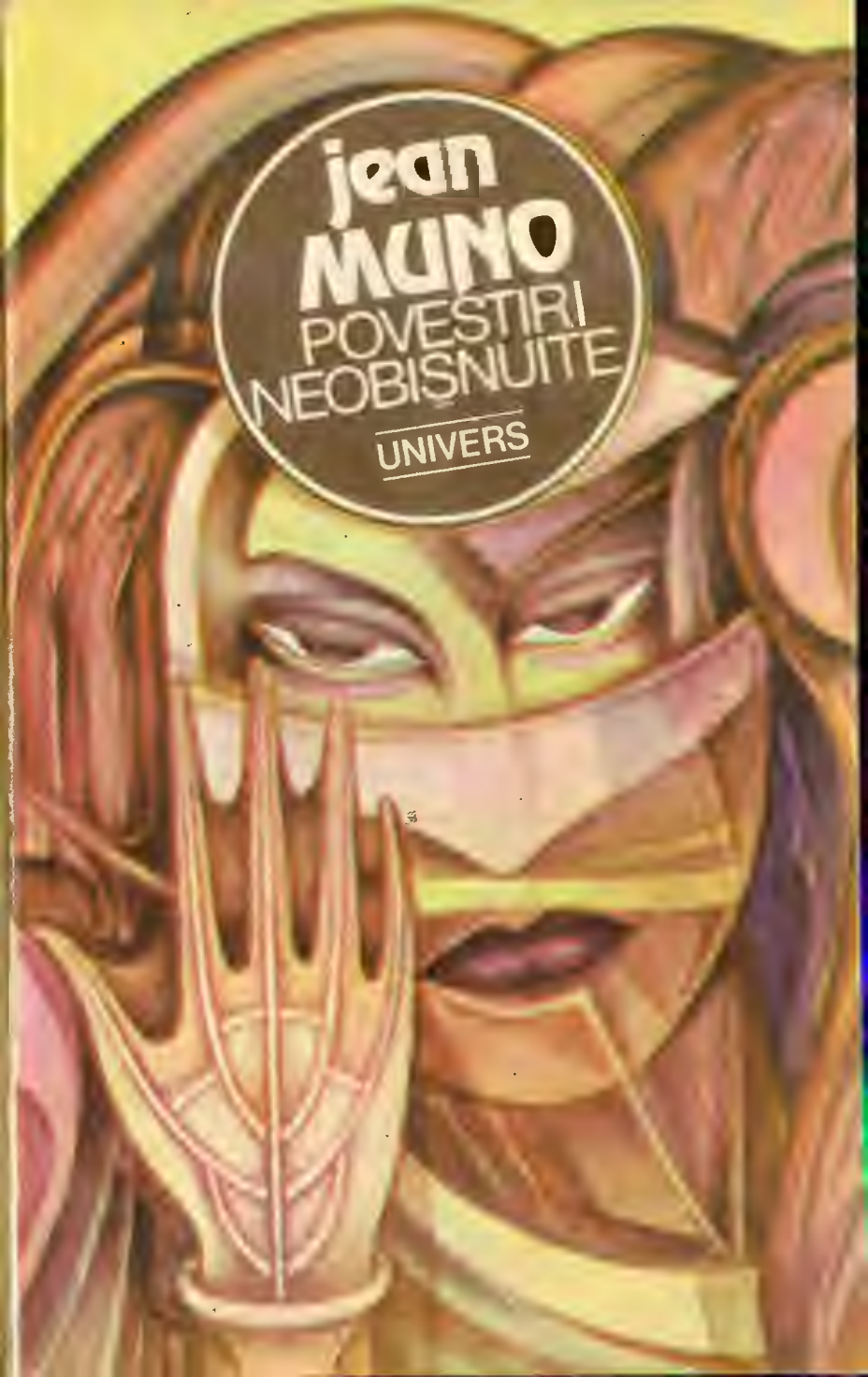
jean
MUNO
POVESTIRI
NEOBIȘNUITE
UNIVERS

JEAN MUNO
POVESTIRI NEOBIȘNUITE

Coperta de : DAN STANCIU

JEAN MUNO

La Brèche

Librairie Saint-Germain-des-Prés
© Editions Saint-Germain-des Prés, 1973

Histoires singulières

Editions Jacques Antoine, Bruxelles
© Jacques Antoine, 1979

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS

Jean Muno

Povestiri neobișnuite

Traducere și prefață de
Rodica Lascu-Pop

Editura UNIVERS
București — 1987

Fantasma conține fantezie și invers...

FRANZ HELLENS, *FANTASTICUL REAL*

Cuvînt înainte al autorului

Această culegere grupează majoritatea textelor (povestiri și nuvele) de inspirație fantastică pe care le-am scris în decursul ultimilor zece ani. Au apărut în franceză, în ordine dispersată, în volume diferite, unele colective. Subliniez astfel importanța pe care o dau prezentei lucrări care, cel puțin la ora actuală, nu-și are echivalent în limba mea.

Tradiția fantasticului, preluată într-o oarecare măsură de suprarealism, este foarte trainică în pictura și literatura Belgiei. Unii critici văd în ea trăsătura principală a specificului nostru cultural. Nu știu dacă mă încadrez în această tradiție, nici în ce măsură, căci este greu să te judeci pe tine însuți. Ceea ce știu, în schimb, este că fantasticul reprezintă pentru mine, în primul rînd, un mijloc de a exprima realitatea. Iar dacă fantasticul se împacă bine cu umorul, ironia sau aparenta naivitate, e fiindcă văd în ele tot atîtea mijloace convergente de a traduce ambiguitățile realității cotidiene trăite.

Dedic această carte prietenului meu Henri Cornélus, poet și romancier de talent, om de valoare, grație căruia am întîlnit-o pe traducătoarea mea. Și, bineînțeles, îi mulțumesc foarte mult Rodicăi Pop. Munca pe care a dus-o la bun sfîrșit este rezultatul unei profunde erudiții și simpatii.

JEAN MUNO

Ianuarie 1983

PREFAȚĂ

Odată cu dobîndirea independenței politice, prin Revoluția din 1830, se conturează în Belgia o mișcare culturală ambițioasă ce-și propune ca obiectiv primordial dezvoltarea unei literaturi naționale. Lipsiți de o adevărată tradiție literară, scriitorii sînt nevoiți să-și caute dincolo de frontiere, în Franța, Germania, modelele de urmat. Hegemonia spațiului lingvistic francez devine o realitate socio-culturală recunoscută, mulți scriitori flamanzi adoptă limba franceză încercînd să exprime prin ea singularitatea „geniului nordului". Originalitatea literaturii belgiene constă tocmai în această dualitate dictată de „mezalianța" [1] fertilă a fondului și a formei, de interferența a două culturi deosebite.

Este perioada anilor 1830—1879, de căutări febrile și încercări stîngace în poezie, proză. Două nume de valoare inegală se impun în această primă etapă: Octave Pirmez și Charles De Coster. Acesta din urmă a dat literaturii naționale o capodoperă: *La légende d'Ulenspiegel (Legenda lui Ulenspiegel)* 1867, „un compus al spiritului latin și al sensibilității germanice". Roman epic de inspirație istorică, Ulenspiegel este un personaj al folclorului german, *La légende d'Ulenspiegel* păstrează cîte ceva din „exaltarea romantică a culorii și a libertății, precum și din preocuparea realistă pentru adevărul faptelor." [2] De Coster surprinde astfel într-o viziune mitologică, din care nu lipsesc misticismul, fantezia, fantasticul pictural bruegelian, simbolismul, veselia, umorul, savoarea truculentă a limbajului, adevăratul temperament național.

Un suflu nou, anticonformist și radical, de promovare a unei expresii artistice libere, personale, animă, în jurul revistei *La*

---

[1] BURNIAUX, R. și FRICKX, R., *La littérature belge d'expression française*, Paris, P.U.F., 1973, p. 11.

[2] *Alphabet des lettres belges de langue française*, Bruxelles, Association pour la promotion des Lettres belges de langue française, 1982, p. 25.

Jeune Belgique (1881), o pleiadă de tineri scriitori : Georges Rodenbach, Maurice Maeterlinck, Emile Verhaeren, Max Elskamp, Georges Eekhoud. Grație acestui climat de efervescență spirituală, de emulație intelectuală, întreținut și de alte reviste precum *L'Art moderne, La Wallonie, Le Réveil*, generația scriitorilor de la 1880 a ajuns să dobîndească o conștiință literară fermă.

Vorbind despre originalitatea și specificul național belgian trebuie să menționăm în primul rînd tradiția imaginarului, a fantasticului. O tradiție unică ce, în pictură, se perpetuează din Evul Mediu pînă în zilele noastre prin nume celebre ca : Hieronymus Bosch, Bruegel, Ensor, Fernand Kopff, Magritte, Delvaux. Și în literatură, straniul, supranaturalul, pătrund după 1880 pe căi diferite : cea simbolistă, prin tehnica aluziei, a imperceptibilelor analogii, a imaginilor „fardate" și prin cea a unui realism exagerat, vizionar, la limita paroxismului și a iraționalului.

În studiul său consacrat *Școlii belgiene a straniului*[3], Jean-Baptiste Baronian subliniază că fantasticul nu este un fenomen sporadic, marginal, ci că el reflectă, în artă și literatură, o „dispoziție naturală" constantă, o deschidere a spiritului spre imaginar, straniu, dispoziție de natură interioară, întreținută de lumea exterioară. Să ne ferim totuși să reducem operele fantaștilor[4] belgieni de expresie franceză, ale unui Franz Hellens, Jean Ray, Michel de Ghelderode, ca să nu-i citãm decît pe cei mai cunoscuți, la un simplu transfer literar al unei bogate moșteniri plastice.

Romancier al imaginarului, Franz Hellens (1881—1972), este creatorul termenului de „realitate fantastică" sau „fantastic real"; formulă ce exprimă însăși bipolaritatea operei sale : pe de o parte fascinația oniricului *(Mélusine)*, a insolitului cotidian *(Realități fantastice — Réalités fantastiques)*, pe de alta, tentația unui realism interior, psihologic, *(Moreldieu)*. Aceste *Realități fantastice*, scria Marcel Brion, „nu sînt realități supranaturale : [autorul] arată cealaltă față a vizibilului, [el] aduce la lumină zone obscure ale inimii și ale sufletului". Dar numai o privire deosebită, plină de ingenuitate și de profunzime poate pătrunde în aceste pliuri secrete ale eului și surprinde fantasticul dincolo de gesturile banale, de vorbele obișnuite : este privirea de copil, de pictor sau de poet. Prin „ochii visului" scriitorul descoperă noi

[3] BARONIAN, Jean-Baptiste, *Panorama de la littérature fantastique de langue française*, Paris, Stock, 1978, pp. 238-242.

[4] Termen consacrat ca atare în literatura de specialitate (n. t.).

enigme ale universului și regăsește drumul ce duce spre patria copilăriei.

Franz Hellens rămîne unul dintre marii inspiratori ai fantasticului belgian ; o generație întreagă de scriitori : Marcel Thiry, Robert Poulet, Jean Bosschère va fi marcată de viziunea sa onirică asupra lumii, viziune ce-i anunță pe suprarealiști, precum și de tehnica sa originală de iluminare a realității.

Cu Jean Ray (1887—1964) școala belgiană a straniului se întregește ; el conferă prin nuvelele și romanele sale *(Povestiri cu whisky — Les contes du whisky, Marele Nocturn — Le Grand Nocturne, Cercurile groazei, Les cercles de l'épouvante — Malpertuis)*, o dimensiune nouă fantasticului, definitorie după Roger Caillois, și anume „jocul cu frica". Jean Ray pornește de la schemele clasice, de la paradigmele tradiționale ale unui fantastic exterior și creează o lume *intercalară* în cotidian, un domeniu al Fricii și al Necunoscutului.

Thomas Owen (1910) preia de la maestrul său Jean Ray această estetică a fricii și face din ea resortul principal al scrierilor sale fantastice : *Cérémonial nocturne — Ceremonial nocturn — Pitié pour les ombres — Milă pentru umbre — Les Maisons suspects — Case suspecte.* În lumea lui Owen banalitatea nu este decît o perfidă latență a catastrofei ; „un suspense permanent". Amenințarea, teama, groaza se pot naște în orice clipă din realitatea cea mai monotonă și mai obișnuită.

Ar fi inexact și mult prea simplist să reducem literatura de inspirație fantastică belgiană la cele două mari orientări pe care le-au imprimat Franz Hellens și Jean Ray. Așa cum remarca Jean-Baptiste Baronian „individualitatea există și, odată cu evoluția constantă a genului, e normal ca autorii contemporani să propună o apropiere diferită și să-și delimiteze universul cu concepții poetice, cu o estetică și un stil care, în ciuda asociațiilor oricînd posibile, nu le aparțin în realitate decît lor." [5]

Astfel Ghelderode rămîne fidel teatrului său chiar și atunci cînd scrie povestiri fantastice *(Vrăji — Sortilèges).*[6] Scene ametitoare, figuri supranaturale, înfricoșătoare și tragice, ca de exemplu diavolul sau moartea personificată, reapar în povestiri ca o dovadă incontestabilă a unității și unicității viziunii sale asupra lumii.

---

[5] BARONIAN, J.-B., op. cit., p. 261.

[6] Traduse sub titlul *Povestiri crepusculare,* Editura Univers, București 1973.

De remarcat un fenomen important care s-a produs în ultimul deceniu ; este vorba de reabilitarea scriitorilor fantastici belgieni.[7] Noi mutaţii socio-culturale ce modifică receptarea fenomenului fantastic şi îl îmbogăţesc cu conotaţii multiple şi variate sînt la originea acestui reviriment. Este şi contribuţia animatorului şi criticului literar Jean-Baptiste Baronian în afirmarea unor noi puncte de vedere, precum cel referitor la „noul fantastic"[8] sau la fantasticul înţeles ca revoltă împotriva conformismului[9]. Prin această ipoteză lansată de criticul belgian, fantasticul de astăzi practicat de un Sternberg, Prévot, Bours, Compère sau Muno, reprezintă o formă de reacţie, de denunţare agresivă, corozivă a confortului şi monotoniei cotidiene. Încărcat de intenţii critice, fantasticul „deschide breşe ici şi colo, provoacă distorsiuni, lasă să se întrevadă zone *insalubre* în sînul cărora inadmisibilul şi iraţionalul îşi dispută întîietatea, întreţine o confuzie de priviri, de gesturi, de simţuri, de obiceiuri..."[10] El devine astfel un instrument de luptă, el dezvăluie conflictul acut dintre conştiinţa lucidă a omului şi „jalnicul cotidian".

Jean Muno, ale cărui *Povestiri neobişnuite* le publicăm în prezentul volum, se numără printre cei înrolaţi în Rezistenţa imaginarului, numai că el nu este unul dintre acei răzvrătiţi vehemenţi care fac multă vîlvă în jurul lor, el a preferat să rămînă un „maquisard" discret al umorului, ironiei şi insolitului cotidian.

•

Jean Muno, după adevăratul său nume Robert Burniaux, s-a născut la Bruxelles, la 3 ianuarie 1924, într-o familie de învăţători. Tatăl, Constant Burniaux, institutor şi scriitor s-a impus printr-un număr important de volume (romane, povestiri, nuvele, poezii) care dezvăluie pe un ton ce variază de la un patetism lipsit de artificii ca în crochiurile şcolare *(Prostia — La bêtise)*, la o ironie crudă, amară, romantismul vulgar al unor vieţi obişnuite *(O viaţă măruntă — Une petite vie, Etapele vieţii — Les âges de la vie)*. Lumea lui Burniaux este o lume a „micii burghezii /care

[7] DE DECKER, Jacques, *Lettres françaises de Belgique*, Bruxelles, Archives du Futur, 1980, p. 24.

[8] Deosebit de interesant eseul său *Un nouveau fantastique*, BXL, L'Age d'homme, 1977.

[9] BARONIAN, J.-B., op. cit., p. 244.

[10] Ibid.

se zbate/ între îndestulare și sărăcie, eșec și reușită, este o întreagă faună de funcționari și rentieri modești care visează, își amintesc, așteaptă ceva ce nu se întîmplă niciodată."[11]

Contribuția sa la îmbogățirea patrimoniului literar belgian, a fost răsplătită cu titlul de membru al Academiei Regale de limbă și literatură franceză.

Jean Muno va moșteni de la tatăl său aceeași „coeziune și logică internă, marca unui univers romanesc centrat mai cu seamă pe experiența personală".[12] Și unul și celălalt poartă în suflet neliniștea omului ce se simte „rupt de rădăcinile sale", fapt care-i obligă să-și găsească în imaginație adevărata eliberare de sub „jugul cotidian".

Jean Muno a urmat cursurile secundare la Athénée Royal din Bruxelles, secția de limbi clasice, apoi, în perioada războiului, a făcut studii de filologie romanică încheiate cu o lucrare de licență susținută la Universitatea Liberă din Bruxelles despre stilul romancierei franceze Colette. A fost numit apoi profesor la Athénée Royal din Gand unde a funcționat pînă în 1950, timp în care și-a adunat material pentru primul său roman *(Botezul scrisului — Le Baptême de la ligne)* Muno își continuă cariera didactică la École Normale din Bruxelles pînă în 1974 cînd se retrage definitiv din învățămînt. Pentru scurtă vreme este tentat de cariera universitară și își propune să pregătească o teză de doctorat despre René Béhaine, romacier francez, autorul unui vast roman ciclic *(Povestea unei societăți — Histoire d'une société)*. Renunță însă curînd la acest proiect și scrie o piesă radiofonică *Omulețul singuratic — Le petit homme seul* pe care radiodifuziunea o va difuza imediat. De acum se angajează pe drumul anevoios al creației literare.

Treizeci de ani de muncă asiduă, de prelucrare și „perfecționare" a subiectului și personajului, căci Muno rămîne fidel sieși și personajului său, de reînnoire și desăvîrșire a stilului.

Etape ale unei minuțioase evoluții, romanele și nuvelele sale se completează și se întregesc reciproc printr-o reluare și aprofundare a psihologiei micului burghez occidental. Lumea

[11] BURNIAUX, R. și FRICKX, R., op. cit., p. 50.

[12] OWEN, Thomas, Discours prononcé à la réception de M. Jean Muno à L'Académie Royale de Langue et de Littérature Françaises, în *Bulletin de L'Académie Royale de Langue et de Littérature Françaises*, Tome LIX, nos 3-4, 1982, p. 162.

în care trăiește personajul munolian, și în care autorul se recunoaște cu complezență ironică, este una închisă, celulară, imobilizată de un sistem de valori și de nonvalori. Prizonieră acestui mecanism metronomic al rutinei, al conformismului, existența omului mărunt și simplu din opera lui Muno, se mărginește la cîteva centre de interes : familia, casa, profesiunea, vacanțele. Opera devine astfel un revers zeflemitor al însăși vieții scriitorului. „Pornesc de la propria experiență, mărturisește autorul, nu pot să scriu decît despre lucrurile pe care le-am simțit profund." [13]

Pornind de la experiența personală, cea a copilului ce-și căuta pe furiș, în singurătate adevăratele bucurii, a fiului respectuos, educat cum se cuvine de către doi părinți pedagogi, modelat de exemple bune și rigoare morală, în sfîrșit, a profesorului ce-și desfășoară activitatea profesională „în ritmul imuabil al orarelor", pornind deci de la această realitate trăită pe care o decantează, Muno creează un alt *tip* de existență. De Decker subliniază această trăsătură a personajului central munolian, a celui care spune *eu* și care ar părea mai degrabă să reprezinte un mod de a fi decît o ființă. La fel ca domnii cu „chapeau melon" din pictura lui Magritte. „Personajele lui Muno nu au o identitate, au un anumit fel de a exista care îi caracterizează mai mult decît personalitatea lor."

Există însă o a doua dimensiune a personajului munolian care-l salvează de generalitatea unui portret-robot. La o privire mai atentă el își dezvăluie individualitatea și originalitatea ; printr-o stratagemă abilă (luciditate, ironie, umor) el iese din cadrul standardizat al vieții cotidiene, se distanțează cu un pas de personajul-tip și-l privește pieziș. Frank Andriat spune că „personajul-tip se confundă cu burghezul mijlociu pe care personajul-individ îl denunță arătîndu-se cu degetul." [14] Această duplicitate frapantă a discursului romanesc creează și întreține în mod insidios un efect secundar asupra cititorului. Vocația pedagogului transpare și aici ; sînt arătate exemplele ce nu trebuiesc urmate.

De la primul, *Le Baptême de la ligne* (1955), la ultimul său roman, *Viața mizerabilă a unui erou din Brabant — Histoire*

---

[13] MUNO, Jean, interviu acordat lui Jean De Decker in *Cyclope*, 1980.

[14] ANDRIAT, Frank, *Jean Muno : la fantaisie du désespoir*, in *Cyclope*, 1980, p. 12.

exécrable d'un héros brabançon (1982), vocea *eului* munolian „munologhează" pe tonurile cele mai variate.

Saint-Bedon (1959), roman umoristic, prefigurează prin ironia usturătoare cu care şfichiuieşte vanitatea aşa-zişilor intelectuali, a pretinşilor oameni de litere, numeroase secvenţe din romanul autobiografic *Histoire exécrable d'un héros brabançon.*

Cu *l'Hipparion* (1962) Muno îşi modifică tehnica, el introduce în viaţa mediocră a personajului său un element neaşteptat, de ruptură (animalul preistoric), creînd astfel în plină banalitate cotidiană o lume nouă, fantastică.

Omul care dispare — L'Homme qui s'efface (1963) este transpunerea în imaginar a unei experienţe trăite.

Insula paşilor pierduţi — L'île des pas perdus (1967), înseamnă pentru Muno o tentativă de a scrie un roman psihologic tradiţional ; este un caz de conştiinţă în care visul şi imaginaţia sînt înlocuite de introspecţia lucidă şi de ataşamentul faţă de realitate.

Fără vreo altă calitate intelectuală sau fizică, personajul munolian, acest om neînsemnat şi singuratic, este înzestrat cu o surprinzătoare luciditate şi acuitate a privirii. Alphonse Face, bibliotecarul mărunt şi lipsit de personalitate din romanul *Le Joker* (1972) se dedă cu o perversă delectare jocului lucid al pîndei. El duce pînă la limită experienţa „distanţării" prin dedublare, pe care au încercat-o şi alte personaje, din scrierile anterioare, ieşind definitiv din spaţiul romanesc pentru a se observa cu mai multă minuţiozitate şi maliţiozitate. Alphonse Face se tutuieşte, artificiu stilistic ce subliniază alteritatea. Jokerul (titlul cărţii are o semnificaţie simbolică) este „omul-cameleon" care se adaptează cu uşurinţă la orice situaţie, „eşti reversibil, îşi spune el, te porţi pe faţă ca şi pe dos", face jocul celorlalţi şi implicit denunţă vampirismul social, rutina.

Ripple-Marks (1976) este un autoportret, o meditaţie muşcătoare asupra conformismului lumii exterioare, a egocentrismului mic-burghez dublată de o analiză interioară a actului de creaţie. Autorul-narator „munologhează" pe un ton virulent ; este o răfuială veche, o revanşă tardivă pe care autorul, ajuns la vîrsta maturităţii, o ia în sfîrşit cu un rînjet de satisfacţie, împotriva societăţii în general şi a familiei în special. Romanul a obţinut Premiul Oraşului Bruxelles în 1976.

Jean Muno se simte tentat încă de la debutul său în literatură de formula teatrului radiofonic. Iată cîteva realizări :

L'Épave, O.R.T.F., 1952 ; *Pizzicato*, O.R.T.F., 1953 ; *L'Hipparion*, O.R.T.F., și Westdeutscher Rundfunk, 1964 ; *Comptine* care i-a adus în 1966 Marele Premiu Paul Gilson al Comunității radiofonice de Programe în limba franceză și, în sfîrșit, *L'Anti*, O.R.T.F., 1967, distins cu Premiul Lucien Malpertuis, 1969.

Activitatea de creație desfășurată de Jean Muno este întregită și de cea științifică și publicistică ; eseuri, articole, studii, prefețe, sînt tot atîtea mărturii edificatoare ale gustului și interesului său pentru literatura belgiană.

Jean Muno este membru al Academiei Regale de Limbă și Literatură franceză din anul 1981.

Animator al literaturii fantastice belgiene, Jean Muno este președintele Centrului Internațional al fantasticului creat în mai 1981, și care-și are sediul, printr-o stranie coincidență,[15] la Abbaye de Forest.

„Fantasticul, mărturisește scriitorul în interviul acordat lui Jacques de Decker, este prezent în cărțile mele de la bun început, și cred că provine dintr-o neîncredere fundamentală în realismul așa-zis obiectiv care-mi apare ca o minciună. Cred că pot cuprinde realitatea și mai strîns grație acestor deformări ce pot fi calificate drept fantastice. Pentru mine este un mod de a *stoarce* mai bine realitatea, așa cum storci zeama de lămîie. E și o cale mai directă. Simt nevoia de a proiecta lucrurile în avanplan. Aș vrea ca nuvela să izbească, paragraful să izbească, ba chiar fiecare frază, fiecare cuvînt."

Muno rămîne maestrul prozei scurte și dense „ce poate fi cuprinsă, ca și poemul, de la bun început, dintr-o singură privire", după cum mărturisește el însuși. Această preferință este justificată în mare măsură de temperamentul său artistic.

Fără să negăm succesul romanului fantastic, literatura anglo-saxonă se mîndrește cu adevărate capodopere ale genului, trebuie să recunoaștem că nuvela, prin proporțiile sale reduse, se pretează mai bine exprimării fantasticului, marii creatori de literatură fantastică Hoffmann, Poe, Mérimée, Maupassant, Aymé au fost tentați de această specie. Prin volumele sale, *Breșa — La Brèche* (1973), *Povestiri naive — Contes naïfs* (ree-

[15] Este și decorul pe care Muno l-a ales pentru povestirea *Nimeni la Mănăstirea Forest.*

ditate în 1980), *Povestiri neobișnuite* — *Histoires singulières* (distinse cu Premiul Rossel în 1979), *Entre les lignes* (1983) — Între rînduri, *Histoires griffues* (1985) — *Povestiri cu gheare* — Muno se înscrie în tradiția povestirii fantastice universale.

Prezenta culegere reunește nuvele și povestiri, apărute în volumele mai sus menționate, în diferite reviste, deosebite ca dimensiuni și tematică, dar care se sprijină pe un element comun: aparent ancorate în realitatea cea mai banală, ele dezvăluie, în prelungirea acesteia, adîncimi nebănuite ale insolitului, fantasticului.

Vorbind despre temele fantastice, Roger Caillois sublinia caracterul lor sistematic, închis, asemănător sistemului lui Mendeleev. Muno preia numeroase teme clasice ale fantasticului: dedublarea *(Mediul, Celălalt, Pseudonimie)*, fantoma *(Nimeni)*, vampirul, sufletul care cere pentru odihna sa îndeplinirea unei anumite acțiuni *(Telefonul)*, moartea personificată *(Celălalt, Breșa, Banca albastră)*, obiectul însuflețit *(Scaunul, Mănușa de voluptate)*, interferența visului cu realitatea *(Dorul de țară)*, oprirea sau repetarea timpului *(Ultima gară)*, investirea cu haruri magice a funcțiilor somatice *(Greutatea)*, dar le reface în contextul vieții moderne.

„Nu văd de ce ar trebui respinse temele clasice ale fantasticului" se întreabă pe bună dreptate scriitorul. „Pe plan realist, consider că există mereu vampiri, că există mereu obsesii, fantasme. Doar că, este suficient să nu le tratezi ca în secolul al XIX-lea".[16] Vampirismul tradițional, fantoma, dedublarea sînt demistificate, deconspirate de această nouă viziune: vampirii pe care îi denunță Muno nu au nimic din plăsmuirile înfricoșătoare ale fantasticului „gotic", „nu pot să mă exprim decît despre vampirii burghezi de care m-am lovit", — mărturisește Muno — căci pentru Muno ei sînt niște oameni cu totul obișnuiți, ce pot fi recunoscuți în viața curentă, „funcționari, indivizi înscriși la asigurări sociale".

Materia primă de care se servește scriitorul în elaborarea povestirilor sale fantastice este, în afară de temele tradiționale pe care le reînnoiește, le adaptează la viața contemporană, realitatea înconjurătoare, experiența afectivă trăită chiar de autor. Așa este spre exemplu, povestirea *Casa natală*, scrisă pentru a ilustra o temă prestabilită, a animalului fantastic.

[16] MUNO, Jean, interviu in *Cyclope*, 1980.

Este vorba de o casă sinistră, în apropierea unei linii de cale ferată în care a locuit Muno , de apariția unui șobolan mare, cafeniu ce dădea tîrcoale bucătăriei. Soluția, pentru a se debarasa de scîrbosul animal, nu era decît una : aceea de a-l otrăvi. După ce a devorat crutoanele de pîine unsă cu otravă, animalul s-a retras să moară sub scîndurile putrede ale magaziei. Muno a utilizat anecdota în povestire „căci, mărturisește el, frica pe care am încercat-o căutîndu-l, vinovăția pe care o resimțeam, senzația că șobolanul a scăpat pe neașteptate de otravă și că va apărea ca să se răzbune reprezintă în mod evident un material fantastic.

În povestire, animalul nu este un șobolan, căci a-l numi ar avea ceva liniștitor. Am făcut deci în așa fel ca să nu poată fi identificat. Nu se vedea niciodată complet. Am mărit și doza de neliniște plasîndu-l în casă în timp ce protagonistul povestirii era imobilizat în grădină. Iată exemplul unei povestiri fantastice bazată în mare parte pe realitate pentru că m-am servit de propria teamă." [17]

Pentru volumul *Povestiri naive* din care publicăm doar trei *(Nimeni la Mănăstirea Forest, Franz și Bazilica, Ultima gară)*, Muno s-a inspirat direct din colecția de picturi naive pe care artiștii plastici le-au consacrat orașului Bruxelles în catalogul *Bruxelles văzut de pictorii naivi.* Ilustrînd prin povestirile sale aceste tablouri, Muno împrumută implicit tehnica artei naive, el transcrie în cod lingvistic secvențele disparate, instantaneele din viața obișnuită pe care penelul pictorilor le fixase pe pînză.

Originalitatea *Povestirilor neobișnuite* constă în formula nouă, ideală după care funcționează fantasticul, de altfel, ca pentru a-i întregi efectul, autorul dezvăluie pe ultima pagină a volumului, secretul compoziției, printr-o savantă *Formula.* Muno se conduce după rețeta unui subtil dozaj de fantastic și umor, de fantezie și ironie. În *Mănușa de voluptate*, autorul introduce distanța parodică și, cu toate acestea, textul continuă să funcționeze în fantastic, să impresioneze, să tulbure, să neliniștească cititorul. Umorul și fantasticul coexistă ca forme specifice de expresie ale unui decalaj flagrant din viața cotidiană.

Umorul practicat de Muno are profunde semnificații sociale; nu este un simplu joc, o gimnastică spectaculară a minții, ci

[17] *Le fantastique d'aujourd'hui*, Rencontres internationales de l'abbaye de Forest, C.I.F., 1982, pp. 99-101.

un mijloc strălucitor și savuros de a exorciza tabuurile, comorile mărunte ale uzanței și falsele valori. Vena sa umoristică își trage seva din această „pavlovizare" a gesturilor, din automatismele ucigătoare ale existenței.

Pentru familia Roquette, viața devine „un poem în formă fixă, sau o litanie" *(Forța obișnuinței)* în care clișeele, regulamentele, toate abstracțiunile rigide și sterile sînt respectate cu sfințenie. Este un mod indirect de a ridiculiza stereotipia, rutina, vampirismul social ; umorul se asociază cu parodia și satira.

Personajele din *Frumoasa zi stupidă* atît de grijulii cu aspectul formal, cu aparențele, sînt asimilate de acestea pînă la urmă ; viața lor este pompată în mod politicos de către acești vampiri abstracți ai obișnuinței, rutinei ; ca niște figurine din carton, „Sfînta Treime familială" înaintează odată cu Timpul, oarbă și surdă, cu pasul măsurat, ritmat cu precizie. Spectator al acestei respectabile reprezentații, Stéphane aruncă săgeți zeflemitoare, sarcastice. Ordinea valorilor e răsturnată în mod ridicol : el, care are mania de a gîndi în fiecare zi din săptămînă, chiar și duminica, se vede umilit în fața spectacolului plin de beatitudine pe care-l revarsă prostia.

Adevărat exercițiu de virtuozitate stilistică, autorul exploatează cu o insistență subversivă „toate resursele antagoniste ale verbelor la diateza reflexivă", nuvela gramatical intitulată *Diateza reflexivă* readuce în prim plan vechile sale ranchiune împotriva *Domnilor Educatori.* Stéphane este victima resemnată a educației exemplare ce i-a fost aplicată. „Binefacerile" acestui fastidios proces, împins pînă la forma sa extremă, a unei ridicole politeți față de sine, sînt privite cu o detașare ironică de scriitor. Comportamentul apretat, manierismul exagerat, deferența ireproșabilă și-au pierdut calitatea umană, ele nu mai sînt semnele exterioare ale realității afective, ci ale monstruosului conformism.

„Umorul, scria Robert Escarpit, este o artă de a exista, nu este nici diletantism, nici o tehnică a confortului intelectual".[18] Am spune că pentru Muno umorul reprezintă una dintre componentele esențiale ale existenței sale ; o formă de reacție împotriva sistemului sclerozat al rutinei. Virtutea catarctică a

[18] ESCARPIT, Robert, *L'Humour*, Paris, P.U.F., 1972, p. 126.

umorului este recunoscută chiar de scriitor atunci cînd declară: „umorul este libertatea mea".

Fantasticul deschide o breșă [19] în „cenușiul zilelor obișnuite", suprimă clipa prezentă, șterge reperele atît de bine trasate și fixate de obișnuință și conduce personajul spre o pistă „balizată cu semne misterioase". Walter, personajul nuvelei *Dorul de țară*, cu care se deschide volumul, pătrunde pentru puțin timp într-un peisaj straniu, „țara de baștină", pe care o situează vag pe coordonate mnemonice și onirice, la liziera realului și a imaginarului. Ritmul vieții sale de modest funcționar, perpetuul du-te-vino de pe „malul muncii pe malul odihnei" este perturbat în mod inexplicabil de apariția unei noi perspective, a unei deschideri spre un spațiu insolit. Micul automat deraiază astfel într-un decor fascinant de o tulburătoare ambiguitate : vis sau amintire ?

Prin efectul unui telescopaj de imagini trăite sau visate prin interferența faptului real și al iluziei, prin magia eclerajului, percepțiile suferă o deviere neliniștitoare *(Doamna cu cățelul)*. Din acest moment dedublarea psihologică a personajului devine manifestă, el trăiește la un al doilea nivel, dar nu mai puțin intens, aventura unei călătorii imaginare.

Un element esențial în crearea atmosferei fantastice în creația lui Muno îl constituie eclerajul. Grație eclerajului, și aici recunoaștem trăsăturile sensibilității flamande, coordonatele spațio-temporale atît de prudent rînduite în ordinea cotidiană, se amestecă, se îmbină în mod misterios. Spațiul se dizolvă, se descompune încet, sub imensa întindere de cenușiu plclos care se ridică dintr-un dig sau un fluviu. Muno rămîne fidel peisajului nordic, mării, falezei. Contururile realității sînt estompate, „gomate" prin distribuirea savantă a acestui element nebulos. Și această absență instantanee a formelor, această atmosferă letargică pare încremenită într-o așteptare eternă, într-un Timp supranatural. Peisajul se confundă cu o stare sufletească obsedantă, cu un sentiment dureros al eșecului, așteptării, singurătății. Plastician desăvîrșit, Muno proiectează un ecleraj nocturn ce favorizează apariția fantasticului ; cu complicitatea nopții detaliul diurn cel mai neînsemnat dobîndește un nimb de mister. Sînt amintiri stranii, visări fascinante care compun cu secțiuni de realitate transfigurată un „puzzle" magic. Fantasti-

[19] Cuvîntul *breșă* revine cu o obsedantă insistență sub pana scriitorului.

cul apare astfel în ochii scriitorului îndrăgostit de liniște, singurătate și libertate ca un „revers ciudat al cotidianului".

Chiar dacă adeseori Muno se lasă dus de „nisipurile mișcătoare" ale amintirilor și reveriei, prin simțuri el rămîne solid ancorat în realitatea materială. Există o acuitate a simțurilor, o proliferare a senzațiilor vizuale, olfactive, auditive, tactile ce conferă lumii sale fantastice calitatea unei realități obiective complexe, palpabile, ce se impune cu o insistență perfidă, uneori chiar agresivă. Mirosuri din cele mai variate se răspîndesc prin breșa insolitului în lumea monotonă și inodoră a micului burghez; unele „comestibile", ispititoare ca în *Banda desenată*, altele morbide, farmaceutice ca în *Nimeni*, altele vicioase, seducătoare, pipărate ca în *Mănușa de voluptate* sau dimpotrivă, pestilențiale, putride, sulfuroase ca în *Casa natală*. Iminența elementului fantastic, ființă sau obiect, declanșează o adevărată alertă a simțurilor personajului, o tulburătoare deviere a percepțiilor sale.

Expresie a obsesiei scriitorului, spectrul morții, a „Atotputernicei fără de chip" se înalță inexorabil la capătul drumului. Moartea nu se lasă amăgită, fatala întîlnire poate fi, cel mult, amînată *(Celălalt, Breșa, A fost odată, Banca albastră)*. Îmbrățișare protectoare sau neînduplecată, sfîșiere monstruoasă, întîlnirea cu moartea deschide o breșă, un hău iremediabil spre neant, spre invizibil *(Mănușa de voluptate, Scaunul, Audioviziune)*.

Lumea pe care ne-o dezvăluie Muno se bazează pe două ordine complementare: unul static, stereotip, al disciplinei, constrîngerii, imobilității cotidiene, rutinei, prostiei, iar celălalt, al unei dinamici a imaginarului, a visului, amintirii, al evadării spirituale prin breșa umorului, rîsului, parodiei. Scriitor fantastic și „politic" (De Decker) în același timp, Jean Muno denunță prin nuvelele și povestirile sale universul social limitat al micului burghez occidental prezentîndu-l dintr-un unghi de incidență original în care ironia, umorul se învecinează cu fantezia, aparenta naivitate și fantasticul.

RODICA LASCU-POP

Formula :

Phantastici veri rad. c. herb. c. flor. 100 g.
Imaginationis poetic. fructus 40 g.
Parodiae flores 12 g.
Horroris hallucin. rad. 10 g.
Ironiae flor. c. spin. 20 g.
Acidulatae ingenuitatis gran. 7 g.
Humoris nigri nat. rhiz. 30 g.

DORUL DE ȚARĂ

În memoria lui René Magritte.

În ziua aceea, de iunie sau de septembrie, era aniversarea morții sale. Exact trei ani îl despărțeau. Desigur că termenul de *aniversare* nu e potrivit aici ; dar nu găsesc altul pentru a evoca acest gen de amintire a viitorului, acest vag presentiment de celebrare a unui eveniment ce va avea loc la o anume dată, peste cîțiva ani.

Fiindcă era timp plăcut, Walter se duse la birou pe jos. Munci cu zel la verificarea formularelor galbene. Se simțea bine, mai degrabă fericit că trăiește. După-masa, din cauza căldurii, ușile și ferestrele au fost larg deschise.

Orele șase. Walter făcu iar drumul de dimineață și trecu din nou fluviul. Trecea astfel, de două ori pe zi, de la un mal la celălalt, de la muncă la odihnă, de la odihnă la muncă. Niciodată nu se oprea pe pod. La ce bun să privești cum se rostogolesc sub arcade apele cenușii ?

— Tot nimic, doamnă Blanche ?

Ea avu o ezitare înainte de a clătina din cap.

— Nimic, domnule Walter.

Portăreasa nu era albă decît după prenume. În rest, cenușie, de un cenușiu fără de leac, ca și apele fluviului.

— Îmi pare totuși că trebuia să vă spun ceva. Dar ce ?

O clipă, se fixară în ochi. Ce ? În legătură cu ce ? Cu ochii pe jumătate închiși, doamna Blanche își trecu degetele pe frunte. Walter schiță un vag surîs.

— O vizită poate ?

— Nu. Efectiv, nu mai știu. Dar îmi voi aminti, vă asigur !

Cu un fel de bucurie neașteptată :

— De altfel era fără importanță !

Walter urcă în camera lui. După ce îmbucă la iuțeală pe colțul mesei, își aprinse o țigară, se duse să privească din balcon. Văzută de aici, de la etajul cinci, strada era o crăpătură îngustă în fundul căreia macadamul lucea ca o apă stătută.

De ce nu-l trata doamna Blanche ca pe ceilalți locatari ? Ce greșeală a comis ? Nu numai că-l ținea la distanță, dar căuta să-l facă să resimtă acest lucru. Astăzi, a fost nevoită să-l ia în seamă, ceva i s-a întîmplat, oricît de neînsemnat ar fi fost, sau poate a venit cineva să-l vadă, dar din cauza ei, a lipsei de bunăvoință, a indiferenței ei ursuze, ziua lui se va încheia ca și cele precedente, exact la fel de mediocră. Ea îl frustra de o șansă, și de data aceasta. „Fără importanță", a spus. Și dacă era tocmai contrariul ?

La capătul străzii era din nou puțină forfotă. Walter simți, și el, nevoia de a ieși. Spera probabil că, trecînd iar prin fața gheretei, va avea din nou ocazia să o salute pe portăreasă și, cine știe ? șansa de a-i reîmprospăta memoria.

Doamna Blanche, bineînțeles că avu de grijă să nu se arate, iar Walter se trezi în stradă fără vreo intenție precisă. Apucă din obișnuință drumul cu care era deprins. Dincolo de fluviu, undeva în acea confuzie de fațade pe care luminile începeau să le jaloneze, se afla biroul său, fotoliul, clasificările la care lucra. Vedea de aici marea încăpere lipsită de mister, dar și de orice zgomot, presărată cu pete șterse de lună... Cît de străină îi părea dintr-o dată ! Masa lui curată, scaunul liber. Și acolo, se ștergea cu grijă orice urmă după el.

Se întoarse din drum. Se săturase să tot treacă de la un mal la celălalt. În noaptea asta, trebuia să caute altundeva, să meargă la întîmplare vreme îndelungată ca să nu mai audă vocea obsedantă ce repeta neîncetat : „Fără importanță... fără importanță..."

Deodată, Walter constată că a ieșit din cartierul pe care-l cunoștea prea bine și că în jurul lui orașul s-a golit în mod ciudat. Îi păru că-și descoperea în sfîrșit adevăratul chip. Străzi înguste fără nume, piețe îndepărtate, orașul era plămădit din subterane, din prundișuri ieșite din liniște. Un labirint enigmatic, templul

unei religii dispărute, o inimă misterioasă ce de-abia palpita. Auzi bătaia unui clopot și recunoscu vocea îndepărtată a bisericii lui. Era ca o lanternă pe care cineva o clătina cu brațul întins prin ceață.

La cotitura bulevardului, Walter se pomeni în fața unui decor ce nu mai avea fond. Șoseaua cu șinele ei lucitoare săpau un tunel rectiliniu prin noapte. Trecu de ultimele case. Această întunecime adîncă, această umbră care se risipea în umbră; crezu că era fluviul și că o apucase pe un pod necunoscut.

Un pod de o lărgime neobișnuită. Trebuia să fie de construcție recentă, după cum arăta albeața mată a pietrei încă prăfuită. Ai fi zis că e o uriașă construcție de copil, un eșafodaj minuțios și fragil, o capcană din cretă. Dacă nu cumva toate acestea nu erau decît un joc de linii infinite, a șinelor, trotuarelor și parapetelor ce converg acolo, într-un focar misterios, în adîncul întuneric al celuilalt mal.

Pe balustradă, tot la douăzeci sau treizeci de metri, arhitectul a dispus lampadare *Belle Epoque,* precum și tot atîtea lumînări care nu se luminau decît pe ele.

Walter se opri. Nu era un pod! Felinarul pe lîngă care tocmai trecuse era al doisprezecelea, și mai erau altele în fața lui, multe altele, care-l așteptau într-un șir nesfîrșit. Atunci? Un drum, un dig... La dreapta, într-un găvan al nopții, se zăreau lumini, ca focurile unui bivuac. Dar la stînga, în față, peste tot, domnea bezna cea mai adîncă, peste care lampadarele învechite aruncau o biată licărire.

„A sosit momentul să îndrăznesc", se gîndi Walter.

I se păru că aude respirația mării. Așa deci, era într-adevăr un dig. De mult, poate în copilărie, îl mai străbătuse. La stînga se întindea o imensă plajă aurită ce cobora foarte lin spre Ocean. Era soare, se deslușeau în depărtare dunele neatinse. Numele îi cînta încă în memorie: *dunele Pyla.* Totuși, și de data aceea a renunțat. Dintr-un motiv neînsemnat, teama de a nu se rătăci sau de a nu se supune, a făcut calea-întoarsă. Și-a promis să revină, să meargă pînă la capătul digului, pînă în țara de baștină, dar făgăduiala a rămas neținută,

și de acum, toate acestea aparțineau amintirii, remușcării, nopții.

Acum, ca și odinioară, nu-i mai rămînea altceva decît să se înapoieze la mal. Teama de a nu se rătăci, teama de a nu se supune. Și aceeași doamnă Blanche, cenușie ca apele fluviului. Peste cîteva ore, drumul care l-a condus pînă aici se va scufunda definitiv. Nu vor mai fi decît străzi neînsemnate, barate de fluviu ; nu va mai fi decît podul de fiecare zi. Malul muncii, malul odihnei. Și iar va trebui să aștepte străduindu-se să uite această plimbare primejdioasă...

Astfel, obosite de atîta mers și venit, animalele prizoniere se culcă în cele din urmă, captive sub bolta Imposibilului.

MĂNUȘA DE VOLUPTATE

De ce a intrat în cafeneaua asta de la capătul digului, de ce tocmai în ea? Poate fiindcă era goală întotdeauna. Tot trecînd prin fața ei și fiindcă n-a văzut niciodată pe nimeni în ea, Peter și-a dorit să intre.

După ce i-a adus cafeaua, chelnerița a dispărut, lăsîndu-l singur în penumbră. Plutea aici o muzică plăcută amestecată cu un miros destul de grețos ca după o petrecere prelungită. Pudră de orez, parfum de proastă calitate, flori veștejite...

Peter își aprinse o țigară. Va rămîne aici o oră bună, apoi se va duce să o aștepte pe Françoise la ieșirea de la birou, ca de obicei. Zilele îi păreau lungi de cînd era șomer. O impresie de stagnare, de eliminare din jocul vieții. Nimic nu i se mai întîmpla și, inevitabil, nu mai avea cu nimeni nimic de povestit. Chiar și cu Françoise, discuția suna fals! Cuvinte inutile, pentru a ascunde tăcerea.

Un zgomot, un rîcîit ușor aproape de el, pe banchetă? Își întoarse capul, și dintr-o dată un zîmbet îi întinerì fața. Zgomotul, era un pisoi. Unul mic, vărgat cu ochii foarte albaștri, ghemuit cu nervozitate, gata să sară... Și pe ce pradă! O mănușă de piele neagră cu manșetă lungă, evazată, o elegantă mînă de femeie pusă...

„Cum e oare posibil? remarcă Peter cu stupefacție. E *pe* ziarul meu!"

Straniu desigur, chiar inexplicabil, dar urmarea fu și mai și. Pisoiul sări, și *mănușa dispăru!* Iute ca fulgerul, s-a aruncat înapoi ca să se strecoare în spațiul dintre banchetă și spetează.

Trebuie să te pui în locul lui Peter Manderley, un om la fel de credul ca oricare altul. Faptul era de necrezut, dar el l-a văzut. Cu ochii lui! Se cuvenea deci, după o logică eficace, să verifice cele văzute fără să-și piardă cu nimic sîngele rece. De altfel, pisoiul

care încerca să strecoare o labă investigatoare în ascunzătoarea mănușii, îi dădea exemplu.

Peter îndepărtă animalul și, cît mai discret posibil, stăpînind o oarecare teamă, își introduse mîna în profunzimile prăfuite ale scaunului. Cu vîrful degetelor, identifică rînd pe rînd un suport de pahar din carton, o capsulă, o monedă găurită la mijloc și, chiar în spatele lui, pe verticală, o legătură cu trei chei. Asta nu era tot. Între monedă și capsulă se întindea un fel de tub mic, de fus care părea suplu și catifelat ca o gumă de șters. Peter simți o atingere foarte ușoară în căușul palmei... Nemișcat, la pîndă... Acum îl gîdila, ca un botișor ce respiră, din ce în ce mai repede... Aproape de nesuportat !... Deodată, pe buricul degetului mare, o ciupitură foarte precisă, ca o mușcătură. Își retrase repede mîna. Nu avea nici o urmă, doar un miros, da, un vag parfum de femeie, îl impregna.

„Dacă Françoise își va da seama, o să-și închipuie tot felul de lucruri, se gîndi Manderley. Și ce să-i spun ?"

Să ne punem în locul lui.

Mănușa trebuia să-și aibă ascunzătoarea între banchetă și spătar, undeva în buzunarul acela lung și aspru, plin de praf, sau dacă nu, mai în adîncime, sub scaun, prin încîlceala de arcuri uzate. Peter și-o imagina, în fundul acestui refugiu sigur, cu degetele grațios îndoite, cu trupul îmbătat de un somn liniștit, o înduioșătoare făptură mică... Dar nu, nu era posibil ! mănușa aceea vie nu avea nici o noimă ! Trebuia să reacționeze, să nu cedeze unor fantasme născute din plictiseală și lipsă de preocupare. Lucrurile la locul lor și ideile în ordine. Pe de o parte, ceea ce a văzut și simțit realmente : o umbră, o mîncărime, cum s-ar zice nimic ; pe de alta, iluziile rupte complet de realitate pe care și le-a făcut.

A doua zi deci, foarte hotărît să nu vadă altceva decît banalitatea zilnică și liniștită, Peter se înapoie în modesta cafenea (se numea *Escala),* la aceeași oră, în același loc. Și era așa cum își dorea : o muzică plăcută, un du-te-vino lipsit de mister al ospătăresei, un puls al vieții, de data aceasta nimic nu părea să întrerupă somnolența veșnică în aparență a motanului de

pe bancheta goală. Din clipa aceea, oare de ce-a simțit Manderley nevoia să împingă experiența mai departe și, ca în ziua precedentă, să introducă mîna acolo unde nu trebuia? Hotărît lucru, aici se dezvăluie ambiguitatea personajului. Să iei inițiativa acestui gest neobișnuit nu însemna oare să sfidezi ordinea lucrurilor, să invoci reapariția extraordinarului? Într-un cuvînt, *să te expui tentației?*

Regăsi suportul de pahar, capsula, moneda... legătura de chei... o bucată de hîrtie, asta era ceva nou, care avea formatul și aspectul la pipăit al unei bancnote. Ar fi putut să și-o însușească, nu știu, n-am văzut, dar nici nu-i trecu prin minte așa ceva. Altceva căuta el.

În sfîrșit fusul moale și mătăsos... Îl atinse ușor pe toată lungimea, de la unghie la rădăcină; apoi un altul alături, puțin îndoit, și încă unul, arătătorul, degetul mijlociu, cele patru și degetul mare, o mîngîiere duioasă ce cuprindea toată mîna, corpul marcat de un semn triunghiular... manșeta, partea care acoperă brațul lărgindu-se ca o trenă... Un fior imperceptibil îl avertiză că mănușa s-a trezit, că de-acum nu era numai o piele moartă. Pe neașteptate, *ei* s-au pomenit cu palmele apropiate, și gîndul acesta îl tulbură... Unul după altul, ca și cum fiecare ar fi așteptat cu gelozie să-și primească partea de atenție, degetele din piele se mișcau, se strecurau printre ale lui... se îndoiau pe dosul palmei, frecîndu-se cu o insistență voluptuoasă din toate cusăturile... Neîndoios lucru, ceea ce continua sub bancheță semăna foarte mult cu o îmbrățișare amoroasă. Dar cu cine, Dumnezeule? El era actorul sau spectatorul acestei întîlniri extravagante? Căci Peter nu se putea înșela: această mînă imaginativă, care se îmbăta cu mîngîieri primite și cu sărutări date, nu mai era toată a lui.

Orologiul cafenelei începu să bată și, ca la un semnal, mănușa dispăru subit. Cîteva clipe, Peter mai speră că se va întoarce; apoi, conștient de ridicolul situației, își retrase mîna și o privi cu atenție. N-ar fi putut spune de ce, dar îi păru că devenise alta, că într-adevăr nu mai era a lui de tot, ca o amantă a cărei perfidie ai descoperi-o pe neașteptate... Și apoi, de data aceasta,

imposibil de ignorat că era parfumată! Un miros persistent, piperat, puțin pervers, același care, foarte atenuat, plutea în cafenea cu muzica plăcută...

„O necunoscută, o străină intimă se gîndi Manderley. Într-o zi, mă va părăsi poate...", și exact în acel moment, cu stupoare, constată că nu mai avea verighetă.

Françoise și Peter căsătoriți în 13.7.1965... Era singurul inel pe care l-a purtat vreodată.

Manderley nu se îndoi nici o clipă că verigheta i-a fost *scoasă*, și începu să se gîndească tot mai des la necunoscuta căreia i-a aparținut mănușa. O vedea tînără și frumoasă, mîndră, tulburătoare, purtînd o rochie de seară de o eleganță sobră. Părea puțin verosimil că și-a pierdut mănușa la *Escale*, într-un loc atît de îndepărtat de orice animație nocturnă. Dacă nu cumva scaunele au fost reachiziționate și au servit acum douăzeci sau treizeci de ani în vreun local de lux. Dar atunci, își zicea el, ea ar trebui să fie bătrînă... sau moartă.

Mîna, mîna vie, mai vie decît oricare alta, a unei femei ce nu mai exista. Îndrăgostit de mîna unei moarte! Gîndul acesta trezea în mintea lui Peter ecouri stranii. Ca niște amintiri, reminiscențe ivite nu se știe de unde, care păreau să-l conducă, să-l îndrepte mai degrabă, spre o imagine enigmatică, mereu aceeași. O femeie ce sta în fața lui, tăindu-i drumul... O santinelă neclintită a invizibilului... Într-un gest a cărui semnificație nu o știa, ea își ținea mîinile încrucișate pe piept, la baza gîtului. Și una purta o mănușă neagră iar cealaltă goală, de o albeață de alabastru. De o albeață dură, fără leac ca și absența din privire.

De unde-i venea această imagine? Din copilărie, sau de mai departe? Uneori, ca o neliniște, Manderley simțea cum crește în el convingerea că această femeie exista într-adevăr, că era pe punctul să o întîlnească, că mănușa a fost mereu a ei. Faptul că o mîngîia, că o îmbrățișa era un mod teribil de a încălca ordinele, ca și cum de fiecare dată ar fi trecut frontiera unei alte lumi în care-l aștepta necunoscuta cu mînă de alabastru...

„Poate, se întreba cu neliniște Peter, poate că mănușa e aici doar ca să mă ducă altundeva?"

Poate, da, poate... dar cum să reziste ? Manderley se întoarse iar la *Escale*. Mai întîi sub pretext că-şi caută verigheta, apoi, cînd se adeveri că e pierdută definitiv, pentru că-i făcea plăcere, în mod ruşinos, să revină aici.

Şi-a stabilit un ritual al întîlnirii. De îndată ce chelneriţa se întorcea cu spatele, mănuşa îşi arăta vîrful degetelor. Nici mai mult nici mai puţin. Va ieşi sau nu va ieşi din ascunzătoare ? Ezitările, pe care doar cochetăria le justifica, puteau ţine multă vreme. În schimb, odată ajunsă pe banchetă, seducătoarea mînuţă neagră părea că uită de orice prudenţă, ba chiar de orice pudoare.

Îi oferea lui Peter o adevărată paradă amoroasă. Zdrăngănea la pian, schiţa paşi de dans, „entrechats", azvîrliţi, bătuţi, se dădea peste cap, în sprijin pe două degete întinse, cu manşeta ca un panaş de veveriţă. În sfîrşit, gîfîind uşor, venea să se ghemuiască lîngă coapsa bărbatului, întorcînd spre el acel gen de mască puţin felină, bîntuită de o privire fantomă, pe care o sugera triunghiul tighelului. Se priveau fix în ochi... O clipă de tandreţe, nu există alt cuvînt.

Totuşi, pe măsură ce se prelungea, neclintirea excita cu desfătare nerăbdarea lor pentru ceea ce va urma. În sfîrşit, nemairezistînd, Manderley mîngîia spatele ciudatei creaturi. De îndată, ea îi sărea pe coapsă şi, aşa cum fac unele pisici, se strecura cu o suplă vioiciune sub vestonul lui. Acolo, sălbatică şi blîndă, îşi găsea repede locul, încolăcită lîngă pieptul bărbatului, încălzindu-se unul pe celălalt. Peter nu mai putea rezista mult, sau mai degrabă mîna lui Peter, care, de cînd nu mai avea verighetă, părea că se bucură de o autonomie tot mai mare. Alerga singură la întîlnirea de dragoste ! Căci, de cînd a regăsit mănuşa sub veston, era vorba de dragoste. De cea mai fierbinte.

Cu degetele îmbinate, ei se îmbrăţişau, jocul gîfîit al palmelor, atingerile feroce, sărutul întregii mîini : acest entuziasm dintîi era cu atît mai intens cu cît fusese amînat cu bună-ştiinţă. Apoi, după o clipă de răgaz, atît cît să-şi tragă răsuflarea, să se întindă puţin în căp-

tușeală, alte vîlvătăi se aprindeau, născute din mîngîieri mai dibace, prelungite pînă la sațietate de atingeri ușoare și subtile. Cu buricul degetelor se pipăiau leșinați pe jumătate... atingeri ușoare, gîdilituri, suspine și confidențe de la degetul mare la cel mic... Carnea se retrăgea, cedînd locul tandreței, visării... Se regăseau apoi unul lîngă altul, despărțiți, ca niște tăciuni ce se consumă fiecare pentru sine cu o ardoare satisfăcută.

Din primele clipe ale întîlnirii erau proiectați, literalmente proiectați spre această potolire finală, nimic nu putea întrerupe traiectoria parabolică a acestui ritual amoros, nici chiar privirile indiscrete ale chelneriței. Într-adevăr, de cînd vestonul lui Manderley s-a transformat în alcov, ea apărea mult mai des, cosînd la lumina intimă a unui abajur Martini Dry. Fiindcă o intriga, unicul și asiduul ei client, mereu tăcut, înțepenit cu mîna pe pancreas ca un Napoleon pierdut în flash-back-uri. În plină putere a vîrstei, și totuși fără ocupație... Se întreba. Un bolnav ? Un văduv neconsolat ? Vreo supărare din dragoste ? Nu vedea că și ea se plictisea ?... Nu, nu vedea, nici o vorbă, nici un zîmbet : cu siguranță că era un bolnav. Medicina devenise neputincioasă. De altfel, în unele momente, ochii începeau să-i strălucească, mîna de sub veston era agitată de tremurări convulsive, devenea roșu. Și în clipa următoare, se gîrbovea, întunecat de oboseală.

Oricît de absorbit era de excesele clandestine, Manderley și-a dat seama de curiozitatea jenantă al cărei obiect devenise. Și se întreba, și el. Chelnerița asta, nu părea cumva că știe mai multe ? Ambianța era prea intimă, prea parfumată de muzică plăcută, din ce în ce mai plăcută și mai parfumată pe măsură ce, sub veston, mîini ce nu aparțineau nimănui... De ce oare această cafenea, situată departe de port, la capătul unui dig fără ieșire, se numea atît de ciudat *Escala ?* O escală spre care destinație ? O capcană pentru ce fel de călători rătăciți ?

Aceste întrebări îl tulburară în mod ciudat. Și deodată, avu ca o revelație orbitoare : știu că trebuia să

plece, chiar în clipa aceea, și că, dacă nu va reuși, va fi prea tîrziu. Surîsul chelneriței exprima complicitatea, perversitatea mocnită, rumegarea unor gînduri tulburi... chiar și tinerețea ei era înșelătoare !... ea supraveghea această legătură deocheată, ea trăgea sforile, parcă ambuscată în acest loc ciudat în care o mînă neagră punea stăpînire pe a ta, ca să te ducă aiurea, Dumnezeu știe unde !... Nu, nu Dumnezeu... Celălalt ! Necuratul !

Cu prețul unui efort dureros, el reuși să se ridice, să se smulgă de pe banchetă. „Mai cu seamă, să nu părăsesc mănușa, să nu o pierd pentru totdeauna !“ își spunea el, pe cînd traversa sala pas cu pas, cu ochii fixați dincolo de ușa de la intrare spre imensa întindere a mării și a cerului.

Pe trotuar, Peter avu o scurtă ezitare, apoi o luă înspre oraș. Vîntul se pornise, suflînd cu rafale subite, înghețate. Capcane, mușcături, lumea era ostilă, — și cu atît mai de preț era lîngă pieptul său, între cămașă și piele, căldura dulce, plăcerea felină, respirația deja familiară a mînuței de voluptate.

Numai a lui pentru totdeauna.

Biata Françoise ! Parfumul acesta greu, care în mod inexplicabil stăruia de cîtăva vreme în camere era tocmai opusul ei, a sănătății ei robuste. Degeaba aerisea, mirosul persista, revenea și mai puternic... Dar ce o neliniștea cu adevărat, era legătura pe care nu putea să nu o stabilească între mirosul acela vag de putreziciune și depresia lui Peter care se agrava. Șomajul, cu siguranță, nu-i pria. Cu un aer absent, cu privirea stinsă, cu o expresie abătută, își luase obiceiul să se închidă cu cheia în birou ore în șir. „Ce faci ? îl întreba Françoise prin ușă... Deschide-mi !“. El răspundea invariabil : „Lucrez“. — „La ce, dragul meu ?“ — „O să-ți explic...“ — cu o voce mașinală, ca unul care are de luptat cu foaia de impunere.

Bineînțeles, nu explica niciodată nimic. Din motive serioase ! Cea mai mare parte a timpului și-o petrecea observînd straniul comportament al mîinii sale drepte, mai îndrăgostită ca niciodată. Pentru că întîlnirile de la *Escale* n-au fost decît începutul !... După cîteva zile

plicticoase, în care mănușa nu s-a arătat, desigur ocupată în mod discret cu recunoașterea locurilor și a tot ce era pe dedesubt, Manderley a regăsit-o într-o seară, aparent adormită lîngă telefon. O clipă, a crezut că era goală, că iar a devenit obiect neînsufleţit ; dar mîna lui, ea n-a ezitat. Deja, la mîngîierile lui, drăguţele degete negre se întindeau cu voluptate, ca picioarele unui păianjen... Și totul a reînceput ca înainte, chiar mai pasionat, mai intens !

Dimineaţa, era foarte simplu, nu se vedeau. Mănușa dormea, e de presupus, în fundul ascunzătorii ei, pe care Manderley, din discreţie, decise să nu o descopere. După-masa, în schimb, se dovedea de o punctualitate exemplară. La ora fixată, graţie firului de telefon, se ridica prin forţa degetelor pînă sus pe birou, unde mîna lui Peter o primea, arzînd de pasiune, cu palma veselă. Urmau sărutări prelungite. Apoi zbenguielile de închipuit, pe care experienţa unor rafinamente suplimentare le făcea și mai plăcute, cel mai neînsemnat nefiind faptul că totul se desfășura acum sub ochii bărbatului, martor ruşinat și fascinat de depravarea unei părţi din el însuși. Nu numai că a încetat să o stăpînească, că risca să-i devină sclav, dar trebuia să cedeze în faţa acestei evidenţe umilitoare : înzestrată cu o imaginaţie de care el ar fi fost incapabil, mîna sa era plină de virtuozitate într-un domeniu în care descoperea că n-a fost niciodată decît un începător. Dacă ar fi știut Françoise... Șomer, spectator pervers și nepriceput în ale dragostei ! Capabil doar să-și zăvorască ușa, ce ridicol ! și să-și ascundă cealaltă mînă, cea pură, încă nevinovată, ca să nu fie dusă în ispită !

Cum se va sfîrși totul ? Ce să faci cu o mînă pentru care numai mîngîierile contau ? Unde voia să-l ducă, și cine era acest *cineva ?* Cîteodată, Manderley simţea că se trezește în el, cu neliniște, amețeala pe care a simţit-o în cafeneaua de pe dig. Atunci, se gîndea la Françoise, tot mai des. Să-i spună adevărul : poate că-l va ajuta... Dar nu, era ceva de nemărturisit !... Totuși va sosi momentul cînd nu se va mai mulţumi cu răspunsurile evazive prin ușă. Mai ales că, de cîtăva vreme, noaptea...

În patul conjugal, ce grozăvie ! Prima dată, cu cealaltă mînă, cea pură, încă neprihănită, a încercat să respingă mănușa ; dar ea revenea cu insistență, provocatoare și voluptuoasă — și cum să obligi mîna stîngă să o frustreze pe dreapta, fără să te expui la mai rău, la dislocarea eului ? A trebuit să se resemneze. De acum, de îndată ce stingea lumina, Françoise nu mai aștepta decît somnul și nimic altceva, prospețimea ei plăcută de sportivă neputînd îndepărta emanația insistentă și piperată care năvălea numaidecît în cameră. „Dacă nu te-ai mai foi, suspina ea, măcar aș putea dormi !". Peter se făcea că nu aude : era deja un obicei la el. De altfel, în situația lui, ce să spună ? Era o agitație strașnică sub cearceaf ! Mănușa îl ținea de mînă, își arunca degetele în aer, palmele se împreunau pînă la extaz. Pentru insomnie era bine dar mîine el va avea cearcăne sub ochi.

O promisiune de odihnă apăru odată cu bruma de noiembrie și cu primul îngheț. Temperatura întîlnirilor scăzu, și ea, cu cîteva grade. Obișnuință poate, confortul, saturația... Manderley crezu că legătura se normaliza și că-și va regăsi în curînd o parte din libertate. Numai o parte, nu cerea mai mult : mănușa trebuia să înțeleagă că existau momente pentru dragoste ; altele pentru meditație, muncă, Françoise. Vigilența lui slăbi. Fără ca să-și mărturisească cu adevărat, visa la o viață conjugală armonioasă, la un menaj în patru...

Într-o zi, dintr-o preocupare de reeducare morală, Peter își obliga mîna să bată la mașină o scrisoare plicticoasă, și cînd mănușa asista la scenă, cățărată pe umărul său, ceea ce era de așteptat se întîmplă : Françoise se năpusti în birou. Se opri, încremenită de surpriză.

— De-a ce te joci ? făcu ea.

El o privi fără să înțeleagă.

— Mănușa asta, pe umărul tău !

Doamne, era adevărat ! Unde-i era capul ? Absorbit de lucru, a uitat-o acolo. Bineînțeles că mîna neagră făcea pe moarta, pielea era goală... Ridicînd-o cu vîrful degetelor, Françoise o examina fără bunăvoință.

— Și încă o mănușă de femeie ! Domnul e fetișist !

Deodată, expresia ei se schimbă în dezgust de-a dreptul.

— Dar pute ! Deci asta ne împute de cîteva săptămîni ? Dar e ceva scîrbos, Peter !

Urmarea fu extrem de rapidă. Ea ieși din cameră, Manderley se repezi după ea strigînd : „Stai ! Îți voi explica !“ și, pe cînd a ajuns la pragul bucătăriei, auzi cum cade capacul metalic de la gunoi. Pentru el fu ca și zgomotul unei ghilotine. Zdrobit, o privi cu atenție pe Françoise care-și spăla mîinile cu grijă.

— Ei bine, zise ea, explică ! De cînd tot promiți !

Nimic. Nu mai avea nimic de explicat, ea a pus punctul final. Atunci, văzîndu-l atît de descumpănit, lovit în mod absurd, ai fi zis, de o tristețe adevărată, Françoise se apropie de el, îmblînzită dintr-o dată.

— Era o amintire, Peter ?

— Nu, zise el, nu chiar... și se întoarse pentru a-și ascunde emoția. De nemărturisit... Era rupt de Françoise prin acest ceva de nemărturisit, închis în inadmisibil.

Cumplit de singur : asta e nebunia !

Singur cu mîna lui, biata lui mînă care plîngea cu suspine, străpunsă de durere ca de un vîrf înroșit.

Mai tîrziu, în timpul anchetei, Françoise Manderley a declarat :

— Scena aceasta m-a tulburat profund, dar n-am spus nimănui. De altfel, la ce bun : ar fi rîs. Era îngrijorător și în același timp atît de neînsemnat... Cu totul inexplicabil.

— Soțul dumneavoastră s-a explicat pînă la urmă ?

— Nu. Nu ne mai vorbeam deloc, trebuie să mărturisesc. Peter era mereu absent.

— Unde mergea ?

— Nicăieri. Era absent cu gîndul, pradă visărilor... În rest, ieșea rar.

— Nu mergea la nimeni ?

— La nimeni. Cel puțin din cîte știu eu.

— Nu păreți prea convinsă...

— E drept. Într-o seară cînd era beat, în timpul unei scene încă și mai penibile decît prima, a vorbit de o întîlnire... Într-adevăr, din cînd în cînd, dădea im-

presia că trăiește acea întîlnire, că se adresează unei fantome. Nu prea știu de ce, dar credeam că era vorba de o femeie. Ai fi zis că-i cerea pomană, cu mîna întinsă, cu un aer de rugă umilă și de spaimă... Era... era groaznic, mai ales mîna aceea întinsă... Nu o recunoșteam ! Foarte slabă, și atît de palidă... speriată, o mînă de muribund !... Și apoi, am remarcat că nu mai purta verigheta, inelul a alunecat probabil din deget... Mîna aceea, sînt sigură, nu mai era mîna lui Peter.

— I se întîmpla adeseori să fie beat ?

— În ultimele săptămîni, da, de mai multe ori. Dar înainte era un om foarte sobru.

— Și în 23 noiembrie a băut ?

— Nu cred. Sau foarte puțin. Mi s-a părut că e mai bine decît de obicei, mai puțin deprimat... Cînd am plecat, m-a anunțat că va veni să mă aștepte la ieșire, ceea ce nu s-a mai întîmplat de multă vreme. A văzut că-mi face plăcere și m-a îmbrățișat... Îmi amintesc că am insistat să se îmbrace gros. Era tare frig în ziua aceea, o ceață înghețată... și știam că-i place să se plimbe pe dig, pînă la capăt de tot...

Nu, nu era absurd, în orice caz nu mai mult decît restul. Avea o întîlnire în seara aceea și trebuia să meargă. Ea i-o cerea imperios, cu ultimele ei forțe... biata lui mînă cadaverică, pe jumătate moartă de necaz... cu degetele chinuite de amintirea micuței și seducătoarei făpturi negre... Deja, pe măsură ce se îndepărta de centrul orașului și se apropia de *Escale,* suferința scădea. Cu fiecare pas, ceva mai slabă. Nu, nu era o iluzie ! Pentru întîia oară de săptămîni, la perspectiva că regăsește muzica plăcută, parfumul insistent și piperat, întreaga ambianță a miracolului, mîna își recăpăta speranța.

Un vis, e ca o călătorie : poți să o faci cu condiția să vrei. Se va strecura între banchetă și spetează, și totul va reîncepe... suportul de pahar, moneda, legătura de chei... ca pe un șirag de mătănii pe care le numeri cu evlavie pentru a implora timpul, să creezi din nou starea de grație... și apoi deodată, cu o surpriză neașteptat de intactă, atingerea ușoară ce-i caută căușul palmei !

Manderley se opri. La ce bun să negi realitatea atîta vreme ? Răul a revenit. În fundul buzunarului, mîna i se răsucea, străpunsă de o durere violentă, care i se urca de-a lungul braţului, i se răspîndea în piept... Se sprijini de o faţadă. Avea ameţeli, îi venea să vomite ; dar o voce interioară îi repeta că trebuie să reziste, să respire calm, să nu-şi piardă simţirea...

În sfîrşit, i se păru că suferinţa se retrage, risipită de propriul ei reflux... şi Peter îşi privi cu atenţie mîna. Foarte palidă, insensibilă, ai fi zis că e leşinată. O sprijini de obraz : rece. Un corp străin. Rece ca o moartă ! La gîndul acesta, prins de panică, crezu că face calea-ntoarsă, că se întoarce în oraş... Nu, trebuia să facă tocmai contrariul ! *Escale* nu mai era departe, mîna îşi va recăpăta viaţa la căldură, intimitate, dragoste. O va mîngîia, nu va mai fi singur !

Nu va mai fi singur : atunci o zări. Neclintită ca un răspuns definitiv, cu silueta ei înaltă şi sveltă ce apărea din ceaţă. RĂSPUNSUL. Îl aştepta, el nu putea să nu o recunoască. Lunga rochie neagră, atît de nepotrivită cu vremea, fusul îngust lucind în ploaie, făptura de chiciură ieşită din adîncul memoriei, şi mai ales gestul, cu braţele îndoite pe piept, cu mîinile încrucişate la baza gîtului, această atitudine de crisalidă, acest hieratism de coşmar... Dar chipul, era pentru prima dată... sau mai degrabă absenţa chipului, privirea fără pleoape...

— Apropie-te.

O voce fără buze, dulce şi neînduplecată în acelaşi timp.

Manderley înaintă. Fără teamă şi fără voinţă. Însufleţit de o puternică dorinţă de supunere, desprins de el însuşi, purtat dincolo de noapte, condus pas cu pas spre o lumină necruţătoare.

— Ştii cine sînt.

Nu era o întrebare. Nimeni, niciodată, n-a răspuns Prea-Puternicei fără chip, în rochie de pîclă...

— Dă-mi mîna.

Mănuşa neagră ! masca triunghiulară...

Înainta închisă, oscilînd de la stînga la dreapta, ca un cap de crotal... Deodată degetele se desfăcură, nişte labe lungi şi crude, gata să apuce. Unul dintre ele purta

o verighetă a cărei aur strălucea pe pielea înghețată. Un luciu foarte ciudat, fascinant... singura lumină în întuneric.

— Mîna ta va muri. E timpul să mi-o încredințezi.

Manderley a ridicat brațul stîng ca să-și ferească ochii. Atunci, deodată, noaptea încetă să mai fie liniștită. Ca un semn prevestitor de furtună, vîntul s-a pornit, pătruns de funestul parfum, și umbra se umplea de un vuiet nedesluşit de mare foarte agitată. Ceva trebuie că s-a întîmplat, o breșă prin care spaima cuprindea cu viclenie noaptea... Se auzeau cum gem coarnele de neguri și cum, tot mai numeroase, se rotesc aripile nevăzute...

— Manderley, mîna ta va muri din dragoste.

Voce fără chip, voci multiple, ceața însăși vorbea.

Deodată, ceva negru se năpusti pe brațul omului, îl înșfăcă. I se înfipse în carne, era cumplit, o muşcătură vorace, necruțătoare. Își pierdu echilibrul și fu tîrît pe pămînt. O pradă! Nu mai era decît o pradă, surprinsă în noaptea vremii, doborîtă de groază! Simți deasupra lui prezența unui suflu, ce se apropia.

Începu să urle.

Urletul îi țîșnea din gîtlej ca sîngele dintr-o arteră retezată, un gheizer de ură și de suferință... deasupra căruia, înainte de a leşina, văzu cu spaimă înălțîndu-se mîna neagră

ca o pasăre de pradă ce ținea între ghearele ei o mănuşă lividă din care curgeau şiroaie roşii.

* * *

Peter Manderley a fost găsit chiar în noaptea aceea, nu departe de extremitatea vestică a digului mării. Zăcea de-a curmezişul trotuarului, cu încheietura mîinii drepte retezată. A murit în timp ce era transportat la spital, fără să-și fi recăpătat cunoștința.

Ancheta a decepționat în mod deosebit. S-a vorbit de talion, de răfuială ; s-a evocat urechea lui Van Gogh și au fost anchetate prostituatele. Degeaba : nu s-a găsit nimic. Nici arma crimei nici mîna victimei.

S-a tras concluzia că una a luat-o pe cealaltă, și afacerea a fost clasată.

DOAMNA CU CĂȚELUL

Și-ar închipui cineva că un loc poate schimba viața cuiva în așa măsură ? De cînd s-a deschis publicului parcul Château-Malaise — ceva mai bine de un an — merg acolo în fiecare zi. Hoinăresc, mă așez pe o bancă, visez... după-mese întregi. Vin acasă ca la hotel, pentru cină. Mariette s-a resemnat : pentru ea, Château-Malaise nu e decît un pretext.

E adevărat că, rece din fire, am cam fugit de Mariette. Multă vreme în grădină, după ecranul de tisa care delimitează grădina de zarzavaturi. Drept compensație, îi aduceam coșuri întregi cu legume proaspete, cartofi „naturali". Se mulțumea cu atît, cel puțin așa cred, și vecinii mă salutau cu simpatie pe deasupra gardului de nuiele.

Astăzi m-am schimbat mult. Nu mai am ochi decît pentru Château-Malaise. Impunătoarea lui dispoziție îmi solicită întreaga atenție, perfecțiunea lui îmi pare încărcată de mister.

Două panouri păzesc intrarea. De o parte REGULAMENTUL, care regret că nu e mai strict ; de cealaltă, PLANUL. Aleile poartă nume de arbori și de flori. Ele înconjoară iazurile, de un albastru foarte intens ; se îndreaptă pe ocolite spre castel, reprezentat cu precizie, cam în centrul hărții, printr-o micuță siluetă neagră ; de acolo, aleile se răspîndesc, prin smaraldul pădurilor și prin verdele palid al pajiștilor pînă la marginea domeniului.

Din cauza reliefului, care nu apare în PLAN, și a dispunerii ingenioase a perspectivelor, realitatea rezervă surprize cu totul spectaculoase. De-abia ai făcut două sau trei sute de metri că pe neașteptate apare castelul la capătul unui drum săpat, cu turnurile laterale acoperite de viță sălbatică, cu acoperișuri de formă conică și cu lucarne monumentale. Ești de-a dreptul impresio-

nat. Liniștea iazurilor, ușoara înclinare a peluzelor, distribuirea spațiilor masive, a arborilor izolați, totul contribuie la o Priveliște exemplară. O impresie de echilibru, de perfecțiune clasică, dar puternică. Nu mă mai satur. Ea mă duce departe, mă detașează cu adevărat de mine însumi ; e centrul domeniului, epicentrul ar trebui să spun, cauza și rațiunea lui de a fi. Fie că o iau la stînga, fie la dreapta, de-a lungul apei sau prin pădure, știu că o voi regăsi mereu, puțin deosebită, cu aceeași încîntare.

Sînt zile cînd mi se pare că aș putea să nu mă mai întorc, să-mi petrec aici tot restul vieții, pe orbita Priveliștii — și gîndul acesta îmi lasă un gust plăcut de remușcări și de ușurare.

Cei care se plimbă sînt puțini. Cei obișnuiți ca și mine, — cei inițiați ? Un gentleman bătrîn cu o caschetă scoțiană pe cap, care citește *Le Monde,* stînd pe o bancă. Un fotograf ca un piciorong care-și fixează trepiedul în fața helești eelor acoperite cu o mulțime de egrete albe. Un cuplu în vîrstă, cel puțin după cît îmi pare, căci nu l-am văzut niciodată decît de departe și din spate, mergînd spre castel de-a lungul aleii principale. În sfîrșit, o călăreață, frumoasa călăreață blondă, dusă de galopul murgului ei peste pajiștile imense ce se întind la est și la nord de Château-Malaise...

Doamna cu cățelul e dintr-o altă categorie. Această întîlnire, o simt prea bine, mă privește în mod mai direct. Ca și Priveliștea, ea ține de ceva inevitabil.

Multă vreme am crezut că doamna cu cățelul aparține domeniului. Ca și paznicul, un lungan cu un aer sălbatic, înarmat tot timpul cu o pușcă, ea are un poanter alb cu pete negre. Vedeam în asta un semn de înrudire. Pînă în ziua cînd, din foișorul ce domina jumătatea de sud a parcului, am văzut-o cum se îndrepta spre ieșire, ca orice vizitator, cu un pas ciudat de egal.

Doamna cu cățelul locuia probabil în sat, dar, curios, nu-mi amintesc să o fi întîlnit vreodată.

Cu acoperișul în formă de pavilion, iar deasupra cu un soare din aur, foișorul pare cam oriental. Se pătrunde pe o scară largă, rectilinie, cu peste o sută de trepte, de o rigiditate maya. Sus, descoperi cu surpriză un fel de

altar ce susține o cupă garnisită cu inele metalice, totul fixat în zid, betonat, trainic și urît. Privirea se pierde în depărtare. Așezat pe marginea de ciment, privesc freamătul melancolic al pădurii, clopotnițele-balize, castelul ascuns de viță sălbatică, iazurile ce formează șanțuri late, desenul enigmatic al aleilor pustii

și cu puțin înainte de ora cinci, în mod regulat, doamna cu cățelul care se îndreaptă spre ieșire... ca apoi să dispară.

Ciudat e felul în care dispare. La loc deschis, înainte chiar de a fi ajuns la marginea parcului. În realitate n-ajunge niciodată pînă acolo. Merge, nu o slăbesc din ochi, neliniștea mea crește : deodată nu mai e. *Nu mai e acolo.* Ca și cum în fiecare zi, în același loc, pămîntul s-ar deschide brusc sub ea.

Ea și cu cîinele, dispăruți, șterși, în plină zi.

Simt că Priveliștea e legată de această hoinară neobosită. Legate strîns printr-o gravitație misterioasă. Timpul visează, direcțiile se confundă, ai zice că totul plutește. Imponderabilitate, — și totuși hazardul e exclus. Zi de zi, clipe, mereu aceleași, de o precizie invariabilă, apar din negurile visării. Clipa în care, de sus din foișor, văd cum deodată dispare necunoscuta ; cea în care, înainte de asta, ne-am întîlnit la modul cel mai banal posibil... Fie că o apuc la stînga fie la dreapta, de-a lungul apei sau prin pădure, întîlnirea are loc negreșit. Ca și cum, oricare ar fi fost itinerariul meu, ea îl parcurgea în sens invers. Ca și cum, pe orbita Priveliștii, noi am fi figurinele unui orologiu invizibil. Ca și cum.

Trebuie să mai notez că : niciodată n-am văzut-o și nici auzit-o venind de departe. Ea apare la cotitura unui drum, iese brusc dintr-o alee îngustă și întortocheată, din umbra care o ascundea și intră în lumină. Astfel încît această întîlnire chiar dacă se repetă în fiecare zi la aceeași oră, rămîne tot surprinzătoare, ca și apariția bruscă a Priveliștii la marginea unei rîpe sau dispariția repetată a doamnei exact înainte de ieșirea din parc.

Îmi urmez calea, și deodată iat-o în fața mea, bondoacă, șaizeci de ani bătuți pe muchie, cu o față lată puțin turtită de țărancă, rumenă de plimbare. Pe orice

vreme, poartă cizme scurte din cauciuc și o haină impermeabilă largă de un verde-coclit, în formă de pelerină, care șuieră ca o armură ușoară. În timp ce mă privește fix cu ochii ei foarte luminoși, strînge cu un gest mașinal lesa cîinelui. De ce mă privește așa, cu atîta intensitate? Distanța care ne desparte e doar de cîțiva metri. Aplec privirea: mergem pe urme de copite, călăreața a trecut cu siguranță pe aici. Ce s-ar întîmpla dacă m-aș opri dintr-o dată?

Și așa în fiecare zi. Același reflex, aceeași expresie de așteptare și de curiozitate, urmele prin noroi, același miros de ploaie, de cauciuc, de iaz. Fîșîitul înghețat al pelerinei în aceeași liniște. O întîlnire ciudată, obsedantă ca o idee fixă. Odată, nemairezistînd, am salutat-o! Nici o trăsătură a feței nu s-a clintit.

A trecut. Ca să fiu cu cugetul împăcat, mă uit la ceas: e exact ora trei și optsprezece, ca de obicei. Simt între omoplați intensitatea privirii ei, dar știu că, dacă mă întorc, o voi vedea din spate, îndepărtîndu-se cu pasul ei regulat pe care nimic, niciodată, nu pare să-l întrerupă.

Nu îndrăznesc să mă întorc.

Odată am salutat-o, și chipul ei a rămas ca de ceară. A doua zi, am renunțat la plimbare. M-am așezat pe o bancă în fața imensei pajiști sălbatice pe care o străbate uneori călăreața în culori de toamnă. Am așteptat. Și apoi, deodată, am auzit. În spatele meu, șuierul pelerinei trecea pe cărare, lîngă marginea pădurii. Privirile noastre s-au încrucișat: era ora trei și optsprezece.

Odată... altă dată... zilele se încurcă. Am lăsat drumul, m-am adîncit în desiș, părea un subterfugiu. Fiindcă a început să plouă, m-am adăpostit sub un copac. Ropotul ploii, mirosul puțin acid de mraniță umedă... Drept în fața mea, o albeață fugară a trecut prin tufișuri. Cîteva clipe mai tîrziu, o voce a început să strige: „Duc!... Duc!...“ O voce ștearsă, fără intonație, nici de bărbat nici de femeie, o voce de pretutindeni, și de nicăieri, dindărătul arborilor... Nu, nu striga cu adevărat. „Duc... Duc... Duc...“, ca pulsația unei inimi, o bătaie de aripi de cauciuc, drumul înverșunat al impermeabilului verde-coclit. O voce fără trup, dar înspăimîntător de reală,

de prezentă... Deodată, n-a mai rămas decît scurgerea picăturilor de apă în frunzișuri și pe pămînt, prospețimea pădurii, ca o ușurare profundă. A trecut. Ea a trecut. Am verificat ora, cu anxietate.

Și apoi... dar la ce bun să scriu ? De ce să caut refugiu în cuvinte ? Asemeni naufragiatului pe care-l frămîntă și fascinează misterul insulei lui, cutreieram parcul încolo și-ncoace, deși știam. *Știam.* O singură întîlnire. Celelalte nu-i sînt decît reflectările fantomatice, ecoul repercutat de pereți invizibili necunoscuți. O singură întîlnire reală, decisivă. Despre ea trebuie să ai curajul să vorbești. Sau dacă nu, să taci, să rupi aceste file, să păstrezi pentru tine extraordinarul adevăr...

Era cu o zi înainte de ajunul sărbătorii morților, început de după-amiază. Cerul noros, căldura instabilă a aerului, mirosul putred de crizanteme, totul e săpat în memoria mea. Și Mariette îmbrăcată sumbru, mai înaltă și mai zveltă decît de obicei, ținînd o plivitoare mică. O buruiană extraordinar de stufoasă a crescut pe mormîntul tatălui. Am smuls-o destul de greu, căci rădăcinile se prindeau cu lăcomie în argilă, apoi m-am dus să arunc bogata coamă cenușie, în lada de gunoi de la capătul aleii. Întorcîndu-mă, am constatat că această parte a cimitirului se scălda într-un miros ciudat, amestec de noroi și mentă, un miros de iaz pe care-l recunoșteam. M-am oprit. Eram în fața unui mormînt neîngrijit, a cărui stelă se înclina gata să cadă, — cînd deodată am simțit un șoc. Acolo, în medalionul bătut de grindină, chipul doamnei cu cățelul. Cu pomeții ei largi, cu fruntea îndărătnică, curiozitatea ei bănuitoare : nici o îndoială posibilă. Mă privea ca în parc, atunci cînd ne întîlneam.

JEANNE CORDEBOIS

1871—1944

Mai mult de treizeci de ani, mi-am zis, înainte de a realiza cu adevărat îngrijorătoarea anomalie a acestei evidențe.

Și deodată, fiind prea greu, mirosul stătut a crăpat în ploaie.

O aversă înverşunată, care ne-a alungat, pe Mariette şi pe mine. Plin de uşi ce clămpăneau, de fîşîituri de pneuri, de spinări pe fugă, satul avea ceva tulburător în el. Dar de-abia am ajuns acasă că ploaia s-a oprit tot atît de brusc, după cum şi începuse. Atunci mi-am luat salopeta, ceea ce n-am mai făcut de luni de zile, şi m-am dus în grădină. Am respirat adînc mirosul sănătos de viaţă. Aş fi vrut să mă pătrundă tot, să alunge pînă şi amintirea celuilalt.

După perdeaua de tisa, grădina de zarzavat era în ordine, săpată, plivită, ca pe vremea cînd o îngrijeam eu.

— Cine se ocupă de ea ? am întrebat-o pe Mariette.

— Vărul Charles. Trebuia să găsesc pe cineva.

— E adevărat. Dar de ce, tocmai, vărul Charles ? Ea ştie bine că nu-mi place de el.

A doua zi, ca de obicei, m-am întors în parc. M-am aşezat pe o bancă, la marginea făgetului, cu faţa spre Privelişte. Pentru prima oară doamna cu căţelul a venit să stea lîngă mine.

Nu mi-e frică de moarte, ea nu e decît aşteptare. Într-o zi, voi rămîne aici, nu mă voi mai osteni să mă întorc. E un efort, într-adevăr, care mi-e tot mai anevoios.

M-am înşelat : cîinele nu e un poanter. Mai puternic, împroşcat cu tulburătoare pete mici negre, ar fi mai degrabă un buldog. Ochii lui aprinşi, tiviţi cu roşu, trebuie să strălucească noaptea. Cînd şedem alături, Jeanne şi cu mine, el stă nemişcat la picioarele noastre şi mă fixează.. O îndelungă, îndelungă privire de animal, de judecător indiferent.

Vecina mea nu respiră. Îmi pare că aud o bătaie slabă de orologiu ce vine din iazuri...

Imobile, scufundate. Nu mai văd malul, mă pierd în apa fluviului... Unde sînt ? Cine sînt ei ? Bătrînul, fotograful, călăreaţa, cine sînt ? Şi perechea aceea care se tot îndepărtează ? .

Eu însumi ?

În viaţă sau... ca Ea, doamna cu căţelul ?

De curînd, la căderea nopţii, o lumină dulce, albăstruie sălăşluieşte în castel. Răspunsul, poate.

SCAUNUL

De fiecare dată cînd venea la *Nieuport-Bains,* Frédéric își regăsea somnul de copil ; dar în mod constant, fie că noaptea era lungă, fie scurtă, el se trezea cînd se crăpa de ziuă. Fără să facă zgomot ca să nu o deranjeze pe Juliette, își punea halatul, trecea în camera de zi. Fereastra largă dădea spre plajă și mare. Ochii lui Frédéric rătăceau de la un capăt la celălalt al întinsului peisaj pe care-l scălda lumina încă nedefinită a zorilor. De fapt, ei amînau clipa în care trebuiau să se lovească de esențial : un scaun, chiar în fața imobilului, — un scaun foarte simplu în mijlocul plajei pustii.

Era curios. Se afla acolo în fiecare dimineață, mereu în același loc, dar nu jalnic aruncat pe uscat între două maree, ci *așezat* în fața mării ca un scaun gata să servească. Un scaun cu fundul din împletitură de pai, cu spetează înaltă și dreaptă, cu atît mai nepotrivit pentru acel loc cu cît părea intact.

Era ceva și mai straniu : scaunul se afla acolo doar ca să dispară. Lucrul se întîmpla mai degrabă sau mai tîrziu și într-un mod cu totul neașteptat. Profita de o clipă de neatenție sau de o scurtă absență a lui Frédéric, așa încît el nu l-a *văzut* niciodată dispărînd. În fiecare dimineață, de două săptămîni, scaunul îi scăpa. Ar fi trebuit să-l țină mereu sub priviri, să nu-l scape înainte de-a se fi luminat ; dar nu avea nici răbdare și de altfel nici timp.

Ieși din pat, buimăcit de somn, și realitatea îți propune o enigmă. Fie. Dar aceeași enigmă, zi de zi, cu perseverență ! Cine oare, se întreba Frédéric, aduce scaunul cu punctualitate înainte de orele cinci ? Cine-l aduce și cine-l ia înapoi ? De ce ?... Măcar dacă ar fi șezut cineva pe el... Dar acest scaun gol apărea și dispărea, cînd aici, cînd în altă parte, — care parte ? — mai gol decît plaja și marea și cerul la un loc !

Tot rumegînd asemenea întrebări, mintea începu să i se tulbure. În unele locuri deosebit de pustii, în unele anotimpuri în care lumina zorilor e deosebit de neclară, un scaun n-ar putea fi oare suportul unei prezențe invizibile ?... Într-o dimineață, de îndată ce sări din pat, fără să mai zăbovească nici măcar să-și ia o manta, Frédéric se repezi afară. A avut o inspirație : ca să știe dacă scaunul era sau nu ocupat, nu trebuia decît să se așeze pe el. Era logic. Din păcate, pînă ce a coborît cele patru etaje, a traversat digul, ciudata mobilă nu mai era acolo. Încă o dată, dispărută în zori !

Cum să facă să surprindă scaunul ? Cu ajutorul Juliettei ? dar ea dormea așa de bine. Cum să facă, Doamne Dumnezeule, Frédéric se gîndea numai la asta, chiar și la birou, în așa măsură încît punctualitatea lui începea să se resimtă. Tocmai atunci își aminti că era și vînător de imagini, chiar foarte priceput, de ce nu ? să *prindă* scaunul în teleobiectiv. Nu s-au fotografiat fantome ? Va pune pelicula în revelatoare puternice, o va iscodi pînă ce-i va mărturisi întregul ei mister...

În ciuda luminii neclare, fotografia fu perfectă, — deși surprinzătoare. Cîțiva metri pătrați de plajă obișnuită deveniseră un peisaj lunar în care modestele lucrări ale vietăților din nisip căpătau proporții piramidale. Cît despre scaun... Nici o urmă ! Cel mult lui Frédéric i se părea că distinge printre altele, amprentele simetrice ale celor patru picioare ; în schimb Juliette nu vedea nimic.

De data asta, nu mult îi mai trebui ca să urască scaunul, sau mai degrabă, căci era absurd, pe cel care-și bătea joc de el, zi de zi, folosindu-se de scaun. I-l arăta, i-l ascundea pentru ca el să-și piardă mințile. O adevărată tehnică de a înnebuni pe cineva : asta aducea a vrăjitorie... Izvorîte din străfundurile eului, imagini străvechi îi reveneau în minte, viziuni de păduri virgine, iar seara, după ce noaptea se lăsase deja, el coborî pe plajă și începu să sape o groapă în nisip pe locul unde scaunul obișnuia să apară. O gaură adîncă. Camuflă capcana cu o garnitură subțire din șipci de lemn, un rest de gard, peste care întinse cu perfidie un strat de nisip. Apoi așteptă zorii încercînd zadarnic să adoarmă...

Dar după cîteva ceasuri, la lumina neclară ivită în sfîrșit, ce mai bucurie să constate că groapa era larg deschisă ! Ce răsplată !

Scaunul se afla în adînc și-l privea. Îl înșfăcă fără menajamente. De data asta, té-am prins ! Îl trînti cu brutalitate pe nisip și, fiindcă se clătina jalnic, începu să rîdă și-i dădu una cu piciorul. Învins, și cu piciorul rupt ! Ha ! Ha ! Ha ! Pe cînd se apleca deasupra groapei, curios de o pată întunecată — ai fi zis că era sînge —, simți un fel de anxietate, o ameteală. Se îndreptă, respiră adînc... Scaunul ? Dispăruse !

Îl apucă atunci o turbare, o adevărată sete de a omorî. De data asta, îl va nimici !... Acolo, umbra aceea care străbătea digul... Începu să fugă. El era, scaunul care o luase la fugă pieziș, cu speteaza înaltă clătinîndu-se ca o limbă de clopot. Ridicol ! Frédéric iuți pasul, distanța scădea văzînd cu ochii, deja întindea brațele ca să-l prindă și să-l sfărîme.

Apoi... Urmă ceva înspăimîntător. Scaunul se opri brusc și, cu aceeași mișcare se întoarse. Prea tîrziu ca să-l mai evite ! Mînat de avîntul său, Frédéric nu avu timp decît să întrevadă coarnele amenințătoare, sculptate cu capete de lei, înainte de a simți șocul și acea mușcătură care-i sfîșia șoldul. Lumea se rostogoli într-un strigăt puternic. Apoi liniște... Cu ochii larg deschiși, țintuit pe plaja pustie, cu pîntecele năclăit de o căldură suspectă, nu mai vedea decît cerul. Nu va mai vedea nimic altceva. Și, luminîndu-se de ziuă, triumfătoarea lumină de vară, nemiloasă ca și durerea.

MEDIUL

După amiază, s-a instalat la birou. Totul se prezintă exact ca în tabloul lui Dubuisson : cărțile înghesuite între elefanții de bronz, mănunchiul de creioane cu pastă de diferite culori ce ies dintr-un pahar de aramă, agenda și, în colțul mapei verzi, ceasul cu remontoar, zis și ceas cu capac. La fel ca personajul din pictură, Gérard poartă un veston gri, o cămașă albastru deschis, o cravată cu linii. O rozetă grena îi decorează reverul.

Doamna citește sau scrie lîngă fereastră. Uneori își ridică ochii și îi privește visătoare pe cei doi bărbați. Poate că îi compară, pe Gérard și pe modelul său ? Uneori vorbește, pe un ton liniștit, fără să intre în subiect, ca și cum s-ar continua aici o conversație de demult, o discuție de vis. Deodată tonul se schimbă. Îi poruncește lui Gérard să vină lîngă ea, în fotoliul rulant. Atunci el trebuie să se prefacă bătrîn, ca în crochiul lui Jan Fidler, să nu mai răspundă decît prin monosilabe, cu privirea fixă și cu gura întredeschisă. Doamna se înduioșează. Îi ia mîna tremurătoare, i-o încălzește între ale ei. Privesc împreună grădina ruginită de toamnă, în care rătăcește o pisică de un cenușiu foarte deschis, aproape alb.

Timpul s-a oprit. Gérard nu mai are decît de așteptat, nemișcat. Mort sau viu, nu mai știe. Fascinat ca o pradă, îmbălsămat ca o mumie !

Într-o zi... E nebună ! Totul se va termina rău, o urăște prea mult. Într-o zi, o va ucide.

Nu, nu e cu putință. Nici măcar de închipuit. El îi datorează totul, în sfîrșit aproape totul. Ce sacrilegiu ar fi să uite aceasta ! Cînd a ajuns aici, nu era decît un servitor stilat, șaisprezece ani de servicii bune și loiale, dar îndărătul acestei fațade ireproșabile, eșecul, decepția,

neantul. Așa cum spune adeseori Doamna, cu afecțiune de altminteri :

— Erați ca și Henri cînd l-am cunoscut. Căutați încă să vă descoperiți.

În primele zile totuși, a crezut că va renunța. Vila era mare, dar, de cînd cu văduvia ei, Doamna Henri Cocagne nu mai ocupa decît primul etaj, servită de o fată de la țară zdravănă, surdă dar nu și mută, care dormea undeva în pod. Gérard fu informat că, pentru început, va avea de pus la punct, în scopul închirierii, partea neocupată din casă. De golit încăperile, de triat, de eliminat cu discernămînt, de executat lucrări mărunte de restaurare. Dar nimic, niciodată nimic, fără autorizația expresă a Doamnei.

Omul bun la toate, fie. Era mai bine decît șomajul. Totuși, cînd văzu lucrurile mai de aproape ! În afară de camerele în care locuia Doamna, și pe care Victorine le întreținea cu o grijă mioapă, domnea o dezordine ce aducea a delir. Stivuiri pînă-n tavane, pereți de sticle goale, labirinturi de ziare vechi, baricade de scaune șchioape, de fotolii rupte, de mobile cu picioare strîmbe și ascunse, ticsite cu vechituri ce nu cereau decît să se împrăștie.. În zece sau douăzeci de ani, maldărul de vechituri ce continuau să supraviețuiască au avut vreme din belșug să se fortifice, să se unească strîns. Vila *Les glycines* devenise citadela rămășițelor.

Ce să facă ? Toate îl respingeau pe Gérard. În afară de Doamna. De zece ori pe zi, trebuia să iasă din acel talmeș-balmeș și, după ce s-a scuturat de praf cu grijă, împrospătat, pieptănat, să se prezinte la ea. Fotografii îngălbenite, suporturi de pahare sparte, scrisori moarte. De aruncat ? De păstrat ? De reparat poate ? Ea ezita între da și nu..., profitînd de ocazie pentru a-i povesti istoria emoționantă a relicvei. Îi veneau lacrimi în voce, în ochi. Gérard aștepta smerit verdictul. Cînd în sfîrșit era pronunțat, întotdeauna același, trebuia să ducă înapoi vechitura dragă acolo unde o găsise, să o înfunde iar exact în același loc pentru ca, la nevoie, să poată fi luată fără dificultate.

Ar fi fost descurajant dacă Gérard nu și-ar fi dat seama repede că patroana lui nu aștepta nicidecum să facă ordine. La drept vorbind, ei puțin îi păsa, proiectul de închiriere nefiind decît un pretext. Să o ajute numai să scormonească prin amintirile ei, să se cufunde în încăperea aceea ticsită și să-i aducă lucruri care să-i alimenteze visările, pofta ei nesățioasă de vremuri trecute!

În fond, își zicea Gérard nu fără ironie, sînt mult mai bine decît unul bun să facă de toate. Un fel de îndreptar sau de păstrător. Lipsa lui de cultură nu-i îngăduia să-l evoce pe Proust, nici madlena lui.

În timp ce se află în fața ferestrei, așezat în fotoliul rulant, iar ea îl ține afectuos de o mînă pe care el intenționat o face să tremure puțin, Gérard se întreabă uneori care ar putea fi vîrsta Doamnei. Cincizeci? Șaizeci? Mai mult? Greu de răspuns. Sub peruca blondă, ca acum, vede o ființă fără vîrstă, cu buzele vopsite, cu obrajii văruiți, cu ochii încercănați, care ar putea fi tot atît de bine mama cît și sora lui, sau aparține unei alte lumi...

— Cu puțin înainte de moarte, Henri se plîngea adesea că îi e frig. Îi puneam pledul pe umeri.

El dă din cap că nu, protestează cu un mormăit. Fără pled, fie-vă milă! Deja, în amintirea Domnului, se încălzește ca în miezul iernii.

...Ciudat, se gîndește Gérard. De acum și el e fără vîrstă. Cînd foarte bătrîn, cu șase sau șapte luni înainte de moarte, ca în desenul lui Jan Fidler, cînd plin de încredere și de viață, ca în portret, cu ani mulți încă în față...

Deodată se încordează, simțind cum crește în el angoasa obișnuită. Se vede pe sine. În dosul ferestrei, la primul etaj al vilei, reținut în afara timpului, departe de viață. O fantomă ce se teme că moare, că a murit deja, ca și bărbatul al cărui rol îl joacă. Atunci încearcă să-și retragă mîna, dar Doamna nu permite. Trebuie să rămînă așa, nemișcat, cu pledul pe umeri. Ea trebuie să simtă, îmbinate cu ale ei, degetele celui care nu mai există.

Ea trăia cu neliniștea a ceea ce, într-o după-masă de februarie, l-a doborît pe bărbatul din portret. O întreagă panoplie de calmante, sub formă de comprimate, de cașete, de tizane, doar ca s-o liniștească. Și soneria, mai ales soneria. La cea mai mică bănuială de indispoziție, apeluri frenetice sfîșiau liniștea, lăsînd-o pe Victorine de piatră.

Gérard, trebuia să reacționeze imediat. Se smulgea din gaura lui de praf și, cu părul plin de fire de paianjen, urca scările cîte patru. Fără să bată la ușă, era permis, se năpustea în încăperea mare.

Să răspundă la apel, să întrețină văpaia amintirii: Gérard credea că știe de acum toate motivele prezenței sale în vilă. Nu mai dorea să o șteargă, dimpotrivă. Serviciul nu era obositor, și era tratat din ce în ce mai bine. Ca om de încredere, aproape de companie, fapt care îi măgulea vanitatea.

El mîgîlea. Evident, nu toate vechiturile prezentau același interes: unele o emoționau în mod durabil pe Doamna, altele, uneori mai prețioase, o lăsau indiferentă sau decepționată. Trebuia să știe să aleagă după criterii subtile. Peste cîteva săptămîni, Gérard începu să-și facă o idee precisă despre înclinațiile și predilecțiile celei pe care, în sinea lui, nu fără un sentiment tulburător de posesie intimă, o numea tot mai des „stăpîna" lui. În ziua în care stăpîna recunoscu că dovedea fler, un fel de instinct, de intuiție rară care-l îndrepta spre vestigiile cele mai emoționante ale propriului trecut, Gérard se îmbujoră de plăcere. Acest compliment îi confirma convingerea înflăcărată că devenea de neînlocuit.

În acest răstimp, nu neglija să se instruiască. Cu pasiunea neofitului, căci șaisprezece ani de bune și loiale servicii nu l-au învățat nimic, în afară de o rigurozitate stilată. Pentru prima oară, era introdus într-o lume diferită. Viața Doamnei, inseparabilă de cea a Domnului, tinerețea ei modestă și laborioasă (se regăsea puțin, cu excepția caracterului pilduitor), aspirațiile ei de fetișcană, studiile de învățătoare, decizia ei „Să știi ce vrei!" — apoi, într-o seară de iunie, la bibliotecă, întîlnirea cu Henri Cocagne, gustul lor comun pentru lectură și alpenștoc (în legătură cu asta găsi un întreg ierbar cu

flori alpine), lungul urcuș pe care l-au făcut împreună (cît de ucigător de plat era drumul lui, în comparație !), obstacolele depășite, culmile atinse, maturitatea confortabilă, — în fine, boala Domnului, fotoliul rulant, sfîrșitul neașteptat și singuratic, izvor de neliniști și de remușcări : un întreg univers i se deschidea bogat în informații și în învățăminte, edificator ca un templu, în care începea să se orienteze, să recunoască marile axe, să identifice perspectivele și, puțin cîte puțin, ca și cum ar fi trăit acolo cu adevărat, să-și găsească el însuși un loc.

Cu puțin înainte de orele cinci, doamna se retrage în camera ei, iar Gérard își întrerupe jocul. Față de cum stătea în fotoliul rulant sau la birou, dintr-o dată are cu treizeci sau cu cincisprezece ani mai puțin. Se întinde, se scutură. În baie, își scoate vestonul gri, își desface cravata cu linii, își răcorește fața și mîinile. Cînd se întoarce în salon, răspîndește un parfum subtil de *Eau vive*.

Pînă ce revine Doamna, Gérard e stăpînul casei. Își oferă o țigară, răsfoiește ziarul. Uneori se mulțumește să privească în jurul lui, fără vreo intenție precisă, fotografiile de pe pereți, titlurile din bibliotecă, jocul de reconstituire neterminat care se întinde pe masa joasă și la care a avut deja ocazia să adauge cîteva piese. Imaginea completă, definitivă, îl va reprezenta pe *Ulise lîngă Circe*.

Într-o zi, în timpul acestei pauze, a intrat în bucătărie. Victorine era întoarsă cu spatele. Pregătea ceaiul și, bineînțeles nu l-a auzit venind. Gérard se apropie de ea și, fără să se gîndească prea mult, pentru că era euforic și că așa se obișnuiește printre cei de rînd, o cuprinse voinicește cu mîinile de talie. Fata se întoarse, scoțînd un strigăt. Era foarte palidă.

— Am crezut că e Domnul, zise ea.

— Căci Domnul își permitea...

(La ce bun : era surdă !)

Gérard nu-și mai revenea : nu cadra deloc cu personajul despre care-i vorbea Doamna. I-ar fi plăcut să știe mai multe.

În aceeași noapte, de îndată ce stăpîna adormi, el urcă la Victorine, bătu în ușă discret. Ușa se deschise imediat.

Bănuielile lui se confirmară. După cincisprezece ani, fata era tot așa de apetisantă. Procedă la fel ca bărbatul din portret, și asta i-l făcu mai apropiat, mai uman. Deveniseră complici, întrucîtva.

Își asumă răspunderea de a devansa apelurile soneriei și de a se prezenta spontan, chiar fără pretext, de cum avea intuiția că e așteptat. Era o cutezanță, apelul devenind astfel vizită. Din fericire, a mizat cum trebuia : Doamna suporta cel mai greu indiferența. Cînd suna cu înverșunare, ea protesta împotriva indiferenței, a cărei imagine vie era Victorine, cu surzenia ei planturoasă.

Ce ciudat ! spunea ea. Poseda un fel de previziune, care-l împingea spre ea la momentul potrivit, devansîndu-i dorințele... Ca și cum ar fi existat între ei o legătură secretă... Ca și cum, încerca ea să precizeze, de la ea la el, ceva ar fi circulat cumva... cum să spună ?... o undă... sau mai degrabă un fluid, un fluid telepatic !

Iată de ce Gérard fu descumpănit în dimineața cînd, de-abia ajuns, o sonerie amenințătoare îl atacă în mod brutal. Drace ! De ce oare această brutală reîntoarcere la vremurile de început ale serviciului său ? Fără să mai stea să-și pună jiletca uniformei, se repezi. Doamna îl primi cu răceală. Crezu că-i reproșează neglijența ținutei, dar nici vorbă de asta.

În timpul nopții, a avut o indispoziție și, imediat, o angoasă nemaipomenită : teama că moare singură, abandonată, la fel ca Domnul odinioară. A apăsat pe sonerie. Degeaba. Era singură cu o surdă, pe deasupra și adormită ca o vită. Așa nu se mai putea, va angaja cît mai repede o infirmieră. Îi înțelegea perfect dezamăgirea, ba chiar îl compătimea, — dar ce altceva era de făcut ?

Desigur Gérard era decepționat. Victorine, nu însemna nimic, o figurantă, dar această infirmieră, diplomată fără îndoială, care să supravegheze crizele nocturne ale stăpînei sale ! Decepționat și, în același timp,

emoționat, recunoscător. Mărturisindu-și tulburarea, Doamna nu-i confirma oare o dată în plus caracterul privilegiat al relațiilor lor? Legătura secretă, fluidul. Atunci, fără să mai șovăie, se aruncă în brațele ei (un fel de a spune, bineînțeles). Dacă ea îl accepta, va sta nopțile cu ea, nu va mai părăsi casa, va rămîne acolo trup și suflet, în întregime, tot timpul! Ea protestă: nu trebuia, nu voia, nu! nu! era prea mult!... „Ca să-mi faceți plăcere!" strigă Gérard. La la la ... Să se gîndească măcar înainte de a vorbi: era încă tînăr, iar ea, atît de bătrînă, cu un picior în groapă... „Vai, Doamnă, ne veți înmormînta pe toți!" Fie, nu zicea nu... Dar dacă totuși va accepta, el avea tot dreptul pînă atunci la o viață personală, prieteni... Ridică din umeri: „Prietenii, știți!..." De acord, te dezamăgesc adeseori, Henri gîndea același lucru. Dar o prietenă? O prietenă! Ea îl fixa în albul ochilor. Nu, nu avea prietenă, nu avea nici o prietenă. De ce? Poate că era indiscretă... De loc. O experiență nefericită, mărturisi Gérard privind pe fereastră... A suferit deja prea mult.

În cele din urmă, Doamna acceptă. Cu o condiție totuși. Dacă el se va răzgîndi, astăzi, mîine, peste o lună, peste un an, ea nu va face nici cea mai mică obiecție, niciodată nimic pentru a-l reține, nici un cuvînt, nici un gest. El era și rămînea liber. Liber!

Liber... De ce oare acest cuvînt? Ce idee năstrușnică! O privea fix, părea că nu mai înțelege, cuprins pentru prima oară de o uimire stranie. El, Gérard: liber? Ca și cum ar fi visat scena și, într-o lume ce nu mai era a lui, un altul ar fi vorbit în locul lui.

După ceai, Gérard îmbracă pardesiul negru care-i ajunge aproape pînă la glezne. Stofa e groasă, grea, o adevărată mantie preoțească care-l strînge și-l anchilozează. La rever, foarte strălucitoare, rozeta grena. Își pune mănușile de piele, îndoaie degetele ca să și le ajusteze bine, își pune pe cap pălăria de fetru tare, model Eden, cu boruri ridicate și galonate, ca un dop impecabil din ebonită. Iată-l gata, un om mărunțel în armură burgheză, același ca în fotografie, cea mai mare dintre cele trei fotografii, pozînd în grădină (se vede colțul

băncii de piatră, trunchiul marelui arțar), în compania Doamnei. Henri Cocagne și soția lui, într-o zi de iarnă, pe o vreme frumoasă și rece.

Ies din vilă, coboară peronul. Ce importanță are că sîntem în mai, la sfîrșitul unei zile calde : Doamna ia brațul lui Gérard, se strînge înfrigurată lîngă el. Ca în fotografie. Se îndreaptă fără grabă spre banca de piatră, la umbra arțarului. Se întorc, privesc casa, — ca în fotografie. Discret, Gérard își ridică pălăria și își șterge fruntea de sudoare.

— Fotograful se afla acolo, zice Doamna, în colțul peluzei. A ezitat mult, ne-a făcut să schimbăm locul de mai multe ori. Întîi aici... apoi acolo... apoi...

Ce stranie nebunie ! se gîndește Gérard. Și ce stranie pasivitatea lui ! Cum a ajuns aici ? Visează, altfel nu e cu putință, e sub influența unei vrăji. Ca și Ulise.

Dar într-o zi, ca și Ulise, va pleca ! Doamna a greșit că i-a povestit jocul de reconstituire. Va pleca, nimic nu-l va opri să-și ia valea. De altfel, toate astea n-au mai multă importanță decît o poveste, decît un joc. Înaintează, se dă înapoi, consimte cu docilitate, dar adevăratul Gérard e altundeva, surîzător și stăpîn pe sine. Și se amuză, adevăratul Gérard, că nu e cîtuși de puțin păcălit ! Numai din joacă stă neclintit alături de Doamna, din bunătate sufletească încremenește doar cît îi trebuie fotografului nevăzut ca să realizeze clișeul pe care-l va regăsi mult mai tîrziu, la stînga șemineului, mărit, înrămat, peste ani ce depășesc propria-i existență...

Mergînd în același pas, fac înconjurul peluzei, se opresc în fața unui trandafir, a unui buchet de panseluțe, vin iar să se așeze pe banca de piatră. Gérard își scoate pălăria neagră și o pune cu grijă alături de el. Domnului îi plăcea colțișorul, putea rămîne acolo ore în șir. Să citească, să scrie mai ales. Aici a redactat nenumărate pagini din caietele legate în pînză.

— Găsea casa mai frumoasă din profil decît din față, și mai cu seamă această latură.

— Într-adevăr, zise Gérard. Îndeosebi această latură.

— Din cauza viței sălbatice.

— Fără nici o îndoială.

— Și a balconașului.

— Din cauza balconașului, exact... Și a turnulețului, socoti el că poate adăuga.

— Henri nu era de această părere, constată Doamna tăios. Nu-i plăcea turnulețul, îl considera pretențios. Puteți să mă credeți : mi-a spus-o de sute de ori.

Gérard înregistrează. Domnului nu-i plăcea turnulețul, e o greșeală ce nu mai trebuie comisă. Vița sălbatică, da, balconul, da, — turnulețul nu. *Pretențios* ca și ochelarii negri, mașinile decapotabile, ogarii ruseștı, șervetele de masă împăturite în formă de evantai...

— Să ne întoarcem, zise Doamna, începe să fie răcoare. Henri răcea foarte repede.

Ea se ridică. Gérard o imită, cu oarecare greutate, ai zice, ca și cu părere de rău. Uită pălăria pe bancă, dar își dă seama foarte repede. Se întoarce din drum. Are fața udă leoarcă de sudoare ; Doamna se strînge înfrigurată lîngă el.

Ea suferea de insomnii, dar la ore fixe. Gérard își putu deci regla somnul după al ei. Imediat după miezul nopții, urca la ea, sigur că o găsește trează. Îl primea în capot și cu o perucă argintie, pe care albastrul o făcea feerică, de culoarea lunii. În casa mare și liniștită, retrasă în grădina ei de umbre, climatul acestor întrevederi nocturne fu de la bun început de o stranie intimitate.

În cursul acestor ore prețioase Gérard învață să-și cunoască stăpîna cu adevărat, ea i se destăinui cu totul. Dar nu numai ea, ci și Domnul, din moment ce nu făceau decît unul. Desigur, din prima zi, îl cunoștea pe Henri Cocagne din vedere. Pe pereții salonului era reprezentat din abundență, din față și din profil, încă tînăr sau deja bătrîn, fără a mai pune la socoteală bustul, foarte impresionant, care trona pe un gheridon Belle Époque.

La prima vedere, stăpînul casei nu părea foarte simpatic. O expresie bună și șireată, cu bărbia ursuză, cu pleoapa grea de responsabil solicitat. Făcuse carieră în Afaceri culturale, nenumăratele lui portrete dovedeau recunoștința artiștilor precum și promovările lui succe-

sive în Ordinele naționale. Dar, după Doamna, aceasta nu era decît aparența. Dincolo de personaj se ascundea omul, o ființă deosebită, sensibilă și zbuciumată, — un clandestin pe care nimeni nu putea să se laude că l-a cunoscut cu adevărat. Gérard va fi o excepție : din cauza fluidului, a legăturii secrete, era demn de asta. De altfel, oare nu pentru el, martor privilegiat, a lăsat Domnul douăsprezece caiete groase legate în pînză în care i se destăinuia fără rezerve ?

O noapte cu furtună, Doamna fiind deosebit de anxioasă, îl rugă pe Gérard să-i citească la întîmplare cîteva pagini din jurnal. Nu era obișnuit, dar citi cît putu mai bine. Era vorba despre intrigile unui subaltern caraghios, povestite în amănunțime, ca moralist și psiholog, și Gérard fu mai întîi surprins că un om ce-și avea propriul bust, se putea preocupa de lucruri atît de mărunte. Chestiuni de serviciu, gîndi cu asprime, căci era un bun cunoscător în materie.

Cu cîteva pagini mai departe totuși, Domnul se arăta pe neașteptate distant și semeț. Începea să vorbească despre el, numai despre el. În același timp, printr-un curios fenomen, vocea lui Gérard devenea mai fermă. Fără îndoială că citea cu convingere, și lui i se întîmpla să se identifice cu funcția, să se lase absorbit, ca acest mediocru funcționar, dar de îndată suferea din cauza acestei simplificări, apoi redevenea stăpîn pe sine, se dăruia din nou, actor cît și spectator și judecător de sine. Cel puțin prin aceasta, fără orice falsă modestie, el se simțea *deosebit* de ceilalți, în mod profund, ca să nu zicem *unic*...

Actor cît și spectator și judecător de sine... Gérard își întrerupse lectura. Ceea ce află, chiar din pana Domnului, îl tulbură. Dacă ar fi avut școală, aceste cuvinte ar fi putut fi ale lui cu adevărat. La un nivel cu totul diferit, bineînțeles. Căci și el era mereu izolat, dublat, exilat în funcția sa, servitor neaservit ! Și deosebit, *unic* din aceleași motive ca și Domnul ! Atîta distanță între ei, și cîtă asemănare !... Adevăratul lui frate era „stăpînul" lui. Gérard n-ar fi crezut niciodată că așa ceva ar fi cu putință.

Cum își reluă lectura cu o voce schimbată de emoție, Doamna îl întrebă. Era obosit ? Tulburat ? Din ce cauză ?... Ea era doar lîngă el ca să-l înțeleagă... De obicei Gérard nu vorbea cu plăcere despre el, neștiind de unde s-o apuce, visînd uneori că uită de sine, că se pierde din vedere cu desăvîrșire, dar în noaptea aceea cu furtună echinoxială avea impresia că e atît de departe de totul, dus de un vas în pericol, dincolo de limitele obișnuite... Să-l scuze, zise el, dar între acest text și el... *Legătura secretă !* remarcă Doamna cu încîntare. Poate... A avut o copilărie nefericită, un tată... *Ca și Henri !* izbucni ea cu atîta vioiciune că-i alunecă peruca pe frunte. *Ca și Henri !* A avut un tată la fel cu tatăl lui Henri, copleșitor prin egoismul și autoritatea sa. Se înșela cumva ? Nu, zise Gérard, a înțeles întocmai, doar că tatăl lui se ocupa cu pariuri la cursele de cai, era bețiv și codoș. Biata lui mamă... *Ca și Henri ! Exact ca și Henri !* Fără să-l mai asculte, era inutil, ea povesti o anecdotă în legătură cu părinții lui Henri, cu neînțelegerea dintre ei, cu concepțiile lor de educație opuse (ce-i drept, mama era cam tolerantă), și apoi alta, încă una, fiecare coincizînd atît de perfect cu cele pe care Gérard le-ar fi putut povesti, în minte dacă nu aievea, încît totul părea halucinant. Dacă te uiți bine, diferențele sociale au desigur puțină importanță. *Ca și mine...*, zicea el din cînd în cînd. La care ea replica cu autoritate : *Ca și Henri ! Ca și Henri ! Ca și Henri !*

Datorită ambianței nocturne, avea sentimentul tot mai deplin, aproape convingător, că a retrăit copilăria Domnului și că împarte cu o fantomă, dar oh, cît de prezentă ! un fond de amintiri comune.

E ora șapte, s-au așezat de o parte și de alta a mesei. Peste cîteva clipe, va apare Victorine, încărcată cu o tavă mare pe care va trona supiera. Așteptînd, puțin gîrbovit, Gérard își lăsă brațul drept să atîrne și, cu vîrful degetelor, mîngîie mașinal suportul scaunului.

Victorine. Ține tava atît de sus că parcă și-ar sprijini pieptul pe ea. Cum se apleacă deasupra mesei, simte mîna ce se strecoară, se plimbă, se urcă de-a lungul coapsei. Mîna lui Gérard, cea a Domnului ? Pentru ea,

e exact același lucru, timpul își oprește zborul, îi place această impresie. Chipurile sînt indiferente.

— Poftă bună, zice ea.

Nu merită să-i răspundă : e surdă.

Doamna își desface șervetul, Gérard își prepară medicamentul. Două linguri de praf alb, o jumătate pahar cu apă. Așteaptă să se domolească efervescența. Nu e un leac, ci o precauție. Domnul s-a simțit întotdeauna bine: pînă la sfîrșit, în fotoliul rulant, a avut stomacul rezistent, un ficat ca de tînăr.

— Murea după cîrnăciori de porc, zice Doamna. Mînca adeseori seara. Eu, în schimb...

Face o mutră care spune totul. Deci nu pentru ea aduce Victorine o pereche de cîrnăciori dolofani, ai zice că-s caltaboși. O mîncare specială, un răsfăț. Atenții ca acelea aveau darul de a-l bine dispune pe Domnul. Doamna se va mulțumi cu o anghinare fiartă.

— Găsesc că e îngrozitor de gras ! observă el cu veselie.

Dar despre gusturi și culori nu se discută. Ea își privește vecinul cu un surîs blînd de o indulgență totală, așteaptă cu tandrețe prima lui înghițitură gurmandă. Totuși, se pare că Gérard ezită. Dintre toate felurile de mîncare dezgustătoare care-i plăceau Domnului, cîrnăciorii, împreună cu tocana de legume cu slănină și omleta cu sînge, îl îngrețoșează cel mai mult.

— Henri punea mult muștar. Și bineînțeles că i se făcea sete ! V-o spun : omul ăsta avea două stomacuri !

Fără să-l întrebe, ea îi umple paharul. Curaj ! Examinează cîrnatul cu vîrful furculiței, taie o bucățică, o privește cu atenție. De la felie la buze, ce distanță ! Molfăie... Consistența asta de diaree, gustul ăsta de abces ! Niciodată nu se va obișnui. Domnul Cocagne trebuie să fi fost de o natură cu totul diferită de a lui, un mîncău, un canibal...

— Îi trebuiau mîncăruri speciale, era o manie la el. La începutul căsătoriei noastre, am vrut să-l schimb, dar fără rezultat. Avea prea multă personalitate ca să cedeze. De altfel temperamentul lui necesita mîncăruri grele.

Ea cugetă, apoi, pe un ton convins :

— Chiar dacă nu părea, Henri era un bărbat foarte puternic... foarte viril...

Mușcînd ușor o frunză de anghinare, ea se uită drept în față, pierdută în amintiri. Acolo, în celălalt colț al camerei, bustul lucește în penumbră. Nu se disting trăsăturile feței, numai o formă înălțată, ușor echivocă...

— Încă puțin vin ? Vă va bine dispune.

— Mulțumesc, zise Gérard, cu gura plină.

Mulțumesc — da sau mulțumesc — nu ? Oricum ea umplu paharul. Apoi, cu privirea înduioșată, uitînd să pună sticla pe masă, își privește protejatul care atacă cel de al doilea cîrnăcior.

— E bun ?

— Excelent.

— Henri era mai entuziast. El zicea : „Împărătesc !... E împărătesc, draga mea !“ deschizînd brațele, așa !... Și apoi, știți ce avea îndrăzneala să mănînce ca desert ?

— Clătite, apucă să spună Gérard, înghițind. Servea clătite.

— Exact ! *„A la cévenole !“* [1] Cu rom și piure de castane. E extraordinar, dar toți bărbații ăștia au aceleași gusturi !

Gérard termină. Ultimele înghițituri sînt anevoioase. De o clipă, Victorine îl pîndește din spatele ușii întredeschise de la bucătărie. De îndată ce-și va pune jos tacîmul, ea va apare, conștientă de importanța ei, purtînd ca pe o ofrandă clătitele Domnului.

Gérard ieși din noaptea cu furtună epuizat, dar cu certitudinea că a trăit momente excepționale. A trecut peste o frontieră. O forță misterioasă a pus stăpînire pe el, l-a dus în domeniul *straniei* uimiri. De acum înainte lucrurile îi vor apărea diferite, înșelător decalate între rațiune și delir.

Nu s-a mulțumit doar să evoce amintirea Domnului. Ceea ce s-a întîmplat era de o altă natură, mult mai

[1] După numele regiunii Cévennes (Franța) situată în partea orientală a Masivului Central. (n. tr.).

fantastică. Doamna era de acord de altfel : grație lui, spunea ea, Henri a început să se reîncarneze în noaptea aceea, să trăiască din nou cu adevărat. Începînd cu copilăria : el a fost întotdeauna metodic. Apoi vor veni tinerețea, prima dragoste, o viață întreagă de om... de ce nu ? Multe alte nopți albe se anunțau, de o albeață, ca să zic așa, magică !

Sînt gînduri care pot părea destul de extravagante, din cele care bîntuie mințile puțin zdruncinate. Adevărul e că Doamna a fost întotdeauna o pasionată, o recunoștea cu plăcere. Cît despre Gérard... De cîtăva vreme deja, distrus de insomnie, fermecat de atmosfera de la vila *Glycines,* fără îndoială că nu mai era el însuși ?

Să nu exagerăm nimic totuși : îi rămînea luciditatea. Vai, își zise el deodată cu consternare, vai, e imposibil, *nu voi fi niciodată Domnul !* Copilăria le era o patrie comună, desigur, dar numai atît, și asta era ceva foarte obișnuit. Toate copilăriile ajung să se repete. Iar apoi destinele se bifurcau, se despărțeau fără întoarcere. Ambițiile, studiile, cariera, pe de o parte ; șaisprezece ani de bune și loiale servicii, pe de alta. Cum să se adăpostească vreme îndelungată într-o existență atît de deosebită de a lui ? Imposibil, fără discuție imposibil, se necăjea Gérard. Cum să se identifice cu un om care a avut toate șansele, toate succesele ? Și, pentru început, norocul de a o fi întîlnit pe Doamna !

Veți crede ori nu, acest ultim gînd avu asupra lui efectul unei bombe. O subită strălucire de lumină foarte vie. N-a întîlnit-o și el pe Doamna ! N-a făcut studii și nici carieră, de acord, nici un pictor, niciodată, nu l-a reprezentat, nici un sculptor, nu l-a sculptat, nici din față nici din profil, dar el a întîlnit-o pe Doamna, o întîlnea mereu, ziua și noaptea, fără îndoială mai asiduu decît a fost Domnul ! Fapt de netăgăduit, atît de vădit că totul devenea de o credibilitate ieșită din comun. A întîlnit-o mai tîrziu, e drept, și în alte împrejurări, dar timpul nu mai conta, diferențele se ștergeau, nu mai aveau importanță decît tulburătoarele asemănări. Căci dacă înțelegea bine, și fără îndoială că înțelegea bine, Doamna a jucat în viața Domnului un rol asemănător cu

cel pe care-l juca acum în viața lui. *Erați ca Henri, cînd l-am cunoscut. Căutați încă să vă descoperiți...* La o distanță de treizeci de ani — dar cuvintele *altădată, odinioară, nu de mult* nu mai aveau sens —, ea le lua de mînă ca să le ducă la întîlnirea cu ele însele.

De atunci avu sentimentul că nici un obstacol nu-i va mai putea rezista. Era de ajuns să se supună destinului, să împlinească ceea ce era scris, să treacă una cîte una etapele inițierii. Și nopțile lor de veghe deveniră tot mai arzătoare, mai pasionate, prelungindu-se uneori pînă la mijirea zorilor...

Începea cu lectura cîtorva pagini din caietele legate în pînză. Cu voce foarte tare, din tot sufletul, pentru a se identifica mai bine cu stăpînul său. Adesea, era atît de pătruns de text, că se pomenea în picioare, mimîndu-l, jucîndu-l, în fața unei oglinzi ce-i reflecta imaginea. „Parcă-l văd pe Henri !" exclama Doamna cu entuziasm.

După lectură, comentariul... Se schimbau impresii și amintiri. Și aici, Gérard a prins mult curaj. I se întîmpla să vorbească liber. „E extraordinar, constata Doamna, Henri folosea aceleași cuvinte" sau „...Henri gîndea exact ca și dumneata". Nimic surprinzător, Gérard se simțea din ce în ce mai ca la el acasă în pielea Domnului Cocagne, și asta îi dădea încredere. Astfel încît, dacă din întîmplare auzea spunînd : „Henri nu era de părerea dumitale. El socotea dimpotrivă că...", își permitea să discute. Fiecare își expunea punctul de vedere, urmau apoi argumentele. Totuși, în cele din urmă cădeau de acord : gîndeau același lucru, numai că se exprimaseră în mod diferit.

În curînd ziua nu mai fu decît un antract, un timp mort, în care Victorine se preumbla fără să priceapă prin casa adormită.

...durerea asta la braț... ca o mușcătură... Și vocea acum ! Ce-are cu mine, vocea de sus ?

— Henri nu adormea niciodată în fața televizorului.

Dumnezeule ! Gérard deschide ochii, se scutură, parcă i-ar fi turnat apă rece pe față. Profilul Doamnei, palid în lumina lunară pe care o răspîndește micul ecran. Nu-i scapă nici o imagine. Ca să-l supravegheze, pe el, și-a

delegat urechea. O ureche mare de bărbat, cam clăpăugă, mobilă, care, probabil că l-a auzit scufundîndu-se încetişor în somn.

Gérard îşi schimbă poziţia. Şezînd în fotoliu ca pe un taburet de bucătărie, cu coatele apropiate de corp, îşi cască ochii. Aşa, poate că va rezista.

Vizavi de el, într-o atitudine asemănătoare cu a lui, mîini crispate, picioare încrucişate, un sociolog gras vorbeşte despre viitor. „E prea uşor, constată el, să opui străvechiul iepure, liber în codru, celui de azi, captiv în cuşcă..."

Captiv în cuşcă. Într-o zi, se gîndeşte Gérard, într-o zi, mă voi sătura...

Nu, nu e cu putinţă. Nu încă.

Dar la primăvară, ah da ! la primăvară !

Într-o noapte, cu riscul de a complica lucrurile, un al treilea (sau al patrulea ?) personaj veni să ia parte la veghe. De ce dracu a ascuns Domnul atîta timp că are un fiu ? Acesta se numea André, şi apăru pe neaşteptate la începutul unei pagini. Trebuia să aibă vîrsta lui Gérard şi trăia în America. De acum, fu vorba tot mai des despre el. Domnul îi reproşa lenea, egoismul, căsătoria lui care a fost o greşeală, apoi divorţul. Dar principala învinuire era aceasta : André nu şi-a dat niciodată osteneala să înţeleagă adevărata personalitate a tatălui său, această dualitate care constituia întreaga bogăţie. Ca orice străin, se mărginea la aparenţe, socotindu-se drept fiul lipsit de dragoste al unui funcţionar grav şi morocănos. Doamna o confirma : această neînţelegere a fost drama nemărturisită a lui Henri. Ah ! dacă ar fi putut avea un fiu ca Gérard ! Ce conversaţii afectuoase ar fi avut împreună !

Să devii fiul unic al soţilor Cocagne, singurul autentificat, desigur că era tentant. Frumoasă revanşă pentru cine s-a născut din întîlnirea întîmplătoare a unui terchea-berchea cu o florăreasă. Totuşi Gérard socoti că e cinstit să pledeze pentru cauza bietului André. Oare era într-adevăr atît de mediocru ? N-a suferit cumva, fără ştirea părinţilor, din cauza importanţei tatălui ? (Lectura

caietelor l-a orientat spre psihologie). Trebuia să aibă totuşi şi părţi bune, băiatul ăsta ! Vai, nu, afirma Doamna, nu avea. După ce că a fugit în America, nici măcar n-a venit să asiste la funeraliile tatălui său. Lucru pe care acesta nu i l-ar ierta niciodată.

— Ce-ai fi făcut, dumneata, în locul lui André ?

— Aş fi revenit.

— Vezi !

— De altfel, eu n-aş fi plecat.

Ah ! dacă Domnul şi-ar fi putut cunoaşte adevăratul fiu, cum s-ar fi regăsit în el ! Şi cu atît mai lesne cu cît Gérard n-ar fi fost servitor, bineînţeles. Ar fi studiat la universitate, se înţelege de la sine —, aceleaşi studii ca şi Domnul, apoi ar fi făcut carieră, în administraţie desigur, Domnul l-ar fi introdus, stimulat, aceeaşi carieră ca şi Domnul — *mutatis mutandis,* cu un ton mai jos, se înţelege —, şi firesc, el ar fi întîlnit-o pe Doamna, adică o tînără ca Doamna, frumoasă, inteligentă, care l-ar fi înţeles, evident l-ar fi ajutat, înlănţuire inevitabilă, — căci cum ar fi putut fi adevăratul fiu al Domnului dacă n-ar fi întîlnit ca şi Domnul, o femeie ca Doamna ?

În clipa aceea Gérard întrevăzu pentru prima dată ca o ameninţare în spatele acestui discurs. *Strania uimire* devenea rătăcire. Cine era în definitiv ? Cine voia ea să fie ? Domnul sau fiul Domnului ? Sau amîndoi împreună ? Dacă se vor multiplica imaginile, el se va pierde în acest labirint ! Avea impresia că toate aceste fascicule de amintiri, cele ale cuplului şi ale sale proprii, se îndreptau în mod misterios spre acelaşi punct de convergenţă, reînvierea, sau mai degrabă evocarea neîngăduită a unei fiinţe unice şi atotputernice, a unei entităţi funeste care, apărută subit din străvechile lumi tenebroase, îi va absorbi pe toţi...

Poate că Doamna a sesizat această confuzie ? Poate că o trăia şi ea ? În orice caz, răspunsul veni, după cîteva nopţi, hotărîtor.

Mai întîi avu surpriza să o găsească pe stăpînă îmbrăcată ca pentru plimbare. Apoi, înainte de a începe lectura caietului gri, ea îl conduse în faţa marelui gar-

derob care ocupa tot fundul dormitorului. Nu fără o oarecare solemnitate, ea deschise uşa cu două canaturi, lăsînd să se răspîndească un miros puternic de naftalină.

Dulapul era plin cu haine bărbăteşti, strînse unele lîngă altele. Numai gri, negru. Gérard înţelese imediat că au aparţinut Domnului.

— Le-am păstrat cu speranţa că le voi oferi cuiva într-o zi, spuse Doamna. Nu oricui.

Ea desprinse costumul gri şi îl puse pe pat. Apoi pardesiul negru, alături. În sfîrşit cutia de pălării.

— Henri avea talia dumitale. Să vedem mantoul mai întîi...

Ea îl ajută să-l îmbrace, îi încheie nasturii fără menajamente : „Va trebui să slăbeşti puţin !“ şi se dădu înapoi ca să aprecieze efectul.

— Henri stătea foarte drept !

Gérard se îndreptă. Era ceva zdrobitor în pardesiul ăsta, o povară neobişnuită. Ideea unei armuri îi trecu prin minte.

— Pălăria...

I-o puse pe cap ca o coroană. Exact numărul lui ! Domnul avea capul mai mare, era un intelectual, dar mai puţin păr.

— Priveşte-te !

Ea închise uşile dulapului ca el să se poată contempla. La văzul imaginii sale, avu un şoc. Altcineva se afla în faţa lui, un omuleţ în haine strîmte, cu un aer solemn şi trist, care se forţa să stea drept în mantoul de plumb. Domnul, leit Domnul ! Ca în fotografie,

— Henri..., suspină Doamna luîndu-i braţul cu afecţiune, lipindu-şi obrazul de umărul lui.

El răspîndea un miros de naftalină ; ea, de violete. Cuplul reconstituit ! Nu le mai rămînea decît să coboare în grădină, să ia loc lîngă arţar, în faţa băncii de piatră. Ora neobişnuită era singurul obstacol, dar de mîine...

Mîine, pentru prima oară, el va fi Domnul în plină zi !

În baie... Se spală pe dinţi. De jos în sus, metodic, aşa cum îi recomandă Doamna. Henri a avut întotdeauna

dinții foarte sănătoși, foarte albi. Și își clătea cu grijă paharul, fără să-și stropească pijamaua.

Un articol frumos, pijamaua asta ! Albastru palid, mătăsoasă, puțin cam strîmtă, cu inițialele H.C. frumos brodate pe buzunarul de la piept. Era mai cochet noaptea decît ziua, soțul ceresc. Înainte de a se culca, se pulveriza cu *Eau vive*.

Gérard împinge ușa de la dormitor. Covoare groase, ambianță închisă. Paturi separate, dar apropiate. Doamna e deja în patul ei, cu cearceaful pînă la bărbie. Contrar obiceiului ei, nu citește. Nici nu moțăie.

Își scoate ceasul de pe mînă și-l întoarce. Ca un puț adînc, tăcerea miroase a violete de-ți vine greață, a mocirlă încropită, a mortăciune...

— Ține prea mult, zise ea. O să-ți ofer un Rolex automat.

Ce se întîmplă ? De ce zîmbetul ăsta ciudat ? Și expresia asta a ochilor, da, un fel de ocheadă ? De ce a aprins plafoniera din mijloc ? Deodată înțelege : ea și-a schimbat coafura. Surpriza unei peruci inedite, roșcate, aproape roșie, adevărată coamă de iapă. Grotescă !

— V-ați făcut toaleta..., constată el, indecis. — Apoi, ca și cum s-ar fi aruncat în apă :

— Culoarea aceasta vă vine bine.

— Henri era de aceeași părere, se fandosește văduva în adîncul pernei.

(Exagerează ! Ridurile astea, carnea asta buhăită, masca asta de Cezar uzat, cu ce drept mi le impune ? Într-o zi... Dar e din vina mea, de mult ar fi trebuit... Mă devorează zi de zi, nimic n-o va opri, o vampiră smintită !... Sau poate că mă iubește, că mă iubește cu adevărat, și că dacă o părăsesc...)

Își aprinde lampa de pat. Ca să stingă plafoniera al cărei întrerupător se află lîngă ușa de la intrare, trebuie să traverseze toată camera. În casele astea vechi, dispozitivul electric e puțin practic.

— Henri nu stingea lampa !

Uluit, Gérard se întoarce. Ea s-a ridicat în pat, cu bustul afară din cearceafuri. Dumnezeule !

E goală !

E pentru prima dată, niciodată n-a îndrăznit.

— Henri nu stingea, repetă ea pe un ton cu totul diferit, molatic, aproape melancolic, stil Jane Barkin și Zarah Leander.

— Dar..., bîlbîie Gérard, dar...

— Nimeni nu va ști.

— Eu sînt Gérard ! Gérard, servitorul dumneavoastră !

— Iar eu, amanta ta !

— Doamnă ! Vă rog...

— La naiba ! Henri era un bărbat foarte vînjos !

Și hop ! Iat-o că sare din pat ! Nimic pe ea ! nici umbra unui voal ! galbenă ca seul ! ce scursură ! Cu o iuțeală de amazoană, îl înhață, îl înlănțuie, încearcă să-l înăbușe.

— Lăsați-mă ! Sînteți nebună !

Gérard se zbate. Dă din mîini, îi smulge peruca din zbor. Craniul !

Gol, strălucitor, fără o cută. Fildeș. Gol pînă la os !

Ea a încremenit. Buimacă, uluită, ca unul care se trezește brutal dintr-un vis. Își trece mîna peste cap. Ai zice că atinge cu degetele ei noduroase o rană rău cicatrizată.

Peruca zace la piciorul patului, rămășiță stranie, zbîrlită, a unui animal blestemat...

— Te speriu ? zise ea într-o suflare.

E neliniște în vocea ei, și noaptea a pus stăpînire pe ochii ei. Nu se mai văd decît două orbite de umbră.

— În cazul acesta, mă ascund ! — și izbucnește în rîs.

E prima oară cînd Gérard o aude rîzînd. Un strigăt de animal încolțit. Vine de pretutindeni, de nicăieri, disperare și demență !

— Henri ! Henri ! sughiță ea. Henri...

Se dă înapoi, se împiedică de carpetă, se împleticește și se prăbușește ca un bolovan de-a curmezișul patului. Cu frenezie adună cearceafurile deasupra ei, pătura, cuvertura de pat, tot ce poate apuca.

Își ascunde capul, dispare.

— Henri... Noi nu ne-am despărțit niciodată, iubitul meu. Am murit cu tine ! sînt moartă ca și tine !

O pauză, — apoi, îndepărtată, dintr-o răsuflare, o voce :
— Pe veci, Henri... înmormîntaţi împreună...

Nu se mai mişcă, tace. Sub cearceafuri nu mai e decît o formă alungită. Nemişcată.

Tăcerea se prelungeşte. Gérard e tot acolo. Cu spatele la uşă, ca un asasin la locul crimei, ţintuit de groază şi de fascinaţie...

Nu mai respiră, e ceva oribil, ţeapăn, dement şi parfumul acela de violete, din ce în ce mai puternic ! Mirosul desfrînat al morţii.

NIMENI

Mania asta pe care o are Didier, de fiecare dată cînd îl întîlnesc sau cînd îmi telefonează, felul ăsta al lui de a mă întreba cu insistență, cu un fel de anxietate, ce mi s-a mai întîmplat nou... *Ce mai e nou? Ce mai nou?* Nimic deosebit. *Ceva special?* Nimic. Și tu? *Tot nimic.* Sîntem chit: absolut nimic! Cu toate acestea n-ai putea proceda altfel pentru ca să atingi cu degetul, pînă la dezgust, monotonia vieții noastre.

Tocmai în după-masa aceea am avut de suportat întrebările lui Didier și-mi era inima neagră. A trecut de mult vremea surprizelor, și am lăsat-o să se scurgă fără ca măcar să-mi dau seama! Rămîneau whisky-ul, scotch-ul și bourbon-ul. Și astă seară, la televizor, foiletonul de duminică.

Eram pe calea unei beții moderate cînd a sunat cineva. Direct la poarta de la intrare, fără să uzeze de interfon. Curios! Un vecin poate, un locatar din imobil... Eram tentat să fac pe mortul.

Sună iar, îndelung.

Fie! Voi deschide... Nu era un vecin, ci un necunoscut cu ochelari, trecut de treizeci de ani, dolofan și aproape chel. Cravata potrivită, vesta sobră, geanta din piele neagră, totul indica un reprezentant de la asigurări sau, mai rău, un delegat de la *Encyclopedia Britannica* care mă urmărește de aproape cincisprezece ani.

— Cu cine doriți?

Întrebarea era lipsită de căldură, e tot ce pot spune.

Totuși, ea avu asupra omulețului un efect extraordinar. Își deschise brațele și cu o expresie de încîntare.

— Mă vezi, Karl! E nemaipomenit!

Un exaltat! Nu e *Encyclopedia Britannica*, ci *Sfinții din ultima vreme.* Valijoara conținea Apocalipsul.

— Ei, Karl, mă recunoști?... Evident eram mai subțirel și aveam păr... Poate că fără ochelari?

Și-i scoase, și îmi apăru ca o urmă de amintire. Ochii aceștia foarte albaștri, ceva insolent și reținut în expresia feței, sfidarea bărbiei...

— Sînt Spirou !

Vălul se rupse. Spirou cel nestatornic, năstrușnicul liceului, chiulangiul cel mai ager din cîți mi-a fost dat să cunosc ! Adevăratul lui nume...

— Bassoulier ! strigai. Frédéric Bassoulier !

— În carne și oase ! După șaptesprezece ani, Karl !

— Intră ! O să udăm asta ! Spirou blestematule !

Nu așa se cuvine să-ți primești un tovarăș din tinerețe care reapare pe neașteptate ? Totuși, cînd l-am văzut pe strigoiul meu așezat comod într-un fotoliu, cu țigara în gură și paharul în mînă, radiind de o satisfacție prea evidentă ca să fie sinceră de tot, fără să vreau, m-a cuprins iar o suspiciune. De ce-mi face vizita aceasta ? De ce s-a ostenit să-mi caute adresa, deși n-am fost niciodată prieteni adevărați ? Spirou era un șmecher, un sforar care-și bătea joc cu plăcere de naivitatea elevilor buni. Atunci ? Sigur avea un gînd ascuns pe care în curînd îl va da la iveală.

Pînă una, alta, conform uzanțelor, am evocat amintiri din liceu. Scandalurile memorabile, profesorii maniaci, chiulangiii de pomină. Tremurăturile lui Ferfort, foamea nepotolită a lui Belcanto. Oare ce-au ajuns toți acești eroi ai unei epopei burlești ? Părinți, responsabili, funcții. Unul sau altul, deja, nu mai era pe lumea asta. În orice caz, Bassoulier părea mult mai bine informat decît mine de situațiile lor prezente, ai zice, și bănuielile mele se treziră din nou, că ținea un registru cu adresele și profesiunile lor.

— În ce mă privește, zic eu, nu-l mai văd decît pe Marc Banion. Îți amintești de el ?... Un blond înalt, sportiv.

— E ziarist la *L'informateur,* zise Bassoulier, gata să răspundă la orice întrebare.

Să fi fost o iluzie, dar mi s-a părut că văd o umbră de nemulțumire pe chipul lui vesel. Probabil că opțiunile politice ale acestui ziar nu-i sînt pe plac... Am vorbit despre alte lucruri, și nu m-am mai gîndit la asta. Spirou, îi recunoșteam felul, s-a pus să golească sticla cu scotch povestindu-mi decepțiile lui conjugale cu o

lipsă de pudoare batjocoritoare. S-a căsătorit cu o femeie divorțată care, imediat după aceea, cuprinsă de nostalgie sau de remușcări, s-a apucat să-l înșele cu primul ei soț, cu o patimă excesivă, neașteptată, ca un zel febril de a fi iertată. În plus, cum primul soț era vărul lui Frédéric, exista în cercul familiei, o tendință ușor de înțeles, de a alimenta gîndurile ascunse de răzbunare.

În sfîrșit, Bassoulier se ridică și își anunță intenția de a pleca. Eram în anticameră, clătinîndu-ne ușor și unul și celălalt. Cînd să ne despărțim, chiar înainte de-a trece pragul, el se opri deodată, privindu-mă drept în ochi, pentru prima dată poate.

— Dacă-l vezi pe Banion, să nu-i spui de vizita mea.

Apoi, cu un zîmbet abia schițat care-mi păru puțin cam trist, adăugă :

— El n-ar înțelege.

Ciudat omuleț ! După ce-a plecat, am deschis larg ferestrele. Persista în apartament un miros bizar, de farmacie, ca de balsam sau dezinfectant. Un miros-mască, menit să ascundă un altul... Sub vesta perfect încheiată pînă sus, îmi închipuiam un Bassoulier acoperit cu pansamente suspecte, un corp fără mușchi, dureros și buhăit ca un deget alb.

Clubul e particular. Ne regăsim între noi, izolați de viața publică, într-un climat de încredere reciprocă. Mai puțin decît oriunde, aici nu m-am simțit obligat să respect ultima recomandare a lui Spirou.

— Știi pe cine am văzut duminică ? Pe micul Bassoulier.

Și, cum Marc Banion mă privea cu un aer surprins :

— Spirou, dacă vrei !

— N-ai haz deloc, Karl, îmi zice el aspru. Nu e un subiect de glumă.

— Dar nu glumesc ! Am petrecut două ore împreună.

În loc să răspundă, Marc mă privește fix cu un surplus de atenție. Desigur, Bassoulier n-a mințit cînd mi-a prezis că el nu mă va înțelege. Pe chipul lui se citea, efectiv, lipsa de înțelegere cea mai desăvîrșită. În sfîrșit, lăsă să-i scape pe un ton de dezaprobare funebră :

— Toată lumea știe că Frédéric Bassoulier a murit acum șase luni. Tu nu citești ziarele ?

De data asta, eu am rămas cu gura căscată. Şi, în aparenţă foarte satisfăcut de efectul produs, Marc a continuat aproape cu veselie :

— Un accident stupid ! În cursul unei seri, a căzut de pe terasă în stradă. Şase sau şapte etaje. Aşa că, îţi închipui, rezultatul... La început, s-a vorbit chiar de o sinucidere. Cunosc bine cazul : eu am scris articolul.

Cineva ne-a întrerupt ca să mă ia de-o parte. Acesta e unul dintre inconvenientele Clubului : cordialitatea unora frizează lipsa de politeţe. Voia să-i procur adresa pedichiuristului care, se pare, spre marea noastră satisfacţie, şi vreme de ani la rînd, s-a îngrijit de picioarele sensibile ale mamei mele. Un pisălog şi jumătate ! Cînd, în sfîrşit, a consimţit să mă lase, Banion nu mai era. Mi s-a spus că a plecat în mare grabă, în urma unui telefon.

Un escroc sau un nebun ? Un impostor în orice caz. Ca să-mi poată vorbi timp de două ore, şi fără o notă falsă, despre tinereţea lui Spirou, trebuia să-l fi cunoscut îndeaproape. Un elev al liceului probabil, pe care l-oi fi întîlnit pe vremuri. Dar nu-l voi mai vedea, era clar, căci nu va fi atît de naiv încît să se încreadă în discreţia mea. Poate că la urma urmei, era vorba numai de un linge-blide dublat de un mincinos ?

Aceste ipoteze erau, fără îndoială, preq logice pentru o întîmplare care, aţi remarcat desigur, se desfăşura de la bun început oarecum în marginea vieţii obişnuite. Oricum, ele m-au liniştit vreme de o săptămînă, exact pînă vineri seara, cînd, întorcîndu-mă obosit de la birou, ieşii din ascensor ca să dau nas în nas cu omuleţul dolofan. Mă aştepta în faţa uşii, plin de voie bună, în mînă cu o sticlă învelită în ziar.

— Alcool de pere ! Vei vedea ce grozav e !

Cuvîntul *pară* îmi sună neplăcut în urechi. O clipă de ezitare şi, mînia îmi învinse surpriza :

— Întreceţi măsura ! Aţi putea măcar să respectaţi memoria bietului Bassoulier !

Departe de a părea descumpănit, impostorul meu avu ca o tresărire de demnitate ofensată :

— Pe bietul Bassoulier, eu îl respect mai mult decît oricine !

— Motiv în plus să o ștergeți !

— Mai mult decît oricine, Karl !

Vinerea seara, cînd mă întorc de la birou, sînt foarte irascibil, mă controlez greu. Oboseala din cursul săptămînii. De aceea l-am și înșfăcat fără menajamente de gulerul vestonului, iar cu cealaltă mînă, mă sileam să deschid ușa ascensorului. Dar individul rezista !

— Ascultă-mă, Karl ! Eu *sînt* Bassoulier ! De ce-aș minți ? Eu *sînt* Bassoulier !

Un nebun ! Nu un escroc, un nebun !

— Cinci minute ! Și apoi mă voi duce, nu mă vei mai vedea ! Dar e vital, îți jur, vital ! Eu *sînt* Bassoulier !

O voce a răsunat în tot imobilul, vocea jupiteriană a portăresei care striga : „Hei ! acolo sus ! ascensorul !“ și imediat, rușinat, am lăsat să coboare ușa. „Eu *sînt* Bassoulier !“ repeta celălalt lîngă mine, „Eu *sînt* Bassoulier !“ și asta-mi șuiera drept în față, cu un miros, un miros insuportabil, intensificat parcă de toate gesticulările noastre. Adevărată esență de dihor ! I-am dat drumul.

— Greșești că te înfurii așa, a remarcat omulețul îndreptîndu-și cravata. Am trăncănit deunăzi o după-masă întreagă și, dacă nu eram Bassoulier, ți-ai fi dat seama totuși.

Mi-a zîmbit. Un zîmbet deschis fără ambiguitate, dezarmant. Mi-am întors privirea. Mă apuca un fel de greață subită, un val de renunțare.

— Pe scurt, zic, ce doriți de la mine ?

— Ne tutuiam..., observă cu tristețe omulețul.

— Ce importanță are !

— E mai afectuos. Și ca să-ți pot explica ceea ce trebuie să-ți explic, am nevoie de afecțiune.

— Nu înțeleg. Nu ne cunoaștem, sau de-abia !

— O să-ți explic, Karl. Dar nu aici, nu pe culoar. Simt nevoia să fiu primit !

Ce era de făcut ? La urma urmei, nu părea primejdios, în stare doar de o agresiune olfactivă. Am deschis ușa apartamentului și, ca să-mi ascund eșecul, am zis :

„Cinci minute !“ la care pseudo-Bassoulier a răspuns : „Nici unul în plus“, cu umilința unui frate care face chetă. De abia ne-am așezat în salon, față în față ca și prima dată, că el se grăbi să înceapă :

— Fiindcă timpul e măsurat, îmi voi permite să intru în miezul viu al problemei.

— Dați-i drumul !

— Chiar dacă, așa după cum vei constata, cuvîntul *viu* nu se potrivește de loc...

Eram decis să nu-l întrerup, apoi, de îndată ce și-a descărcat inima, să-l conduc afară. Dar vorbele omulețului erau într-adevăr foarte stranii ! Niciodată, nu niciodată, n-am auzit pe cineva să-mi debiteze o poveste atît de incredibilă cu așa o expresie plină de atenție și de bună credință, cu așa o coerență în absurd. Iată redutabila logică a nebuniei, îmi ziceam eu, ascultîndu-l cu o fascinație confuză.

Dacă ar fi să-i dau crezare, nu m-a mințit niciodată, era gata să jure pe ce avea mai scump în lume. De altfel, singura lui speranță de salvare se baza pe adevăr, pe adevărul cel mai simplu, și anume că el era Frédéric Bassoulier, poreclit Spirou, care era considerat mort de aproape șase luni.

În douăzeci octombrie anul trecut, într-adevăr, așa cum spusese Banion, s-a produs un accident, o cădere nefastă în gol, despre care el putea vorbi mai bine decît nimeni altul de vreme ce el a fost martorul și totodată victima. Se afla pe terasă, sprijinit de balustradă, în tovărășia vărului său și a amantului soției sale, ambii nefiind decît o singură persoană. „Îți vor ciocni mașina pînă la urmă !“ a exclamat acesta arătîndu-i o mașină americană mare care manevra în parcare, la baza clădirii. „Poate ar fi bine să cobori ?“

Frédéric s-a aplecat să vadă mai bine, dar a avut senzația cumplită că tot imobilul se înclina, că se clătina ! Terasa nu mai era : vidul ! Atracția vidului ! Agățat de balustrada pe care o simțea cum se răsucește încet sub greutatea lui, se auzi urlînd. Apoi un șoc înăbușit, ca o cădere de copac, — și tăcerea, întreruperea bruscă a unei cumplite rupturi, apariția unei imense Tăceri negre... Cel mai extraordinar era faptul că nimeni nu-i ve-

nea în ajutor. Soția lui își ascundea fața în mîini, în timp ce vărul, care profita ca să o strîngă la piept, privea vidul cu un aer buimac. Și totuși, la un metru de ei, sub ochii lor, literalmente, Frédéric se agăța cu ultimele lui forțe de balustrada ruptă !

Cu prețul unui efort supraomenesc, el însuși n-ar fi putut spune cum a ajuns să pună iar piciorul pe terasă. Fără ca cei doi să fi făcut cel mai mic gest, nici măcar să-și fi întors capul ! Încremeniți ca niște statui. Atunci, tremurînd de epuizare și de furie, Frédéric a strigat indignat : vinovați ! vinovați de indiferență ! Degeaba. Nu-l vedeau, nu-l mai auzeau ! Ucigași prin omisiune ! L-a apucat pe vărdeumeri ca să-l oblige să se întoarcă, să-l privească ; dar era imposibil. Dintr-o dată nu mai exista o măsură comună între forțele lui plăpînde și greutatea, masa, nepăsarea amantului soției sale. Ca și cum ar fi vrut să urnească un dolmen. Ca și cum și-ar fi frînt pumnii de o poartă din bronz ! Într-adevăr, nu mai era nici o măsură comună.

— Vino, draga mea, a zis atunci vărul cu o tandră gravitate. Să nu stăm aici. E prea îngrozitor.

Și, înclinați unul spre celălalt, au intrat în apartament, lăsîndu-l pe Bassoulier pe loc, pradă chinurilor nonexistenței. Deodată, un urlet de sirenă a invadat spațiul și, gata să leșine, agățat cu mîinile de ce-a mai rămas din balustradă, Frédéric privi în stradă. Era lume, mișcare, lumini, oameni peste tot la ferestre, — și acolo, la vedere, pe capota mașinii americane, se vedea pe sine, culcat cît era de lung !

— Mă vei crede ori ba, nu mi-a fost frică. Eram într-o poziție puțin răsucită, dar în ansamblu, păream în stare mult mai bună decît mașina. Și apoi, știi care a fost prima idee care mi-a venit în minte ? O să rîzi, Karl. Mi-am zis că trebuie să fii o fantomă ca să-ți vezi astfel propriul corp, și asta-mi părea foarte firesc ! Îți dai seama ? Am crezut că am devenit fantomă !

În loc să rîd, zgomotos ca el, mi-am aprins o țigară ca să-mi ascund emoția. În realitate, eram extrem de tulburat. Ce-l poate determina pe un om, îmi ziceam, să inventeze o asemenea poveste ? Și, după ce-a inventat-o, să țină morțiș să mi-o povestească, tocmai mie, cînd știe

foarte bine că ar trebui să fii smintit ca să-l crezi ? Mă ia drept nebun ? Am eu oare reputația asta ?

— Într-un cuvînt, zic eu pe un ton neutru, dacă am înțeles bine, erați mort ?

— Da și nu. Mort în stradă, dar viu pe terasă. Situația mea e ambiguă.

— Și încă cum ! Mai ales că, culmea ghinionului, toată lumea l-a văzut mort pe Bassoulier, și nimeni nu l-a revăzut în viață.

— În afară de tine, Karl !

Insensibil la ironie, întinzîndu-mi peste masă două mîini frățești pe care emoția le făcea să tremure, omulețul repeta :

— În afară de tine, Karl ! Tu m-ai văzut din prima clipă !

Urmă o tăcere, și simții iar mirosul nedefinit, livid și ca de farmacie, dar diferit acum, mai puțin straniu, dacă se poate spune, și cu atît mai cumplit, căci nu mă puteam împiedica să nu-l pun în legătură cu neverosimila poveste. Fără să vreau vedeam în asta un fel de dovadă, o înspăimîntătoare dovadă de necontestat !

— În afară de tine, e adevărat, nimeni nu mă vede nici nu mă aude, constata omulețul. Oamenii mă lovesc, mă calcă fără ca măcar să-și dea seama. În realitate, ca să fiu mai precis, ar trebui să spun că trec peste mine. De altfel nu e dureros, nici măcar stînjenitor ; dimpotrivă, mă simt în plină formă. Dar vezi, Karl, cu totul altceva face situația de nesuportat.

Marcă o pauză, ca într-un dialog de teatru, fixîndu-mă cu ochii lui albaștri, ciudat de limpezi și de reci pe un chip care, deodată îmi păru, și el, *de teatru,* mai degrabă de carnaval, o mască echivocă de un trandafiriu bolnăvicios.

— Scandalul e că am fost asasinat. Barele balustradei au fost tăiate la bază cu fierăstrăul, am constatat-o chiar eu. Am fost asasinat, am dovada, iar vinovații sînt foarte liniștiți ! Pune-te în locul meu, Karl. Tu ai admite ?

Ceea ce mă uluia, era mai puțin destăinuirea, la care, ca să fiu sincer, mă cam așteptam, cît extravaganta mîr-

șăvie pe care, într-un mod aproape natural, o aflam chiar din gura celui asasinat.

— Dar în sfîrșit, am zis eu nu fără efort, nu se poate să fii și să nu fii !

— Ba trebuie să crezi că așa e !

„He, he ! Trebuie să crezi că așa e !“ a repetat Bassoulier cu puțină ironie, apoi, ridicîndu-se deodată de pe scaun, cu degetul arătător întins și cu o voce patetică :

— Timp de șase luni, am căutat un martor. Cineva care să mă vadă, să mă audă, să mă recunoască. Care m-ar putea ajuta să denunț crima ! Vai, toate demersurile erau inutile : cei mai buni prieteni ai mei nici măcar nu mă vedeau. Sau, dacă mă vedeau, nu le venea să creadă ochilor... Pînă în ziua în care am sunat la tine, Karl. Eram în disperare de cauză, căci noi ne-am vizitat puțin altădată. Mi-ai deschis ușa, credeam că, la fel ca ceilalți, vei trece pragul peste mine, convins că un ștrengar a făcut o glumă, dar tu ai spus : „Cu cine doriți ?“ Mă vedeai ! Și apoi, era nemaipomenit, tu m-ai recunoscut ! În sfîrșit, după atîtea decepții, am găsit un martor, un prieten ! Înțelegi acum ? Înțelegi de ce era vital, într-adevăr vital, să mă asculți ?

Mirosul lui, o, ho, ho ! mirosul lui teribil, tot mai învăluitor pe măsură ce recunoștința îl apropia de mine !

„Înțeleg, zisei întorcîndu-mă, da, înțeleg foarte bine... e vital într-adevăr...“, cînd, brusc, am realizat cu oroare că vrea să mă ia de după gît, să mă strîngă la pieptul lui, să-mi dea, mai știi ? o sărutare frățească. Atunci, cuprins de panică, am scăpat :

— Te rog, Frédéric ! Nu exagera !

Și, în aceeași clipă mi-am dat seama cu consternare că i-am zis pe numele mic, la modul cel mai natural, omului care nu mai exista. Era o imprudență, simțeam asta, poate ireparabilă. Dacă aceste cuvinte au exprimat gîndul meu, convingerea mea intimă, și dacă Bassoulier a triumfat pe drept ! atunci, sînt pierdut.

— Mă crezi, Karl ! Simt că mă crezi ! Și nu mă vei lăsa baltă, nu vei mai putea ! Ah, nu ! Le vei spune : l-am văzut pe Bassoulier, cu ochii mei. Liniștiți-vă : nu cere nimic nimănui. Vrea doar să se știe că a fost asasinat.

— Mă vor lua drept nebun !

— Ei și ? Adevărul contează, nu ? Adevărul nu se alege !

Exact în clipa aceea, așa cum se întîmplă în vodeviluri, clopotul de la intrare a răsunat vesel. Era neașteptat, nesperat : am sărit de pe scaun. Fără îndoială că pentru prima oară întrebarea lui Didier „Ce mai e nou ?“ îmi făcu o vie plăcere.

— Am trecut să văd ce vești mai ai. Dar dacă nu ai...

— Intră !

— ...cum nici eu nu am...

— Nu sta acolo, Didier. Intră !

Se supuse fără tragere de inimă și intră în salon cam în silă. Ghemuit în fotoliu, cu capul între umeri, Bassoulier îl privea pe furiș, cu o expresie cîinească de teamă și de antipatie.

— Așa deci, n-ai nimic nou ? a suspinat Didier.

— Vai, nu. Dar tu ?

— Nu sînt în formă. Stomacul...

— Nu te așeza acolo !

Prea tîrziu ! Am intervenit prea tîrziu. Cu toată greutatea, așa cum numai el poate face, și-a dat drumul în fotoliul lui Bassoulier. Și deja se lăfăia cu o vădită voluptate.

— De ce vrei să-mi schimb locul ? Sînt foarte bine aici.

Apoi, cu un zîmbet mieros :

— Și dacă m-ai servi cu ceva, m-aș simți și mai bine !

Eu mă uitam la Bassoulier. Căci era încă la vedere. Sub povara lui Didier, corpul său luase forma fotoliului, revărsîndu-se peste tot ca un aluat de plăcintă. Se făcea un pliu neregulat, o corolă deasă în care recunoșteam cu stupoare, dar sucite, deformate de greutate, elemente ale omulețului, o mînă tumefiată, un picior strîmb, un braț care, la cea mai mică mișcare a lui Didier, se lungea, se umfla, se congestiona, însă lucrul cel mai extraordinar era că stofa costumului, un tweed plăcut, stropit, rezista la mișcarea de du-te-vino a acestor hernii spectaculoase. Răsturnat pe speteaza fotoliului, chipul îngrozitor de teșit a lui Bassoulier îmi adresa încă un

zîmbet dureros și fugar, desfigurat de țeasta solidă a agresorului său.

— Ești bolnav ? m-a întrebat acesta.

— Nu. De ce ?

— E un miros de medicamente. Ar trebui să aerisești.

— I-am urmat sfatul în mod mecanic, apoi, mereu preocupat, l-am servit cu o băutură. Atunci, pe cînd mă aplecam peste umărul lui, am auzit, abia distinctă, vocea omulețului înălțîndu-se cu greutate din speteaza fotoliului :

— Nu te ne... că... ji... Sînt... o... biș...

Deodată, Didier se aplecă în față să-și ia paharul, și în același timp dădu drumul restului de frază :

— ...obișnuit, și de altfel, așa cum îți spuneam, totul arată că e cu mult mai penibil să vezi decît să rabzi. Hai, Karl, nu face mutra asta ! E mai degrabă comic, nu ?

Am preferat să nu răspund.

În săptămînile următoare, mi-a rămas o amintire ciudată, de neșters, ca un coșmar grotesc și neliniștitor. Bassoulier se ținea scai de mine, nici gînd să mă slăbească. Nu numai că-mi făcea vizite tot la două sau trei zile, dar, între timp, făcea în așa fel încît să mă întîlnească „din întîmplare", în stația de autobuz, în preajma biroului meu. O dată ne-am pomenit alături chiar într-o vespasiană... Voia ca, neîntîrziat, să întreprind demersuri pentru a face cunoscut *celor de sus* (era expresia lui favorită) că nu a murit, în sfîrșit nu cu adevărat, și, mai ales, că, deoarece a fost asasinat, el cerea să i se facă dreptate. După părerea lui, asta îmi revenea mie, ca o obligație morală de la care ar fi fost necinstit să mă sustrag. Dacă obiectam că această teză risca să pară puțin credibilă în ochii funcționarilor, mărginiți prin definiție, își pierdea imediat răbdarea. Tot ce-ți cer, striga el, e să le spui adevărul. Și adevărul, simplul adevăr, e că mă vezi și că-mi vorbești ! Ai îndrăzni să pretinzi contrariul ?

Într-o zi, brusc, schimbă tonul. I-am promis că-l voi ajuta, afirma el, nu mă țineam de cuvînt. Prin urmare,

deveneam complice cu asasinii lui şi-mi atrăgeam şi eu, răzbunarea. M-am gîndit bine ? Căci, fără îndoială, el, Bassoulier, nu era un om obişnuit... Nu trebuia totuşi să-l iau drept un debil ! Avea acces pretutindeni, aici cît şi aiurea, mai ales aiurea !... Un aiurea, da, despre care nimeni nu ştie unde începe... unde sfîrşeşte... cu cine ai de-a face !... Cu riscul de a fi luat drept un naiv şi jumătate, mărturisesc că aceste vagi ameninţări, susţinute de un miros ce aducea a sulf, mă tulburară în cele din urmă. Omuleţul se agăţa cu disperare de mine, deasupra vidului, a propriului cadavru sfîrtecat pe capota maşinii, deasupra acestui corp în care refuza să dispară. Şi riscam mai rău, căci eram legaţi. *El m-a convins.* Da, oricît m-aş fi luptat, *îl credeam, el pusese stăpînire pe mine,* şi această expresie care mi-a părut întotdeauna destul de imaginară corespundea dintr-o dată unei realităţi ciudat de concrete. Cu cît îl vedeam mai des cu atît îl credeam mai mult ; cu cît îl credeam mai mult cu atît îl vedeam mai des. Era de ajuns să-l văd pentru ca să-l cred, să-l cred pentru ca să-l văd, era ceva ameţitor şi neînduplecat !... Dacă nu era Frédéric Bassoulier, mă întrebam cu nelinişte, atunci cine era ? Cine altul ?... Şi o voce, pe care aş fi vrut să nu o aud, răspundea : El este Bassoulier, şi se va confunda cu tine însuţi !

Atunci, i-am povestit totul lui Marc, şi graţie lui am reuşit să mă descotorosesc de omuleţ. La modul cel mai simplu, şi cel mai cumplit din lume...

— Pentru mine, e foarte clar ! a strigat Marc la început. Ai de-a face cu o fantomă. Sufletul fără odihnă al unui mort asasinat. De altfel, mirosul acela medicamentos de care vorbeşti nu aducea a whisky ?

A adăugat, doctoral :

— Fantomele născute din whisky se alungă cu amoniac, numele vulgar al *alcali-ului volatil.*

Nu mă lua în serios, şi asta m-a întristat. De atîta vreme de cînd ne vizităm, ar fi trebuit să mă cunoască mai bine ! Şi apoi, subit, chipul şi-a schimbat expresia, marcat de stupoarea pe care o aşteptam.

— N-o să-mi spui că...

— Ba da !

— Serios ?
— Serios.
— Bietul meu Karl !

Părea mîhnit cu adevărat. I-am spus că, bineînțeles, avea tot dreptul să mă ia drept nebun, că aș fi avut fără îndoială aceeași reacție ; dar el a protestat cu ardoare. Ce idee ciudată mai aveam ! Dar nu, eram doar victima unui impostor, a unui mitoman, a unui... a unui fel de exhibiționist... pe care era de ajuns să-l demaschez !

— Cînd va veni iar la tine ?

— Astă seară, probabil. E destul de imprevizibil.

— Voi fi aici, a spus Marc cu hotărîre. Ca să-l intervievez, cu un fotograf ! Va fi în al nouălea cer, fantoma ta !

Sînt împrejurări în care Marc e într-adevăr la înălțime. Cordialitatea lui, strălucirea lui, sinceritatea lui... Nu numai că s-a ținut de cuvînt, dar a venit la mine însoțit de două fete drăguțe, una blondă și alta roșcată, aceasta din urmă purtînd în mod admirabil atributele unui fotograf. Foarte vesele la perspectiva unei întîlniri excepționale, ele rîdeau mult. Am pus un disc, și am trăncănit. Marc era în mare vervă, eu mă sileam cît puteam să nu mă gîndesc la sosirea omulețului, și, în funcție de temperatura ambianței, de zgomotul pe care-l făceam, de clipele de relativă tăcere, ea îmi părea cînd improbabilă, cînd iminentă.

Deodată, cu o ușoară întîrziere față de ora obișnuită, cele două note ale soneriei de la intrare au căzut, cristaline, în mijlocul muzicii și a rîsetelor. M-am ridicat.

— Unde te duci ? a întrebat Marc.

— A sunat cineva.

— Ia te uită. Eu n-am auzit nimic.

Nici fetele n-au auzit nimic și ele găseau că asta e foarte ciudat. „Trebuie să fie fantoma !“ — „Nu mai spune ! Adevăratele fantome trec prin uși !“ Pentru o clipă, am fost tentat să cred că m-am înșelat, dar nu, mi-am zis că n-o să scap așa, prefăcîndu-mă că rîd cu ceilalți. Trebuia să-l înfrunt pe Bassoulier ; Marc a venit ca să mă ajute.

Am deschis ușa. Bineînțeles, era omulețul.

— Ai oaspeți, constată el cu o evidentă nemulțumire, cu privirea ațintită în spatele meu. M-am întors.

Mucaliți, plini de amabilitate, oaspeții mei m-au urmat în anticameră.

— Vezi că am avut dreptate ! exclamă Marc. Nu e nimeni !

— Și sîntem foarte decepționate ! se fandosi blonda. *Nimeni...*

— O să revin mîine, a șoptit *Nimeni,* cu o voce puțin speriată, dîndu-se înapoi.

L-am privit insistent, ochi în ochi, și m-am gîndit... m-am gîndit...

— Tu mă vezi, Karl ! Tu mă auzi ! Tu ești unica mea șansă !

Cu mîinile întinse spre mine, îți făcea milă. Bietul Spirou ! teama îi dădea un aer cumplit de tinerește...

Am închis ochii ca să nu-l mai văd și, din toate puterile, m-am gîndit : „Nu e nimeni. Nimeni !"

Atunci s-a aruncat la mine, m-a apucat de umeri :

— Să nu spui asta, Karl, te implor ! Să nu spui asta !

Și fiindcă trebuia, am repetat cu voce tare :

— Nu e nimeni. Nimeni !

— Lașule !

Cuvintele nu pot descrie ceea ce a urmat apoi, într-o clipită. *„Lașule !"* a strigat o voce teribilă. Vocea lui Bassoulier, sau a *mea,* propria-mi voce, n-aș putea să spun, sau amîndouă laolaltă, contopite în chip înfiorător, rotindu-se ca o nălucă între pereții clădirii ? Imediat, omulețul mi-a dat drumul, a alunecat de pe mine, ca o haină ce se desface, un mantou greoi pe care-l scoți, — o buleandră la picioarele mele, o băltoacă de întuneric pe cale de-a fi înghițită de o lumină ce se înalță...

Am așteptat ca pardoseala să fie curată pentru a închide ușa.

Marc și cu cele două femei erau tot în anticameră. Chipurile lor exprimau o consternare comună.

— Pe cine ai făcut laș ? a întrebat Marc cu o voce ștearsă.

Am răspuns :

— Pe NIMENI.

BANDA DESENATĂ

În 18 aprilie 1977, pe la ora opt dimineața, cînd Cécile Angenot trase draperiile din catifea grena care mascau ferestrele de la sufragerie, zări în mijlocul peluzei, între tuie și ghizdul fîntînii decor, ceva ca o pată de lumină alungită. *O iluzie*, își zise ea, *mă orbește soarele*. Eroare : iradiația era reală. Ea emana dintr-un mic OZN de clasa a treia, de forma unei țigări și cu o suprafață solzoasă, cam abracadabrant, e adevărat, cu moțul lui de antene subțiri și cu cele trei cîrje, dintre care una legată cu o fașă grosolană. Dar Doamna Angenot nu putea să vadă nimic din toate acestea : își pierduse ochelarii.

„Cînd ți-ai pierdut ochelarii, obișnuia ea să spună, necazul e că-ți trebuie alții ca să-i regăsești."

După zece minute, pe cînd cobora scara, ținîndu-se de balustradă căci vedea foarte prost, auzi că bate cineva. Două bătăi clare, ca de toacă. Fără să scoată lanțul de siguranță, întredeschise ușa dinspre stradă, nu văzu pe nimeni. Dinspre grădină, poate ?... Nici țipenie de om... Ieși pe terasă.

Jos, lîngă ograda cîinelui, era cineva. Un om după aparență, îmbrăcat într-un costum de motociclist, alb ca și casca, și cizmele. Un motociclist alb din cap pînă-n picioare ! Ca să fie mai ușor de văzut noaptea, desigur... Era cu spatele întors, foarte ocupat cu Balthazar ale cărui schelălăituri le imita, una după alta. *Tinerii ăștia*, gîndi Doamna Angenot, *cîtă lipsă de jenă !* Și cîinele, de ce nu lătra ?

— Doriți ceva ?

Nici o reacție. Trebuia să strige.

— Taci, Balthazar !

Necunoscutul se întoarse brusc. Străin, sud-american, nord-african, îi întîlnești pretutindeni. Sub albeața

strălucitoare a căştii, o faţă întunecată, de o opacitate stranie.

— Scuzaţi-mă, 'mna Angenot. Sîntem în pană de apă. Ne-aţi putea împrumuta ? Apă lichidă.

Să împrumuţi apă ? Apă lichidă ! Ce jargon !... Dar accentul belgian o linişti.

— Este un robinet în iederă, la stînga dumneatale.

— Nu avem oală pentru apă, 'mna Angenot.

Ea se duse în bucătărie, închise uşa cu cheia. Să nu te încrezi. Să faci un serviciu mărunt, da, dar să fii cu băgare de seamă. Mai ales fără ochelari. Repetînd mereu „'mna Angenot", se vedea prea bine că încearcă să inspire încredere. Desigur, avea accentul belgian şi stătea deoparte. Dar de ce oare, după ce i-a descifrat numele sub butonul soneriei, a venit să bată la uşa grădinii ?... Ah ! dacă mi-aş putea găsi blestemaţii aceia de ochelari !

Motociclistul de o albeaţă orbitoare, aşteaptă, nemişcat. Priveşte casa ciudată, numai din muchii, rădăcinile aeriene ale copacilor, nebuloasa fremătătoare a florilor de primăvară... Băştinaşii au un aer blînd şi naiv, cu siguranţă că ar putea fi îmblînziţi. De semnalat totuşi că aparent suferă de scotom oftalmic, ca şi plantigradele de tip 384 N 7, şi că comportamentul lor e marcat de acea anxietate caracteristică oxicoicilor... Din cînd în cînd, călătorul dă din cap, o sacadă bruscă şi precisă, ca să zic aşa instantanee, şi de fiecare dată, limba îi ţîşneşte şi şuieră ca una de şarpe.

(De fapt, nimic nu dovedeşte că e vorba de o *limbă*, «organ musculos, alungit, mobil, din cavitatea bucală», ci faţa, sau mai degrabă faciesul, sau poate, masca, acoperită în întregime cu solzi mărunţi cenuşii, face termenul întrucîtva verosimil.)

— Poftim ! zise doamna Angenot punînd ulcica cea mai veche pe zid. Şi mai cu seamă, să închideţi bine robinetul şi să nu faceţi murdărie.

— Nu vă fie teamă, 'Mnangenot. Dacă trebuie vidanjat, vom rezinifica [1] totul.

[1] rezinifica, *résinifier* în fr. — a transforma în răşină. (n. tr.).

— Nu sînteţi de pe aici ?

— Nu, 'Mnangenot. Am greşit drumul.

— Dar nu e greu. La prima răspîntie, o luaţi la dreapta, şi apoi tot la dreapta. La intrarea în sat, e un panou *În toate direcţiile*.

— Vă mulţumesc, 'Mnangenot. Sînteţi foarte amabilă. Ca şi domnul Balthazar, de altfel.

Cécile, care se pregătea să treacă pragul bucătăriei, se opri brusc. *Domnul Balthazar !* Individul ăsta se credea într-o bandă desenată !

— Dumneavoastră şi domnul Balthazar, se vede bine, alcătuiţi o pereche potrivită.

Ce bădăran ! Ce mocofan ! Măcar dacă ar fi avut ochelarii, fir-ar a naibii !

Mai tîrziu, timp de cîteva săptămîni în care, suferind din cauza emoţiilor, Cécile va trăncăni vrute şi nevrute, lumea o va auzi spunînd :

„Imediat m-am neliniştit. De ce n-a sunat el la poarta de la intrare, ca toată lumea ? Din partea unui străin, ar putea fi de înţeles, de acord : sînt ţări în care oamenii trăiesc unii la alţii. Dar între el şi cîine, de exemplu, am simţit ceva anormal. Un fel de înfrăţire, de intimitate. Astfel, cînd am ajuns prima dată pe terasă, am avut clar sentimentul că-i întrerup. Da : că le întrerup conversaţia. Dacă mă luaţi drept nebună, cu atît mai rău ! Şi vocea acestui bărbat... în sfîrşit... acestei fiinţe ! ei bine, nu-i ieşea din gură, ci mai de jos, direct din gît sau din piept. E cît se poate de simplu, ai fi crezut că auzi un post de radio, cu schimbări bruşte de intensitate, cred că asta se cheamă *feding*. Evident, cînd mi-am găsit ochelarii — ca să vezi, erau în buzunarul de la şorţul meu vechi ! — şi cînd am constatat că lucrurile erau ca de obicei, mi-am zis că am visat, că vederea mea slabă mi-a jucat o festă. Ah ! Ce să cauţi altceva, nu-i aşa, decît o explicaţie logică".

Nici urmă de motociclist alb. Nici de „vidanjarea" lui. Dacă ulcica veche nu s-ar fi aflat pe zid, ar fi putut crede într-o halucinaţie. Totuşi el a spus : „*Vom rezinifica*". Era sigură, mai auzea încă timbrul metalic al

vocii lui. Poate că și Pascal *rezinifica* uleiurile folosite de la motorul său, dar nu folosea cuvîntul. Ea nu l-a putut inventa.

Cécile își vede de treburile ei : pune vasele la loc, desface patul, alege rufele murdare. Să nu uite să ude papirusul din sufragerie. Din cînd în cînd, se duce în bucătărie și mîzgălește ceva pe un carnet. Radioul e o tovărășie discretă, merge și vine ca un animal familiar. Vorbe, muzică, iar vorbe... *Lupte în apropiere de Kolwezi ... Greva sectorului public pentru a protesta împotriva... Doi cultivatori din Pas-de-Calais afirmă că au observat...* Puțin îi pasă lui Cécile de ce au putut observa ei, ea se gîndește cum să-și organizeze ziua, virtuoasa ei zi de bună gospodină, care nu va începe cu adevărat decît la sosirea Irènei. Atunci, ea va da directive, și treaba se va contura. O treabă care e și un cult, una din regulile ei esențiale fiind aceea de a nu supăra gusturile și capriciile *Domnului,* Zeul protector, ci de a le onora, de a le preîntîmpina, cu devoțiune. Ah ! dacă Pascal ar fi fost aici în dimineața aceasta, vizita i s-ar fi părut mai puțin stranie !

Irène ar trebui să fie deja de zece minute. Orologiul din bucătărie, pendula din hol, deșteptătorul din dormitor îi confirmă întîrzierea. „La prețul cu care o plătesc !“ suspină doamna Angenot. Ca de fiecare dată, cînd e supărată, adică arareori, își aprinde o țigară. Irène vine din sat cu motoreta ; în fiecare dimineață, după ce a înconjurat casa, își așează tărăboanța în fața culcușului lui Balthazar, care începe să latre. O clipă mai tîrziu, intră în bucătărie, aruncînd un „Bună ziua, doamnă !“ chiar dacă nu e nimeni ca să-i răspundă. Așa ar fi trebuit să se petreacă lucrurile de un sfert de ceas bun, exact de șaptesprezece minute. *Întrece măsura,* își zice doamna Angenot. *Cu figura asta, întrece măsura !* și ca să-i arate, după ce și-a aruncat un șal pe umeri, merge să se posteze la prora terasei, în chip de observator și de judecător... E un miros neobișnuit... Țigara ? Nu. Miroase a trandafiri... Mai plăcut decît trandafirii ! Mai subtil, mai rar, mai... ispititor, acesta e cuvîntul ! De neidentificat. E primăvara, ce altceva ar putea fi ? E

mult de cînd n-a mai înmiresmat cu așa o tărie, cu așa prospețime tinerească, cu ceva aproape comestibil... Balthazar e așezat pe o pată de soare, ca un cîine din porțelan, ceremonios și surîzător în același timp. E adevărat că surîde, poate din cauza mirosului, captivant ca o amintire...

Dar... Acolo, în iarbă, dacă văd bine... motoreta ei! Părăsită! Aruncată pe peluza mea ca un fier vechi la gunoi! Nu se poate, doar nu sîntem țigani!

— Irène! Irène! Unde ești?

În curte? De atîta vreme, nu e posibil!

— Irène!

Ori dacă nu în fundul grădinii, să întindă frînghiile pentru rufe... și se moșmondește, tîndălește! Din cauza aerului atît de plăcut, da, a acestui miros nemaipomenit de primăvară, atît de neașteptat.

— Irène! Te chem de zece minute!...

Dacă nu răspunde, înseamnă că s-a întîmplat ceva. Și mie, dacă mai înaintez, o să mi se întîmple ceva... Dacă trec de fîntînă, sigur, simt asta... Ca pe vremuri, cu Pascal, în golfulețul... Știam că era o denivelare bruscă, că nu vom mai da cu piciorul de fundul apei, totuși înaintam... Și apoi, surpriza, pluteam! Unul lîngă celălalt, fără să facem o mișcare. Apa ne ducea, plină de soare!

Cécile a trecut de fîntînă, de tuie, înaintează spre marea peluză în pantă, în mirosul ce devine tot mai intens, de parcă soarele blînd l-ar fi copt pe îndelete, atît de captivant că se oprește, fascinată...

— Dumnezeule! face ea. Micuța mea Reine!

Mai tîrziu va povesti: „Nu-mi venea să cred ochilor. Totuși, de data asta, aveam ochelarii! Nici o peluză, un cerc mare de pămînt gol! Și în mijlocul acestui spațiu ars, o grămadă mare de... să zicem de gelatină, de dulceață albăstruie, care strălucea puternic la soare. N-am văzut-o pe Irène imediat. Era de cealaltă parte a movilei, culcată cît era de lungă pe această materie care se lăsa moale sub greutatea ei. Văzînd-o așa, ai fi putut-o

credé moartă, dar această idee, ce-i drept, nici nu mi-a trecut prin cap...“

Altădată, tot în cursul celor cîteva săptămîni de care am vorbit, ea va mai spune următoarele (și se înțelege de ce aceste vorbe au răspîndit zvonul unei menopauze predispusă la fabulații) : „Mirosul acela mă pătrundea în pîntece, mă trăgea spre el, ca o ameteală. În același timp, aveam poftă să ating, să fiu iar fetița care, în băcănia din sat, îndărătul mamei, își cufunda mîinile pe ascuns în sacii mari plini cu mazăre uscată, își înfunda cele două brațe pînă la coate, era răcoritor ca apa de izvor... Departe de a fi moartă, Irène surîdea, mînjită cu afine, beată de dulceață ! O copilă, micuța mea Reine ! Înduioșătoare... Eram fericită că o văd astfel, și că vizita de dimineață n-a fost un vis, și că asta era *vidanjarea* lor... această opulență, acest lăptișor de matcă... această placentă de culoarea turcuoazei ! Scuzați-mă, nu mai eram eu însămi, mă gîndeam la *placentă* cu lăcomie, rușine și desfătare...“

Cu un gest evanghelic, doamna Angenot mîngîie fruntea servitoarei, pleoapele închise, surîsul naiv de Fecioară medievală. „Biata mea copilă... Și toată treaba, cine o va face ? Ce va spune *Domnul ?*... Hai, ridică-te ! Dacă vom avea timp, vom reveni îndată, după cè totul va fi aranjat...“ Hai, hai, micuță Reine care fredonezi, ale cărei mîini adormite visează în gelatina albastră ca în apa adîncă a unei fîntîni... a unei fîntîni cu mazăre uscată... Sus ! N-ai voie să vii să visezi la mine, fără mine !... Slujnicuța mea, slujnicuța mea, cu rochița ta verde mohorît de toate zilele...

Cécile îngenunchează. Mirosul ăsta ! Mirosul ăsta afurisit ! mă pătrunde pînă la coate ! Mazărea, mazărea... Își ridică mîinile în dreptul ochilor, ca pentru o rugăciune, și trăsăturile i se înăspresc, chipul ei capătă o expresie sălbatică, mazărea uscată a băcăniței ! apoi brusc, cu degetele răsfirate și cu trupul absorbit, ea se scufundă în dulceață.

S-a scufundat.

Cînd *Domnul* se întoarse ca de obicei, peste două ore, fu foarte surprins. Casa goală, în dezordine, uşile vraişte. Plutea un miros comestibil, desigur, dar care nu venea din bucătărie. Curios, gîndi *Domnul*. Ciudat, chiar puţin fantastic. Radioul, pe care nimeni nu-l asculta, era ca o lumină slabă în adîncul unei galerii de mină. Îl închise, şi tăcerea îi păru ameninţătoare. Îi trecură prin cap gînduri de răpire, de răscumpărare.

Totuşi, dacă-l respirai bine, mirosul avea ceva fortifiant. Aplecîndu-se pe fereastra de la primul etaj, Pascal avu surpriza să constate că toată grădina înmiresma ca o masă încărcată din belşug. Să-i fi făcut surpriza unui dejun la iarbă verde ? A unui banchet, la drept vorbind : ciozvîrtă de berbec, pateu proaspăt, trufe şi pepeni galbeni, clătite umplute, sosuri gustoase, brînzeturi delicioase, de toate erau în acest miros profund ! Erau şi băuturi : vinuri alese, lichioruri scumpe... Cu un uşor iz muced ca o coajă de lămîie stricată, ce le dădea o tărie şi un buchet delicios... „Ce foame îmi este !“ suspină domnul Angenot, care, exact în clipa aceea, crezu că vede o pată luminoasă (rufe ? o rochie ?) între ramurile joase ale unui brad.

— Cécile ! M-am întors !

Nici o reacţie. Grădina nemişcată, tăcută, insensibilă la strigătul *Domnului*. Atunci, cuprins de o adevărată panică, Pascal se repezi pe scări, trecu prin bucătărie ca o vijelie, fugi spre pata luminoasă. Imaginea enormei meduze îi reteză elanul. Ce spectacol ! Cécile şi servitoarea culcate alături, bălăcindu-se în substanţă talmeş-balmeş. Adormite. Bete ! Li se vedeau chiloţii şi, pe coapsele impudice ale Irènei, petale de cireş, lipite ca nişte paiete. Acest detaliu îl tulbură pe *Domnul*.

— Ar trebui să-ţi fie ruşine, gemu el aplecîndu-se deasupra soţiei.

Ea deschise ochii, îl privi fix, fără să clipească. „Era gata, zise ea, cu o voce groasă, am început fără tine“ ; pe cînd cealaltă, duhul ei rău fără nici o îndoială, ale cărei coapse fremătau de plăcere, începea să zumzăie, „Sînt muscă, muscă mare, scîrboasă muscă de closet !... Irène, Regina muştelor, muscă scîrboasă de closet !“

— Mă îngreţoşaţi, zise Pascal Angenot, care, după ce s-a îndreptat cu greutate, şi-a scos clătinîndu-se vesta de contabil. Mă îngreţoşaţi de-a dreptul, amîndouă...

„Caca bleu, caca de aur, bătălia de la Balega de aur !“...

El apăru numai în cămaşă, în maieu, apoi, repetînd mereu : „Mă îngreţoşaţi... Ar trebui să vă fie ruşine“, rămase cu pieptul gol. Piele veche de măgar, roasă la coate. Şi acum, fără să-şi mai desfacă şireturile, îşi scoase pantofii.

...„Sînt muscă, muscă de unt, unt de muşte, muscă de muşte... Te vreau, caca bleu ! te ador, caca de aur !“...

— Dezmăţul şi desfrîul, zise Pascal Angenot cu o neagră convingere. Demobilizarea conştiinţelor !... în timp ce îi cădeau pantalonii, dezvăluind protuberanţele palide de la picioarele lui păroase.

...„Vino, *Domnule* !... Musca mea de carne !“...

Mai tîrziu, după ce şi-a regăsit toată prudenţa, el va mărturisi : „Mi-am pierdut echilibrul, recunosc cu sinceritate. Dar de acolo să ajungi să crezi într-o puerilă „science-fiction“... Nu, vedeţi, se ştie dintotdeauna că există euforizante. În ce mă priveşte, sînt convins că explicaţia va veni de la laboratoare, după un examen serios al materiei suspecte. Ce-aş mai putea spune ? Poate că se va descoperi că e vorba de un fenomen de poluare, generator al unui efect, comparabil cu *amocul* malaiezilor. Ştiinţa are cuvîntul !“

Dar Cécile, povestea în acest timp, croitoresei, pedichiuristei, doamnelor din Comitetul şcolar, soţiei mele şi mie, într-un cuvînt oricui : „Cînd l-am văzut pe Pascal alături de mine, m-am simţit satisfăcută. Înainte, aveam un sentiment de remuşcare. I-am spus : „O să răceşti, Pascal dragă“, iar el : „Să ne strecurăm înăuntru, Cécile dragă“. Avea dreptate. Am intrat în gelatină, pînă la gît. Ne simţeam bine ! Nimic nu ni se mai putea întîmpla, nici în bine nici în rău. Gelatina ne hrănea, ne proteja, eram la noi acasă. Ca două larve de muscă de carne, două larve mari la căldurică în Mîncare !“

Ce lipsă de pudoare în această imagine ! Şi o spunea fără ruşine, ea, soţia unui controlor principal ! cu o vă-

dită desfătare retrospectivă. Oamenii erau jenați pentru ea. Noi, în special, soția și cu mine, care-i voiam binele.

Așa stăteau lucrurile, în ziua de 18 aprilie 1977, cînd hazardul și conștiința profesională amestecară în această poveste un personaj care, mai puțin decît oricare altul, n-ar fi avut ce căuta aici. Dintotdeauna, Firmin a ridicat discreția la rangul de principiu sacrosanct. „Îl privește pe fiecare" era expresia lui favorită, și nu o folosea, ca alții, pentru a începe bîrfele. E adevărat că uneori, meseria lui de factor era în contradicție cu acest gust al inocenței fericite. Tocmai în ziua despre care vorbim, avea de înmînat o scrisoare recomandată domnului Pascal Angenot, strada Colombier, nr. 4.

După ce a sunat și așteptat atît cît se cuvenea, Firmin înconjură casa și intră în grădină cu speranța că întîlnește pe cineva. Se scurseră mai mult de cinci minute pînă ce el apăru din nou, dar, în împrejurările cunoscute, această simplă reapariție constituia în sine un fel de miracol. Încălecă cu grijă bicicleta și porni împingînd puternic în pedale, ca de obicei, doar că, pentru a doua oară de șaisprezece ani, mergea în sens invers turului său obișnuit.

Cînd, după mai puțin de un sfert de ceas, Firmin intră în modestul birou de poștă din Neder-Maleizen, Antoinette făcea o adunare, cu gura plină de cifre.

— E o problemă, zise el.

— Patruzeci și șapte... cincizeci și doi... Care ?... doi la mînă...

— O scrisoare recomandată. Pascal Angenot, strada Colombier. N-am putut-o preda.

— ...patruzeci și patru... șaizeci și șase...

— Totuși erau acasă. În fundul grădinii. Taica Angenot și cele două femei... Într-o bulă albastră ! Gol !

— O bandă desenată, ce mai !

(De notat că Antoinette formula o idee care, cu cîteva ore mai înainte, trecuse deja prin mintea lui Cécile.)

— Îți jur ! Gol într-o bulă albastră ! De altminteri iată scrisoarea : Pascal Angenot, strada Colombier.

Ea îl fixa insistent, cu privirea șireată, rîzînd.

— Și pretinzi că i-ai văzut ?
— Cu ochii mei !
— Și făceau dragoste ?
— N-am spus asta ! Erau culcați, nemișcați.
— Asta-i privește pe ei, nu ?
— Evident, recunoscu Firmin.

Păru că șovăie, apoi, apropiindu-se mult de ghișeu, se aplecă spre poștăriță și, dintr-o suflare :

— Îi privește pe ei, ai dreptate, numai că, Antoinette, cred că erau morți.

— Într-adevăr, constată inspectorul Jacques, ieșind din camionetă, e un miros deosebit.
— Garoafe, zise cel mai mare dintre cei doi polițai.
— Verbină, corectă celălalt.

Intrară în grădină, trecură prin fața lui Balthazar care insultă uniformele ; apoi, cu factorul în frunte, se îndreptară toți patru spre tuie a cărei umbră se întinse pe peluză.

— Secretul ! anunță Firmin.

În fața lor, grămada de gelatină albăstrie, mereu strălucitoare și tare, cu locatarii ei.

— Cel care e gol, precizează Firmin, e domnul Angenot, destinatarul scrisorii.
— Și ceilalți ?

— Soția lui... servitoarea lor Irène... Ceilalți doi sînt vecini, și tinerelul acela, e Martial, băiatul măcelarului. În ce privește preotul și ciclistul, n-aș putea să vă lămuresc. Oameni care treceau, fără îndoială.

— În orice caz, zise inspectorul, contrar afirmațiilor dumneavoastră, nu par să fie morți.

Bătea la ochi. Irène și cu băiatul măcelarului fredonau la unison ceva cam așa :

Vino musca mea !
În pat cu mine
Să vezi cît va fi de bine
Vino musca mea !

Etc., etc.

— Nici să sufere, dimpotrivă ! Trebuia chemată brigada anti-drog.

Se auzi un suspin, un gîngurit de plăcere, un leșin copios : unul dintre polițai, cel cu garoafele, se întinse, cu brațele larg deschise, strîngînd la piept substanța maternă.

— A alunecat, zise colegul său, cu o privire ciudat de fixă. Dar nu s-a lovit.

— După părerea mea, observă Firmin, nu așa trebuie procedat.

— Credeți ? Domnul Factor Știe-toate vrea să ne învețe meseria ?

— Nu vă înfuriați, ceea ce spuneam...

— Aah ! răcni polițaiul, cel cu verbina, răsturnîndu-se în elastica beatitudine.

Vino musca mea !
În pat cu mine
lîngă mine...

— I-ați criticat pe nedrept, zise inspectorul. Sînt funcționari ca și dumneavoastră... agenți ai Statului... Își fac datoria... Și eu... profesional !... mă simt obligat să examinez... De aproape !

Firmin îl apucă de braț.

— Nu vă duceți ! Nu mă lăsați singur !

— Puteți veni cu mine.

— Credeți-mă, domnule inspector, nu se cuvine !

— Iar ! Asta nu-i un terchea-berchea !... Și cum s-ar cuveni ?

— Să vă țineți de nas !

— Să-mi șterg nasul ! Faci pe musca la arat !

Rîdea, clătinîndu-se ca un bețiv, gata să cadă de pe picioare. Firmin, care-l ținea mereu de braț, îi strînse delicat nările. Rămaseră așa o clipă, neliniștiți de ce va urma.

— Aveți dreptate, fornăi inspectorul Jacques, mi se limpezesc ideile.

Nu-și mai revenea.

— Ah, asta-i, deci n-ați greșit ! Mirosul e un drog !... Îmi permiteți ?

Schimbîndu-l pe Firmin, își luă nasul în grijă și se îndreptă sigur de el.

— Dar dumneata, amice, cum reziști ?

— Eu sufăr de anosmie, domnule inspector. Înțelegeți ce vreau să spun ?

— Da. Adică nu chiar.

— Eu nu miros nimic. Nu am simțul mirosului. Mai ales primăvara, cînd înflorește migdalul.

În pat cu mine
vino muscă
Lîngă mine...

Făcură pe îndelete înconjurul grămezii, oprindu-se de mai multe ori, dînd din cap ca niște experți.

— E totuși curios... Zece victime, dar ale cui, hai ? Și de ce ? La prima vedere... vedere, ai, e cazul s-o spunem !... nici violență, nici dezmăț...

— Afară de nud, domnule inspector.

— E la el, pe proprietatea lui. Atenție ! nu călca pe biciclist !... Ai observat iarba, de jur împrejur, cît e de arsă ? Un îngrășămînt chimic poate, într-un ambalaj de plastic bleu, care s-o fi alterat, e o ipoteză... Da, chiar pe peluză, hai, ce netrebnici !

Fornăind așa, conform situației, cu mintea limpede în fața enigmaticei orgii, ei încercau un intens sentiment de superioritate. Oameni. Oameni în picioare ! Era de ajuns să-și astupe nasul.

La picioarele lor, sub soare, strălucitoarea magmă zumzăia în dezordine. Și în aer era o tensiune ciudată, mai mult decît primăvăratică, un pigment nou, ca și cum viața ar fi fost suspendată deasupra ei înseși, șiroind deodată de un surplus de evidență...

Din locșorul său, cîinele se uita la cer.

Nimic de adăugat, nimic altceva decît lucruri foarte banale. Ar trebui să ne oprim aici, cu această imagine a lui Balthazar privind cerul. Restul, vai, nu e decît deznodămînt.

A fost scoasă grămada de către gunoieri prevăzuți cu măști mentolate. După o oră, fiecare dintre cele zece victime își regăsi poziția verticală și grija pentru demnitatea lui. Se putu constata cu această ocazie că occidentalul mijlociu, oricît de vanitos ar fi, refuză să fie vedeta inexplicabilului. Singură, cum am mai spus,

doamna Angenot a cedat vreme de cîteva săptămîni tentației unor confidențe uluitoare.. Pînă în ziua cînd primarul, aproape prieten, o convocă în biroul lui. Întrevederea se prelungi două ore.

— Mă întreb, mărturisi Cécile a doua zi, mă întreb dacă n-am visat. Visat puțin. N-aveam ochelarii, și atunci... Se spune că e din cauza poluării.

Și de ce nu ? Unde e proba că ea n-a visat, că noi toți n-am visat această întîmplare ? Iarba de pe peluză a crescut iar, *Domnul* a redevenit *Domnul,* Irène mătură și Firmin pedalează. Cît despre gelatina albăstruie, e mult de cînd a fost expediată, închisă în butoiașe plumbuite, la cei de sus pentru identificare. Atît de sus că s-a pierdut din vedere. Ca și motociclistul în trening alb. Nimeni nu l-a mai văzut vreodată. Cine știe, poate și el, plecat în sfere foarte înalte ?

„Ca și copilăria mea...", visează doamna Angenot privind cerul... Stelele acestea cu miile, inaccesibile ca boabele de mazăre uscată din copilăria ei.

CELĂLALT

O încăpere strîmtă și fără stil, pe jumătate salon pe jumătate birou, despre care n-ai avea nimic de spus dacă nu s-ar afla și o doamnă, ce șade la masă, ca o conferențiară părăsită. O persoană ciudată, măruntă, căruntă, de o distincție austeră, și care citește cu voce tare, pentru sine, cu inflexiuni înduioșate de autor, o frază amplă scrisă cu migală. Se oprește, închide ochii. Dar îi deschide imediat și, cu un gest precis de machior, plasează în text cu creion roșu două virgule, două virgule și o linioară. Un zîmbet de satisfacție îi îndulcește acum trăsăturile feței. Desigur că n-a fost urîtă, odinioară.

După toate aparențele, domnișoara Jeanne scria din plăcere, pentru încîntarea ei lăuntrică. De fapt, era stăpînită de o reală nevoie de a îmblînzi cuvintele care, ciudat lucru, o apucase într-un tîrziu, de vreo doi sau trei ani, în amurgul unei vieți mediocre. De atunci, lucra zi de zi, fără emoție nici frămîntări, cu o exigență rituală. Un fel de datorie de îndeplinit.

Era în primăvara lui 1962 cînd totul a început. În mod brutal de-altminteri : printr-o criză cardiacă. Jeanne, care credea că și-a îngrijit inima de fată tînără fu foarte surprinsă. Ba chiar scandalizată.

„O alarmă primejdioasă, zise medicul după ce o scoase din impas. Va trebui să vă menajați de acum înainte".

Să se menajeze ! doar asta făcuse, și în așa hal încît viața își pierduse culorile.

Domnișoara ridică din umeri, în minte. Și, ca un fel de sfidare, ca să se răzbune de o păcăleală prea veche, în loc să urmeze sfatul ridicol, ea dădu glas unei tardive chemări. Își aminti că i-au plăcut dintodeauna frazele frumoase.

Se puse pe treabă. Fără grabă, dar în fiecare zi, chiar și duminica. Descoperi cît de mult îi plăcea să facă ștersături. I se părea că timpul avea mai puțin preț decît cuvîntul potrivit și i se întîmplă să sacrifice bucuros

ceasuri întregi exigențelor subtile ale unei singure fraze. Ba chiar atunci se simțea cea mai fericită, mai ocrotită. În jurul ei, care se juca cu cuvintele, totul părea condamnat cu suspendare. Nimic nu exista cu adevărat în afară de acea frază, una printre atîtea altele care se vor naște pe parcursul acestui inventar al propriei persoane. Căci, bineînțeles, era vorba de amintiri. Un anume fel de memorii ale unei fete bătrîne așezate.

Existența lui Jeanne n-a avut nimic exemplar. O banală țesătură de obiceiuri, de economii, de bunăcuviință, și de plictiseală. Dar criza cardiacă a făcut o comoară dintr-un cuib de colb. Sub cenușă, mai rămînea încă, va rămîne mereu, jeraticul copilăriei și cînd Jeanne sufla pe deasupra, din toată inima, mai apărea uneori o iluzie de căldură.

A iubit, adeseori fără ca să fie iubită, și povestea ei nu putea fi, în final, decît istoria unei singurătăți. N-a avut niciodată altă tovarășă mai fidelă. Totuși, de la buclucul din 1962 (tot la asta trebuie să revin), o cuprindea în fiece dimineață înainte de a se fi trezit de tot un sentiment nou de repulsie. Un grăunte de reală neliniște. O amenințare stătea la căpătîiul ei, aplecată deasupra ei. Un fel de tandrețe provocatoare, de cumplită lăcomie, ce trebuia îndepărtată cu orice preț, — negată.

Fără să mai piardă o secundă, Jeanne fugea să se ascundă printre fraze. Ce ușurare să poată zădărnici sumedenia de mici vicleșuguri nevinovate ale cuvintelor! Teama se risipea.

Scrisul însemna pentru ea alcool, absență. Un virtuos desfrîu de absență. Uitată de vreme. Poate că numai de aceea scria : pentru a uita de vreme. Ca să poată crede, în unele seri de mare oboseală, că timpul o uită, că truda și răbdarea pledau pentru ea, undeva, în fața unui judecător misterios.

Ape purificatoare precum cele ale amintirilor din copilărie... În ciuda inimii ei bătrîne și bolnave n-a rămas tot Jeanne fetișcana ? Preocupată intens de detaliile mărunte ale unui destin nevinovat a făcut ea vreodată un rău cuiva ? Modestă, serioasă, deschisă. Nu era nimic altceva decît un șoarece care ronțăia hîrtie. Își vizita

tatăl cu bunăvoință, mama cu afecțiune. Cît despre bărbatul acela care a trădat-o, care a denaturat totul de la bun început... să i se acorde doar timpul necesar ca să-și aranjeze frazele în ghirlande, și ea va ierta. Chiar și pe acela, îl va putea ierta !

Să i se acorde timp. Va munci fără să ridice fruntea nici să-și schimbe gîndurile ; va păstra mereu în fața ei o pioasă minciună neterminată. Se va găsi oare în lume o forță atît de crudă încît să oprească o muncă așa de nevinovată ? Va munci, va munci...

Dumnezeule, de-ar putea munci la nesfîrșit !

* * *

Oricît de copilărească ar fi fost, șiretenia lui Jeanne nu rămînea fără efect. Ei da, cînd moartea se lasă păcălită, e păcălită de niște minciuni ca acestea, puțin naive. Cu atît mai mult cu cît, pentru a opri această inimă de pasăre, a culege acest suflet diafan, era delegată aici, pe pămînt, o moarte nehotărîtă și scrupuloasă, o novice care aduna de obicei, cu vîrful coasei, printre bătrînii vlăguiți de la Hôtel-Dieu.

Această moarte a sărmanilor se temea să nu acționeze greșit și să nu facă rău cuiva. De săptămîni își pîndea prada. Ar fi vrut să profite de o clipă de neatenție, de o lîncezeală a corpului sau a sufletului, ca să o ducă fără asprime, consimțind pe jumătate. Dar, hotărît lucru, domnișoara nu-i oferea nici o ocazie. Studioasă și voluntară, constantă în efort chiar și noaptea, rareori cînd i se întîmpla să viseze, erau puncte și virgule. Ar fi trebuit într-adevăr să o înhațe, să o smulgă fără menajamente de la bunele ei intenții, dar micuța moarte nu se temea de nimic mai tare decît de violență, de strigăte, de horcăituri. Întreaga melodramă a agoniilor vulgare.

Tot așteptînd și amînînd pe a doua zi și-a luat niște obiceiuri foarte rele. Da, se simțea acolo ca în vacanță, la o prietenă. Pierdea vremea dintr-o cameră într-alta, lua aer pe terasă sau și mai bine, călare pe vîrful acoperișului. Adesea, șezînd aproape de domnișoara, nu se gîndea la nimic, agățîndu-și visările cînd de nori, cînd de acele șiruri lungi de cuvinte care se duceau ca niște turme, printre regrete.

Ah ! cît de bine se simțea moartea în această plictiseală de moarte ! Pleoapele îi erau grele, atît de grele că le închidea și, încetișor, în timp ce pana alerga cu pași mărunți pe hîrtie, ea se scufunda, fericită și liniștită, într-un somn plăcut... Imaginați-vă puțin !

Scandalul acestei tovarășe îmblînzite de scris avu răsunet în sferele înalte. Fu rechemată, mustrată și i se retrase misiunea. Jeanne scria mereu. Fu desemnată o înlocuitoare, care primi instrucțiuni precise, de-altminteri inutile, căci era o rafinată care poseda arta de a-i aranja pe cei în plină activitate.

Domnișoara Jeanne a mirosit prezența noii venite, și a presimțit surplusul de primejdie pe care o reprezenta această coasă de elită. Își îndoi zelul. Nici o secundă de pierdut : pana trebuia să alerge pe hîrtie fără răgaz, tot așa de repede ca și secundarul de pe cadranul orologiului... Contrar frivolei sale predecesoare, moartea aceasta stătea în picioare într-un colț al biroului plină de importanță, nemișcată ca o draperie funebră.

Astfel, timp de două zile și o duminică, ea o observă pe domnișoară. Conform regulamentului.

Luni dimineața, Jeanne se puse pe treabă mai devreme ca de obicei. La deșteptare — surpriză fără precedent — găsi în cap o frază gata făcută, gata împodobită, un adevărat cadou al nopții, și se grăbi să o transcrie ca să nu piardă nimic din ea. Dar mai întîi, atît de puternică era rutina, voi să recitească cu voce slabă ceea ce scrisese în ajun.

Numaidecît, de la primele cuvinte, stupoare, i se tăie respirația. Fraza, aceea care-i fredona în cap, fraza aceea frumoasă se afla acolo, pe hîrtie, spre a fi citită.

Deja !

Examină rîndurile următoare : la fel. Era sigură că nu le-a scris. Avea doar impresia, convingerea intimă, că le-a gîndit în mod nedefinit, că le-a presimțit. Totuși era scrisul ei, erau cuvintele ei, propriile-i amintiri. Atunci, cine ? Cine i-a luat locul în timpul nopții ?

Nimeni. Își pierdu cumpătul. Fără îndoială că nimeni nu putea scrie pentru ea, așa cum doar ea ar fi putut face, ceea ce doar ea a trăit !

Privirea făcu înconjurul încăperii cu timiditate. Doar lucruri familiare, liniștitoare. O lampă de birou, un coș de hîrtii, o agendă. Luni, 16 octombrie... Totuși, nu reușea să recunoască lucrurile cu adevărat, așa cum ar fi trebuit, din interior. *O* lampă, *un* coș care nu mai erau ale ei pe de-a-ntregul. Un element străin, extrem de subtil, ce părea în legătură cu neliniștea de dimineață, s-a strecurat în cameră. Umbra unei umbre... sau ca un vag surîs... Da, un surîs ciudat, jalnic și în același timp atît de neîncrezător...

Își întoarse privirea și văzu că surîsul era și pe hîrtiile întinse în fața ei, și pe condei, și pe creionul roșu. Și pe mîna care începuse să tremure ușor! Pe tot ce i-a folosit Celuilalt.

Pentru o clipă, domnișoara Jeanne fu puternic tentată să-și continue pagina ca și cum ar fi fost scrisă efectiv de ea. Dar nu era cu putință. Simțea foarte bine din toată ființa ei, că nu trebuia să accepte cu nici un preț neliniștitoarea colaborare. Rupse deci rezultatul muncii din noapte și, vitejește, voi să se pună pe treabă singură.

Dar vai, nu mai era singură. În capul ei era mereu mult prea frumoasa frază pe care o găsise la deșteptare, aceea și în plus celelalte pe care tocmai le citise, și care toate, erau deja scrise cuvînt de cuvînt. Ștersăturile erau inutile : nu mai era nimic de schimbat, nici o virgulă, în acest text fără nici o scăpare, în care, prinsă ca o insectă, se zbătea zadarnic. Era condamnată să recopieze!

Să recopieze. Dar a făcut vreodată altceva? chiar și existența ei... O copie a unei cópii a unei cópii... la infinit.

Orbită deodată de ametitoarea zădărnicie a acestui abis, Jeanne scăpă tocul, își luă capul în mîini. Ce-o să facă acum cînd pagina zilnică se scria fără ea? Cum să se apere mai departe? La ce bun să se apere?... Pentru prima oară, se afla goală în fața ei înseși. În sfîrșit, lipsită de orice alibi. Nevinovată și supusă unei nevoi profunde de a fi consolată ca un pămînt uscat în ploaie.

Fără să părăsească colțul în care stătea nemișcată, Moartea întinse brațul spre domnișoara Jeanne și, învăluind-o ca pe un animal mic și zgribulit, o strînse cu dragoste, pînă la sufocare, în umbra imensă a mîinii ei frățești.

PUTEREA OBIȘNUINȚEI

Cînd te gîndești la o broască țestoasă, îi vezi mai întîi carapacea. La fel și cu familia Roquette : îi vezi mai întîi casa și aspectul ei de burgheză dezamăgită.

Aș vrea să spun de ce-mi place această casă. E neconfortabilă, transpiră cumpătarea, suspiciunea, respectabilitatea urîcioasă. Totuși mă simt bine în ea. Înconjurat de obiceiuri, legănat de speranțe modeste, aproape imediate, ca și cum, avînd de executat o muncă minuțioasă și lesnicioasă, aș avea în mînă tocmai unealta veche și fără surprize care-mi trebuia, mă simt bine așa.

La parter, de exemplu, în salon. La orice oră și în orice anotimp, domnește mereu, din cauza vitraliilor, aceeași lumină de sfîrșit de septembrie. Și aceeași liniște, din cauza tapiseriilor. Abia de ghicesc zidurile înălbite ale grădiniței, sînt rupt de lume ; dar știu, din sursă sigură, știu că trandafirii înfloresc, văd buchete de trandafiri roșii deoarece înfloresc și vor înflori mereu, în mod obligatoriu, pînă la primul îngheț. Îmi place această certitudine fără fisură. Printre trandafiri, nu sînt buruieni ; nici în salon nu intră praful. Nici praf, nici vizitatori. Un loc închis, separat, a cărui destinație evidentă e să adăpostească lucruri, un mobilier care mă strînge de aproape, niște tablouri care acoperă pereții, aceste nenumărate bibelouri, scaune. Ar putea lua loc cel puțin cincisprezece persoane, cu condiția ca să le aliniezi în fața ferestrei, să le înghesui prin colțuri, — dar cine ar veni oare să se așeze aici, și pentru ce îndoielnică ceremonie ?

Din dragoste față de lucruri, sau din dragoste față de ei înșiși prin intermediul lucrurilor, familia Roquette păstrează totul. Dacă țin cont de valoarea obiectului, cel puțin afectivă, ca să-l instaleze în salon sau să-l surghiunească (dar cu aceeași grijă) în pod, nu se preocupă de loc de utilitatea lui. Lucrurile care mai pot servi se

învecinează cu obiectele invalide, desperecheate, care merită de altfel un surplus de considerație. Nu sînt oare martori mai fragili, deci mai prețioși ? În consecință sînt menajate, se simulează chiar gîndul că ar trebui puțin, o reparație neînsemnată dar mereu amînată, pentru ca ele să-și reia vitejește serviciul.

S-a înțeles desigur că această casă nu are nimic comun cu un muzeu, nici cu un magazin de vechituri. Orice obiect, chiar modest, are dreptul să supraviețuiască aici cu decența și respectul cuvenit. Mai degrabă ar putea fi vorba de un fel de azil pentru obiecte obosite. Ah ! cît de departe e lumea, și cît era de crudă, și ce bine am face să o uităm ! Oamenii nu mai au răgazul să îndrăgească lucrurile pentru ele însele, sînt prea nerăbdători să le dobîndească, să le istovească, să le arunce la prima neputință. Dar aici, unde orele se scurg picătură cu picătură, ca odinioară, cu o încetineală de miere, ele savurează fericirea de a nu mai servi, decît la ipotetice „ocazii mari", — și totuși de a se menține. Căci un obiect care nu mai servește și care e păstrat, e fericit. Se vede după zîmbetul lui, după aerul prețios pe care și-l ia, după încrederea pe care o degajă. Un adevărat nimb.. Și farmecul acestei case, atît de greu de definit, se compune pentru mine din toată această încredere în care se scaldă lucrurile.

...Stau în salon, particip la tihnă. Încă o dată, eu și lucrurile, sîntem împreună. Împărtășim frățește aceeași impresie de eternitate liniștită.

* * *

Soții Roquette reprezintă prudența însăși. Fiindcă au trăit foarte devreme deșertăciunea lumii, și fiindcă au presimțit că bătrînețea va fi pentru ei un fel de împlinire, s-au instalat în venerabila vîrstă încă înainte de a împlini cincizeci de ani. Ca la chemarea unei vocații. Arta lor de a trăi e o artă de a se menține, adevărata lor nuntă va fi de diamant.

Așa deci, de douăzeci de ani, ei savurează o fericire compusă din pași mărunți, din opriri circumspecte și dintr-o convenabilă surzenie. Au eliminat orice improvizație, orice invenție, și asta din profundă înțelepciune, căci

dacă a trăi e un obicei ca oricare altul, cel mai bun mijloc de a-l păstra e, desigur, acela de a-l întreține, de a-l înconjura cu obiecte familiare, de a te repeta cu o atenție mioapă. Nimic mai bun decît ritualul pentru a înfrunta timpul. Să-ți faci din viață un poem în formă fixă, sau o litanie, ba chiar o numărătoare, și să o reciți zi de zi, menajîndu-ți respirația, ca un preot de țară.

În această privință plimbarea bîsăptămînală a soților Roquette oferă un exemplu semnificativ de putere a obișnuinței. Putere extraordinară, necunoscută, uneori nebănuită. Căci dacă e banal să constați că acest exercițiu, ce acționează ca un masaj foarte plăcut, contribuie la menținerea cuplului în formă, e poate mai puțin banal să afirmi că în plus exercițiul are drept rezultat „menținerea în formă", adică intacte, chiar și a locurilor acestei plimbări. Zic bine : „chiar și a locurilor". Totul se petrece într-adevăr ca și cum decorul pe care bătrînii soți nu se mai satură să-l examineze ar fi ferit ca prin minune de schimbările brutale care, de cîțiva ani, afectează restul periferiei. Drumurile pe care merg nu sînt modernizate ; colțul lor de sat, și numai acela, și-a păstrat înfățișarea de altădată. Vezi mereu aceleași ferme, aceleași găini în libertate ; recunoști clopotul de la trecerea de nivel și siluetele neschimbate ale copacilor singuratici. Poteca umbroasă șerpuiește mereu de-a lungul pădurii, și soții Roquette apucă exact porțiunea ce a mai rămas din drumul de pe creastă, trei sau patru sute de metri de drum greu.

Un ultim ostrov cu savoare rustică, o oază atinsă de autostradă, împresurată de blocuri înalte — explozii geometrice din piatră, încremenite printre unduirile holdelor de grîu —, o oază destul de jalnică, e adevărat, la marginea căreia grămezi de resturi, urme de deșeuri, carcase ruginite anunță mizeria șantierelor viitoare, dar oricum, satul de odinioară supraviețuiește aici de bine de rău, și, lucru și mai curios, căile care marchează frontierele acestui domeniu ferit sînt exact aceleași cărora soții Roquette le-au rămas credincioși de douăzeci de ani. Desigur că raportul ce se stabilește ca de la sine între aceste constatări pare îndrăzneț și foarte nesigur. Nu e mai puțin adevărat că durabila coincidență care a fă-

cut din acest itinerar un drum de rond — din această plimbare, un tur de gardă — e foarte tulburătoare pentru un spirit logic.

* * *

La jumătatea parcursului, soții Roquette consimt în mod obișnuit să facă o haltă. Au botezat locul „perspectiva". Pentru a ajunge acolo, trebuie să părăsești poteca, să treci dincolo de ecranul de frunziș care-l desparte de holde. Descoperi un povîrniș cu pufulițe, scăldat în soare, și murmurul răcoritor al unui izvor.

Soții se așează alături, chiar deasupra izvorului. Privesc peisajul : un cîmp imens ce se ridică în pantă lină spre cer. Nimic altceva. Pămîntul e răscolit de o tălăzuire liniștită, umflat de o puternică dorință. Bun și roditor toamna, cu croncănituri negre ; galben vara, de un galben din ce în ce mai dogorîtor, cu strigăte de păsări din ce în ce mai ușoare, ce străpung cerul albastru. Chiar și iarna, cînd e frumos, cînd totul e trandafiriu de îngheț, ei se opresc uneori, cîteva clipe, martori singuratici în tăcere.

Într-o zi, Sébastien (căruia îi plăcea să picteze) a început să fixeze pe pînză frumusețea geometrică a acestui peisaj. Dar era prea simplu, prea gol. Pentru ca tabloul lui să se asemene cu un tablou, a trebuit să adauge un acoperiș mare roșu și să planteze cîțiva arbori la orizont. Totuși, fără arbori și acoperiș, priveliștea era incomparabil mai frumoasă.

Cît a ținut vara, iarba a rămas călcată pe locul unde se așezau ei. Era cu adevărat colțul lor, cuibușorul lor. Celelalte persoane care se plimbau, tot mai rare, tot mai distrate, nu părăseau poteca. Treceau prin spatele tufișurilor, anonimi, străini de peisaj, ignorînd nesecatul izvoraș în care bătrînii soți își răcoreau mîinile, cu o plăcere de copii.

* * *

Astăzi, izvorul marchează limita extremă a domeniului ferit. Dincolo, e o altă lume. Cîmpul nu mai există. Buldozerele au modificat chiar și accidentele de teren, astfel încît perspectiva s-a lărgit în mod con-

siderabil ; de acum ai autostrada sub priviri, o curbă largă, bine desenată, a autostrăzii. Şi soţii Roquette s-au aşezat acolo în faţă, printre pufuliţele de odinioară, ca pe malul unui fluviu de netrecut.

Îşi păstrează obiceiurile. Se răcoresc tot la izvorul, pe care o oribilă canalizare îl face să dispară cu doi paşi mai departe, şi aşa cum nu de mult priveau lanul de grîu uşor înclinat sub cer, ei privesc acum cu aceiaşi ochi, maşinile care trec.

Din cînd în cînd, defilarea se întrerupea. O pauză inexplicabilă, ca o întrerupere de contact. Deodată şoseaua era goală, de la un capăt la celălalt al priveliştii ; aşa pustie, părea imensă. Şi regăseai atunci nu fără uimire, zgomotele de odinioară ciudat de clare : susurul apei, zumzetul insectelor, un strigăt de pasăre în freamătul copacilor. Şi acolo persistau obiceiurile, reconfortante, doar puţin cam retrase, puse la adăpost. Dar, desigur, această reînviere era prea de excepţie ca să dureze mai mult de cîteva secunde. Un automobil se ivea, la intrarea în curbă, apoi un altul, un altul din sens opus : goana nebună reîncepea.

De fapt, poate că pentru acele rare clipe de răgaz, acele secunde privilegiate, rămîneau soţii Roquette pe taluz, mai mult decît altădată. Căci sînt în curs de a-şi lua un nou obicei, acela de a se opri îndelung, de a aştepta. Vîrsta poate, lipsa de ocupaţie. Sau dacă nu, speranţa aceea ciudată, măruntă pe care ar vrea să nu o ia în seamă, acea neliniştе confuză, acea dorinţă secretă, care le taie respiraţia la fiecare depăşire periculoasă.

Răbdarea lor a fost răsplătită într-o după-masă de primăvară, la ora la care maşinile se năpustesc afară din oraş. A fost o vreme foarte frumoasă, foarte blîndă, şi soţii Roquette s-au lăsat îndelung în voia beatitudinii. În momentul întîmplării, îndemnaţi de remuşcarea că au uitat de vreme, tocmai se smulgeau din amorţeală, ba chiar urcau povîrnişul, sprijinîndu-se unul de celălalt. Pe scurt, erau întorşi cu spatele. Această împrejurare, nefericită în sine pentru că-i privă de o parte a evenimentului, îi scuti în schimb de neplăcerea de a depune mărturie.

* * *

Ceea ce soții Roquette numesc „mansardă“ este o cămăruță curat tapetată a cărei ferestră, garnisită cu creton, n-are nimic cu o lucarnă. Probabil că e foarte cald vara, frig iarna, dar lucrurile se simt bine aici. Nimeni nu le deranjează. Sînt așezate care pe unde, pe etajere, șemineu, pe o masă mare care le e rezervată în întregime, ba chiar pe jos, sub masă.

Mijlocul șemineului e ocupat de o mică Fecioară în extaz într-un fel de cochilie Saint-Jacques pusă în valoare de niște firișoare aurii. La stînga ei, un obiect, suport pentru pipe probabil, compus din șapte capete hidoase, scobite, reprezentînd cele șapte păcate capitale ; la dreapta ei, o cupă largă din metal strălucitor, foarte plată, cu o linie cu totul modernă, pe care două plante agățătoare o mențin în echilibru. Dar e de ajuns să o atingi ca să-ți dai seama că această „cupă“ este anormal de ușoară și de instabilă. În realitate, e vorba de capacul unei roți de mașină. De *Porsche,* mai precis.

Toate obiectele care se află în această casă au noroc, dar în special capacul. Dacă, într-o zi de mai, soții Roquette n-ar fi trecut pe acolo ca să-l adune, să-l ducă acasă, să-l lustruiască și să-l orneze cu plante agățătoare, azi ar fi de nerecunoscut, plin de rugină printre urzici. Și cînd te gîndești că n-a lipsit decît foarte puțin, cîteva clipe, ca soții Roquette să nu mai fi fost acolo...

Tocmai ajunseră în vîrful povîrnișului, Sébastien dispărea deja în tufișuri, cînd, în spatele lor, în șirul nesfîrșit de mașini, se produse un scrîșnet prelung. Vai, urechile ! Se întoarseră, indignați, chiar la timp ca să vadă un bolid mic roșu ce venea drept spre ei, prin mijlocul pajiștei.

— Sébastien ! făcu doamna Roquette pălind. Din fericire, era un șanț. Întotdeauna există un șanț. Nici larg nici adînc, dar suficient totuși. Mașina se izbi de acest obstacol mediocru și capota i se ridică. O tumbă, ca la cinema. Mai avu forța să facă încă două înainte de a se opri, exact pe cele patru roți, aparent intactă. Nu mai răgea ! Ce ușurare ! Au scăpat numai cu teama.

— Unul din nerozii ăia, constată Sébastien.

Dacă soţii Roquette tremurau de obicei pentru ei înşişi, şi mai mult decît era firesc, e de notat faptul că aveau tendinţa să minimalizeze pericolele la care se expun ceilalţi. În mod deosebit, toate manifestările vieţii moderne le inspirau un anumit scepticism. Nu erau departe de gîndul că nenorocirile de altădată, ca şi plăcerile, erau mai puţin spectaculoase dar mult mai adevărate.

De aceea, în pofida salturilor maşinii, se aşteptau să vadă ieşind din ea imbecilul anunţat, cu aerul insolent, însoţit de inevitabila femeiuşcă cu ochi de otarie, ale cărei subţirimi lipsite de vino-ncoace îl făceau pe Sébastien să rînjească aproape la fel ca pictura abstractă. Dar nici vorbă : portierele rămîneau închise. Pe de altă parte, pe autostradă, circulaţia se oprise aproape ; şi unii conducători părăsiră volanul îndreptîndu-se fără ezitare spre maşina accidentată. Unii chiar alergau, în special un bărbat solid, de o vîrstă onorabilă. Imaginea acestui domn îngrijit după aparenţe, care se grăbea printre ierburile înalte înfruntînd orice risc, îi impresionă pe cei doi. Era deci chiar atît de serios ?

— Să mă aştepţi aici, zise Sébastien pe un ton de comandă.

Cobora deja povîrnişul, în timp ce, conform ritualului, doamna Roquette repetă : „Să fii prudent !“ din ce în ce mai tare, pe măsură ce el se îndepărta. Apoi, tot conform ritualului, cînd îl văzu că se aventurează cu hotărîre înspre pajişte, că vocea ei nu-l mai putea ajunge, încălcă ordinul şi se luă după el, împărţită între teamă, tandreţe şi curiozitate. „Nu-mi place să văd asta“, spunea ea, dar continua să înainteze la o distanţă respectuoasă faţă de Sébastien.

Or, iată că acesta încetini, frînat de o dublă constatare. Pe de o parte, că maşinuţa roşie avea o formă anormal de plată, chiar şi pentru un model sport ; pe de alta, că el va ajunge primul la ţintă, oamenii de pe autostradă avînd de parcurs o distanţă mai mare. Simulă că-l doare piciorul. Văzînd expresia celor care ajunseră la maşină înaintea lui, înţelesese că a avut dreptate.

— O să telefonez, zise unul dintre bărbaţi. Mai cu seamă să nu vă atingeţi !

Din ce în ce mai şchiop, Sébastien nu se încumeta să străbată cei cîţiva metri care îl despărţeau de o viziune probabil cumplită. La ce bun să o înfrunte din moment ce se ocupau alţii ? Se întoarse, căutîndu-şi soţia din priviri. După cum era de aşteptat, ea a avut înţelepciunea să nu-l asculte. Chiar dacă n-ar fi dorit, trebuia să se simtă obligat moralmente să o întîlnească.

— Grav ?

— Nu-i plăcut de văzut, zise el cu o virilă sobrietate.

Pe cît de virilă pe atît de prudentă, căci n-a văzut nimic. Ceea ce probabil că soţia lui presimţi. În orice caz, în loc să insiste, ea se mulţumi să observe :

— Trebuie făcut ceva !

— S-a dus să telefoneze.

— Dar pînă atunci ?

El făcu un gest de slăbiciune „Mai cu seamă să nu vă atingeţi“ ! Pînă atunci, nu poţi decît să priveşti în jurul tău, să deplîngi curiozitatea morbidă a mulţimilor, să te ţii deoparte de palavre. Permanenta virtute a reţinerii. Din cînd în cînd, pentru cei care treceau pe lîngă ea, doamna Roquette repeta pe un ton de reproş : „Trebuie făcut ceva !“ dar oamenii se prefăceau că nu o aud, şi era enervant. De aceea, cînd apărură în sfîrşit jandarmii, ea strigă :

— Nu se grăbesc, domnii ăştia !

— Calmează-te, făcu Sébastien strîngîndu-i braţul. O să ne creezi neplăceri.

— Dacă nimeni nu protestează...

După această izbucnire, pentru a ieşi din atenţie, se îndreptară puţin mai spre stînga şi examinară dîra pe care o lăsase maşina roşie în ierburile înalte. Sébastien răspundea răbdător la întrebările soţiei, care îşi regăsise întreaga nevinovăţie. Pînă cînd puse piciorul pe ceva tare. Un fel de capac.

— E o bucată din roata lor, zise Sébastien pe un ton peremptoriu.

— Ce să fac cu ea ?

— Nimic. O vor găsi ei. N-am chef să mă citeze ca martor.

Ea îl fixă din ochi. Era ceva care o tulbura în vorbele lui.

— Ceea ce-am văzut, crezi că va trebui...

— Mai întîi, ce-am văzut ? Ai ? Eu eram deja pe potecă.

— Iar eu eram cu spatele întors.

— Asta-i ! Ce-am văzut noi, toată lumea a văzut.

Îi liniștea conștiința. Nu aveau nici un amestec, nu vor avea nici un amestec. Afacerea era clasată, chiar și scrupulele. Cu un elan de recunoștință, ea zise pe un ton degajat, aproape vesel :

— Așa se întîmplă cînd conduci ca un nebun.

— Bineînțeles ! De altfel, știi bine, eu și automobiliștii... Cel puțin ăștia nu s-au omorît decît pe ei.

— Trebuie văzut dacă au murit cu adevărat !

Schimbînd aceste vorbe, și încă altele de același calibru, în timp ce răsunau lugubru sirenele ambulanțelor, se îndreptau spre „perspectivă", ca printr-un acord tacit. Apoi, cum nimeni nu părea să observe ceea ce ei simțeau, totuși, ca o eschivare, întoarseră de-a binelea spatele evenimentului și, unul în urma celuilalt, o șterseră spre liziera pădurii. Acolo, în afară de orice pericol, făcură o scurtă haltă. Era mare animație în jurul mașinii roșii, ale cărei portiere erau deschise. Infirmieri, uniforme, oameni ce păreau că măsoară terenul cu pași mari. Cu o evidentă satisfacție, doamna Roquette putu constata :

— N-am prea fi de folos aici.

Numai după un sfert de oră, pe cînd voiau să treacă bariera, Sébastien constată scandaloasa greșeală. Ea avea capacul în mînă ! În loc să-l fi lăsat în iarbă — mania asta de a nu asculta ! — ea l-a adunat și l-a adus pînă aici, în mod mecanic, fără măcar să-l fi ascuns în geantă. Șterpeleală, ei da ! ciordeală, motiv care să le aducă neplăceri din cele mai urîte ! Pînă la intrarea în cartier, mergînd cu un pas rapid, căci se temea evident că a fost urmărit, Sébastien făcu o scenă. Între răspunderea de a-și fi însușit această probă de culpabilitate și cea de a

o arunca oriunde, cu riscul de a declanșa apoi o anchetă, un proces, o condamnare, într-adevăr, zicea el, nu mai știa ce să aleagă. Iar ea, responsabila ? Mută, bineînțeles !

De cum s-au întors acasă, doamna Roquette duse capacul în pod, în colțul cel mai întunecat. De fapt, n-a reușit să-l ascundă. Era prea multă lumină, chiar în pod, și prea mare ordine. Se gîndi să mute un cufăr, să-l strecoare după el ; dar nu se putu hotărî. În casa ei, între mobile și pereți, nu se afla nimic, nu trebuia să se afle nimic, nici măcar praf. Pînă la urmă puse capacul pe cufăr, în mijloc, unde păru imediat că și-a găsit locul definitiv. O cupă pe un bufet. Și, în ciuda voinței ei, imaginea aceasta îi dădea Doamnei Roquette un sentiment de plenitudine, ca de fiecare dată cînd contribuia cu nevinovăție la bunăstarea lucrurilor..

* * *

Căutară în ziar noutăți despre accidentul „lor". Dar nimic, nici un rînd. Ai zice că au visat. Totuși capacul era acolo sus, pe cufăr, afirmînd contrariul, dovadă convingătoare a unui gen de învinuire difuză ce o apăsa în special pe doamna Roquette.

Apoi, în mod cu totul natural, din simplul motiv că duminica dimineața avea obiceiul să „facă" argintăria, lucrurile se aranjară. Cînd îi veni rîndul, capacul se prezentă pe masa din bucătărie, printre obiectele care voiau să fie lustruite. Fiindcă era pentru prima dată, ea îl frecă mai bine decît pe celelalte, cu mai multă tandrețe, astfel încît remușcarea din ea se șterse. Cupa dobîndise strălucirea argintului. Ca să și-o însușească pe deplin, o puse pe șemineul din mansardă, lîngă Fecioara care-i plăcea atît de mult, și îi încredință două plante agățătoare.

Totul a reintrat în ordine. Aproape fără rezervă, puteau să-și reia drumul din pădure, să se așeze iar lîngă izvor și, fideli perspectivei lor, să privească peisajul, — să se privească teferi, cu gingășie în noul, straniul și ucigașul peisaj.

* * *

Nu mai e nimic de adăugat, doar că timpul trece, continuă să treacă, dar aici mai puțin irevocabil decît în altă parte. S-au construit alte blocuri înalte, s-au trasat noi drumuri, și monstruoasele buldozere termină de cucerit holdele liniștite de odinioară. Dar pădurica rămîne, și trecerea de cale ferată, și micile ferme, și povîrnișul cu pufulițe. Izvorul mai curge, chiar dacă numai picătură cu picătură.

Oamenii practici, cei care cunosc prețul terenului, se întreabă. De ce nu se dă asalt acestei insule de verdeață ? Ce se mai așteaptă ca să o parceleze ? Unii pretind că solul e necorespunzător pentru construcții, prea sfărîmicios sau prea umed ; alții, că amplasamentul e rezervat pentru un proiect foarte ambițios, un complex sportiv sau o clinică universitară, din păcate în pană de credite. Se citează cifre, se expun argumente logice și, bineînțeles, nici unii nici ceilalți nu acordă importanță celor două siluete care continuă să meargă, săptămînă de săptămînă, păstrînd acest colț de pămînt împrejmuit pentru plimbarea lor rituală.

Cît despre mine, care stau în salon, eu nu mă-ntreb, pentru că știu. Vitraliile s-au stins, deja e amurg, dar știu că trandafirii înfloresc, buchete de trandafiri roșii, și că vor mai înflori vreme îndelungată, de primăvara pînă toamna, la fel. Această modestă certitudine îmi ajunge ca să mă satisfacă pe deplin. Ce să mai spun ? Să mai vorbesc despre soții Roquette, să le descriu gesturile, plimbările, să mă delectez cu repetițiile lor ? Mă tem că-i plictisesc pe cei cărora le plac poveștile. Căci din toate astea, precis, nu va ieși niciodată o poveste.

Acesta e lucrul cel mai extraordinar, care mă fascinează : *niciodată o poveste.* Poveștile au toate un sfîrșit, mereu același în fond, or aceasta nu are. Cel puțin din cîte știu eu. În clipa în care scriu aceste rînduri, soții Roquette stau în colțul pădurii, puțin deasupra izvorului, printre pufulițele înflorite.

Pînă cînd ?

Pînă cînd, deasupra lor, atotputernicia protectoare a obișnuinței ?

FRUMOASA ZI STUPIDĂ

Stéphane avea mania de a cugeta
Cu orgoliu
Dovada : cugeta toată săptămîna, devreme dimineața și tîrziu noaptea, dar duminica cugeta mai bine, cu mai mult zel, căci avea sentimentul că o face în locul celorlalți care, în acea zi, se abțin.

Deci într-o duminică, după ce a adunat cîteva idei contradictorii în mod subtil, Stéphane ieși ca să le aerisească. Ca orice cultură, cea a minții cere oxigen și căldură. De aceea cugetătorul nostru locuia la țară, dar în apropierea unui oraș universitar.

Era dimineață. Ziua, care promitea să fie strălucitoare, mai lenevea încă (așa zice poetul) în patul ei de pîclă ușoară. Pretutindeni în frunzișuri, se auzeau suspine, atingeri plăcute, rîsete înfundate, ca și cum natura ar fi fost voioasă că era duminică. „Ajunul zilei de luni, se gîndea Stéphane disprețuitor. Ziua stupidă". Și fiindcă nu voia să audă decît zgomotul clar al ideilor ciocnindu-se una de alta în capul său de fildeș, repeta : „Ziua stupidă", pentru a-și stimula gîndirea.

Or, pe cînd se străduia să examineze totul cu un ochi distant și obișnuit, ceea ce de altfel izbutea într-o măsură lăudabilă

Edgar, Reine și Gamin se întorceau cu bunătate prefăcută de la liturghie, oferind prin ei înșiși — și așa din timpuri imemoriale — imaginea cea mai duminicală cu putință. Fiecare cu atributele sale

Edgar ducînd tarta
Gamin cartea voluminoasă de rugăciuni
Reine pieptu-i curbat

Înaintau din față ca niște simboluri vii
din profil ca niște personaje de friză
și ai fi jurat că nimic, niciodată, nu va modifica
traiectoria lor cosmică.

Totuși ea fu modificată, tocmai în dimineața aceea. Atracție misterioasă ori tropism nou, ceva îi făcu să se întoarcă la dreapta mai devreme decît de obicei, și să pătrundă pe aleea (ca să-i zicem privată) pe care Stéphane o măsura în lung și în lat din pură igienă intelectuală. Altfel, pas cu pas, întîlnirea amînată de atîta vreme deveni probabilă, imediat sigură. Deasupra trioului binecuvîntat, copacii se înclinau aproape imperceptibil în formă de naos, și în aer răsunau acorduri de vioară, dacă nu de orgă.

Mirat, Stéphane ridică ochii și constată nu fără iritare că nu mai era singur cu gîndurile lui.

Țepene, mute
solemne chipuri de bîlci
șurluite, date cu naftalină
chinuite de prea nou și prea scrobit
încartonate în prea frumoasele costume
Înaintau
— tatăl, mama și copilul —
— Sfîntă Treime familială —
Înaintau cu Timpul
în același ritm
metru cu metru, secundă cu secundă
lipsiți de orice ezitare
monstruos de goi, agresiv de curați
invulnerabili

„Grotești, gîndea Stéphane, provocator de grotești", — gînd pe care trecătorii, cei trei „îndumineca[ți]" impecabil, îl bănuiau cu atît mai puțin cu cît erau complet absorbiți, de încetineala metronomică a trecerii lor, în dimineața aceea de porțelan de o prețioasă gingășie, de o supranaturală fragilitate
Noi trecem, deci existăm
(Stéphane trebui să se dea la o parte)

Orbi și surzi, infirmi. Pantofii lor scîrțîiau. E dureros să fii în așa hal de convențional, e dureros (pentru

picioare mai ales), e o asceză, de fiecare dată e ca o mică răstignire, nu intri ușor, un întreg rozar de suferințe mărunte, într-o imagine stilizată, cu muchii aspre

(Lăsîndu-se iar pradă maniei sale, Stéphane îi urmărea, nu cu ochii ci cu gîndul, care poate ameți).

Infirmi, da, glorioși infirmi. Căci oare nu pentru ei lustruia soarele frunzișurile, nu pentru ei se umplea de făgăduieli dimineața ca și gușa unei turturele, a unei stupide și nevinovate turturele? Nu pentru ei, cînta duminica, pentru a-i răsplăti de toate aceste suferințe mărunte? Cu tandrețe, cu o oarecare ironie poate, dar cu tandrețe îndeosebi. Duminica asta infatuată îi îndrăgea mult.

Stéphane avea un gust ciudat în gură. Un gust amar de gînd ascuns.

Ar fi vrut („e stupid"), ar fi vrut să se confunde cu Ei, cu ritualul lor, înduminecat la trup și suflet, pînă în străfundul inimii. Copilul acesta, dat cu ulei pe păr, cu papion legat cu elastic, cuminte de pus la icoană și tare ca un carton. În dimineața aceea, numai o dată, ar fi vrut („e prea stupid!") să nu fie decît un costum frumos într-o plimbare naivă

Imposibil
Buimăcit
Puțin melancolic.
Pe scurt
duminica nu-i surîdea lui
care cugeta
ci celorlalți
care treceau
Pe scurt

Stéphane își adună ideile, se întoarse acasă și se încuie, singur cu tristețea lui de animal vicios. Și fiindcă nu putea altfel, continuă să cugete, dar împotriva acestei duminici, acestei frumoase duminici care-i făcea mutre

Împotriva

Afară, soarele triumfător prezida marea delăsare cîmpenească de la amiază. Prostia se întindea somptuos deasupra lumii ca un corn al abundenței plin de rume-

gări domoale, de glume proaste, de digestii lente, de euforii molatice, lăsînd să se reverse băloasele evidențe. Și toate acestea, acest enorm căscat, această leneveală de după ospăț, toate erau lipsite de vreun alt sens, decît acela de a demonstra că nimic nu era mai inutil și mai neînsemnat decît mica manie chinuitoare a lui Stéphane

Îi fu rușine că gîndește

Pentru a se distra, se postă în fața unei oglinzi și văzu un omuleț

negru ca o insectă

răsucit ca o notă falsă

pe care îi veni să-l distrugă.

Se plictisi

Și ceilalți se plictiseau, dar nu era același fel de plictiseală

Pentru ei, era plăcuta plictiseală colectivă, domesticită

religia frumoasei zile stupide

Pentru el, era plictiseala sălbatică,

Noaptea sălbatică a singurătății complete.

DIATEZA REFLEXIVĂ

Stéphane era un băiat politicos
în mod deosebit
cu ai săi, femeile, cei mici, cei mari, ceilalți
dar și mai mult, dacă e cu putință, El
însuși.

Se dădea la o parte ca să-și facă loc să
treacă
se sfătuia cu sine în primul rînd
se asculta cu atenție
se aproba cu gravitate
se respecta pînă și în tăcerile lui
se îmbrățișa, își ura sănătate;
își oferea flori și sărutări.

Ah ! veți spune, binefacerile unei bune educații !

Chiar și acasă, singur în cameră, cînd se întîlnea într-o oglindă, Stéphane lăsa ochii în jos pentru a se informa despre Sine. Și dacă dorea să ia loc, cu cîtă amabilitate își întindea un scaun, cu cîtă afabilitate își mulțumea zîmbind, cu cîtă curtoazie își ceda locul ! Seara, relatînd în jurnalul său intim toate politețile pe care le-a schimbat cu El însuși în timpul zilei, nu omitea niciodată să scrie în josul fiecărei pagini T.S.V.P., prin care se invita să se recitească, să se corecteze, să se îndrăgească și să se dumneavostrească.

Așa trăia Stéphane, mereu retras față de Sine, asemeni cu factotumul unui personaj eminent.

Într-o zi, totul se schimbă. I se păru că nu era decît sluga unui stăpîn mediocru. Atunci începu revolta, zeflemeaua. Stéphane își căută nod în papură. Cu răutate.

Fu văzut cum se îmbrîncea, se contrazicea, și-o lua înainte, ridica din umeri, se lua la rost, își întorcea spatele, își tăia vorba și craca de sub picioare.
Își scotea limba în oglindă
uita de capul lui pe la cocteiluri
se pierdea din vedere și se arăta cu degetul.
Mereu se evita, punea iar mîna pe el, se înhăța,
Se denunța
se pedepsea
sau nu se ținea de cuvînt
se descotorosea de El însuși.

Din lipsă de exerciții, ceafa lui, odinioară atît de suplă, de rafinată, deveni țeapănă și fragilă, ca de lemn. Fu văzut în ziua cînd, cedînd obiceiului pe care-l căpătase de a-și trage scaunele de sub el, Stéphane se răsturnă și, fără vreun alt martor decît El însuși, își rupse ceafa, de un suport al șemineului din bronz. Din fericire, moartea lui fu exemplară. Atunci cînd nu-i mai rămîneau decît cîteva clipe să se suporte, el se împăcă, se iertă. Apoi, la lumina jurnalului intim care ardea pe sfîrșite în vatră, se despărți foarte politicos, ca un om conștient că a epuizat toate resursele antagoniste ale diatezei reflexive.

Ce altceva să conchidem, decît că și-a zburat creierii dar nu și politețea. Politețea nu, Domnilor Educatori! Ceea ce dovedește că binefacerile dumneavoastră nu se pierd niciodată.

BREȘA

În curînd va fi noapte.

Mă uit pe fereastra hanului. Mai ghicesc încă forma micului iaz, umbra podului rustic, coteţul de raţe. Numai eu am rămas în sală, şi se aşteaptă să plec. Acolo sus pe colină, în casa rău adăpostită de arbori înalţi şi înghețaţi, Ea aşteaptă cu răbdare, de ore întregi, ca să vin.

Voi pleca îndată...

Totul a început spre sfîrşitul toamnei, acum două sau trei luni. Un fel de neliniște. Nu mă simţeam în apele mele, mă gîndeam la Ea, căutam pretexte ca să ies din casa ce devenise dintr-odată prea mare, ticsită de prea multe amintiri. O adevărată casă-amintiri, care se cufunda încet în iarnă ca un vas fantomă în ceaţă... N-am fost niciodată un cetăţean cu toate în regulă. Nimic grav, desigur ! Doar că, la fel ca oricare altul, am trăit mereu în întîrziere cu un demers sau cu o semnătură. Pentru a îndrepta aceste lipsuri, am făcut lista neglijenţelor mele şi, din aceste rămăşiţe ale activităţii trecute, mi-am făcut de lucru ca să fug de singurătatea prezentă.

Probabil că n-am fost îndeajuns de neglijent. După două sau trei săptămîni, toate restanţele îmi erau puse la punct. Degeaba m-am tot gîndit, nu mai aveam nimic de făcut. Şi totuşi, nu mă simţeam cu cugetul împăcat. Această trecere în curat avea ceva definitiv şi îngrijorător în acelaşi timp. Vedeam în ea ca o concluzie. Aveam uneori sentimentul că mi-am împachetat viaţa, cu grijă, ca să o expediez habar n-am unde, dar în orice caz foarte departe.

În curînd am ajuns în toiul iernii şi, ca în anii precedenţi, îmi era greu să încălzesc casa veche. Cum vremea s-a îndreptat, am hotărît să fac cîteva plimbări mai lungi prin ţinut. Mergeam cu un pas susţinut, la întîmplare,

bazîndu-mă pe simțul meu ascuțit al orientării. Foarte curînd însă, îmi făcui obiceiuri. Asta îmi permitea să reflectez, să imaginez. În fond, ceea ce-mi trebuia, era să-mi schimb felul de viață. Să vînd casa, să mă stabilesc la oraș. Acolo, nu-mi va fi atît de greu să-mi cultiv relațiile, să-mi fac prieteni poate. Departe de a mă speria, perspectiva atîtor demersuri îmi surîdea. Eram singur, pierdut într-un ținut pustiu ; dar mă vedeam, din primăvara viitoare, călduros înfofolit într-o nouă viață. Totuși, în străfundul inimii, ceva mă oprea să cred cu adevărat.

Era un loc în care reveneam mereu. Acolo, în fața unui imens peisaj ușor ondulat, drumul duce puțin de-a lungul spinării platoului. În toată regiunea se cultivă viță de vie, la adăpostul nenumăratelor sere aliniate una lîngă cealaltă pe coastele colinelor. Sub cerul melancolic de decembrie, pămîntul părea acoperit cu solzi mari, mort și înghețat în carapacea lui de sticlă. Uneori, la căderea serii, un soare enorm învăpăiat incendia vitraliile. Orbit de ger, mi se părea atunci că văd cum strălucesc în depărtare întinderi de gheață, banchize inaccesibile... Totuși, nu pentru aceste miraje reveneam acolo, ci pentru liniște.

Drumul plutea într-o liniște extraordinară. Să o ascult, să o străbat încetișor, să trăiesc de fiecare dată teama că-mi fuge pămîntul de sub picioare, era țelul ascuns al plimbărilor mele. Timp de cîteva minute (îmi părea că, mai lungă, încercarea mi-ar fi fost de neîndurat) aveam cu adevărat impresia că mergeam în afara lumii. Că am săvîrșit cea mai lungă dintre călătorii. Cîteva cuvinte, cîteva note de muzică sînt deajuns uneori ca să te transporte în spațiu și timp ; dar, acolo sus, se întîmpla mai degrabă contrariul : o înstrăinare prin neant. Pe neașteptate, te aflai în fața unei totale absențe, nu mai auzeai nici măcar zgomotul pașilor tăi. O breșă, o gaură în decor, o ușă căscată spre neant. Și drumul era o pasarelă suspendată deasupra unui hău de nevăzut.

Sînt sigur că pe acolo, prin breșa aceea, a sosit Ea adineaori. Mă aștepta în vîrful pantei, cu spatele către mine. Cu mantia ei lungă din postav negru, cu mănușile de văduvă, cu poșeta și ciudata pălărioară-tricorn,

așa cum mi-am închipuit-o de mii de ori. E foarte adevărat, după cum se spune, că unele insecte îi seamănă puțin. Numai talia ei mă surprinde. E într-adevăr foarte mare, foarte lungă ; proporțiile ei au ceva inuman care te izbește, care elimină orice deghizare, care dă mascaradei un aer derizoriu și sinistru. Alături de Ea, credeți-mă, vom părea întotdeauna niște copii.

Ea nu s-a întors. A început să meargă în fața mea, pe coama dealului, și nu-i cunosc încă chipul. Aplecată în față, clătinîndu-se uneori, Ea părea că se luptă cu o vijelie, care-i umfla pulpanele mantiei, îi agita brațele ca pe niște mîneci goale, îi ridica deasupra capului franjurii unei eșarfe violete. Asta îi făcea o siluetă stranie cu gheare, torturată de o furtună surdă ce nu ajungea pînă la mine, cel puțin nu încă, nici pînă la mine nici pînă la restul lumii. Un ger mare, neclintit strălucea pretutindeni...

De o clipă, o comparație îmi vine în minte ; dar e prea exactă, prea lămuritoare după gustul meu, și prea familiară. Ea ucide umbrele și neagă fantasticul. Totuși, în situația în care mă aflu, să fie astea motive pentru a o respinge ? Nu scriu ca să fac impresie, ci modest ca un dascăl, ca să încerc să spun ceea ce știu. Silueta dansa pe colină ca un dop pe coama unui val. Anunța o capcană misterioasă de care trebuia totuși să mă apropii, ca și cum, din străfundul apelor liniștite, o amețeală fără de nume m-ar fi atras spre vîrtejul de la suprafață.

Ea o apucă la dreapta, fără să șovăie, acolo unde obișnuiam eu ; la stînga, acolo unde mă întorceam. La dreapta, la stînga, și încetișor, ca să zic așa metodic, cumplita evidență mi se impunea : de acum urmam același itinerar. Zeci de case se perindau prin fața noastră degeaba : Ea a trebuit să se oprească în fața casei mele. Da, în seara aceea mă petrecea.

Și eu mergeam. Fără disperare sau revoltă, o urmam, parcă detașat de propria-mi soartă. Știam bine că-mi terminam ultima plimbare ; dar această idee, nu mai avea influență asupra mea nici cît frigul din decembrie.

Ea a împins gratiile, a traversat grădinița. Atunci, pe neașteptate, în timp ce o pîndeam prin hățișul pîrjo-

lit de îngheț, mi-am dat seama cît de incredibilă era situația mea sub o aparentă banalitate.

În fața casei mari în care nu se afla nimeni, Ea, atît de hotărîtă, eu care ezitam, formam un cuplu ciudat de vizitatori. Își puse mîna înmănușată în negru pe sonerie, și auzii cum răsună timbrul familiar.

Mai speram încă. Cu toate acestea, voiam să cred că nu va mai urma nimic. Dar ușa s-a deschis. Încet Ea a trecut pragul, a urcat scările care duc în biblioteca mea. Am văzut-o cum dispare, dreaptă în penumbră.

Ușa nu se mai închidea. Trebuia să intru și eu ! Dar eu am luat-o la fugă.

Am alergat pînă la hanul de lîngă lac, unde credeam că voi găsi un refugiu. Dar trebuie să cedez în fața realității : aici, hangiul așteaptă să plec, și acolo sus, în bibliotecă, Ea așteaptă să sosesc. Mă privește, șezînd sub lampă. Mă cheamă blînd. Îmi zîmbește deja...

Voi arunca hîrtiile în lac, și înainte de a pleca de aici, voi spune „Bună seara !“ pe un ton atît de firesc încît nimeni, niciodată, nu va bănui că știam dinainte.

NIMENI LA MĂNĂSTIREA FOREST

El : arhivar, 31 ani. Ea : logopedă, 27 ani... deja ! Două suflete sensibile, speriate de excesele lumii moderne. De unde, fără îndoială, preferința lor comună, înlesnită de faptul că aparțineau aceluiași cartier, pentru grădina publică de la Mănăstirea Forest, un loc împrejmuit, separat, adăpost numai în curbe, domeniu al copilăriei... cuib tihnit. Identitatea orariilor lor stricte îi făcea să se întîlnească acolo în fiecare zi, la oră fixă. De altminteri nu era oare ceva de „ceasornic" chiar și în aranjamentul decorului, prin excelență concentric ? Ea sosea din partea dreaptă, împingînd un cărucior de copil ; el, din partea stîngă, însoțindu-și cîinele de rasă. Încrucișîndu-se în mijlocul avanscenei, schimbau o discretă înclinare din cap. Ajuns la capătul liniei sale drepte, singura posibilă în acest loc, fiecare mergea de-a lungul laturii potcoavei : dinspre curte și dinspre grădină. El mergea mai repede decît ea ; dar din cauza opririlor frecvente ale tovarășului său, se încrucișau din nou la jumătatea traseului, la zenit, dacă pot să spun așa, în fața portalului de la intrarea principală. Iar înclinarea din cap, la fel de discretă. Asemeni, da, cu niște figurine de orologiu.

El se gîndea : „E tot atît de punctuală ca și mine, și foarte simpatică. Păcat că e căsătorită !" și ea, în aceeași clipă : „E tot atît de punctual ca și mine, dar trebuie să fie un seducător. Păcat că e așa de frumos !"

Și unul și celălalt se înșelau, așa e viața. Ea era domnișoară și plimba de bună voie copilul surorii ei. Cît despre el, un timid, care n-avea decît mustața unui seducător. Aceste greșeli în apreciere nu-i împiedicau să-și continue orbita rituală, ba dimpotrivă. Fiecare ieșea pe unde a intrat, dinspre grădină sau dinspre curte — într-atît e de adevărat că orbirea e cea mai sigură garanție a regularității itinerariilor.

Cu toată compania cîinelui și stima colegilor săi, el se simțea uneori foarte singur. Unde să găsească sufletul apropiat? Riscă un anunț într-un cotidian mare: „Cel. 31 ani, arhivar, caut căs. tîn. blîndă pt. a cunoașt. împr. fericire creșt. fără nori". A indicat numărul de telefon.

În aceeași seară, de abia se întorsese de la birou că sună telefonul.

— Pentru anunț, domnule.

Vocea era plăcută, cu tonalități emotive care îl tulburară dintr-odată.

— Să vă spun drept, domnișoară, eu sînt un prieten de-al lui Frank.

— Ca și mine, domnule, eu sînt o prietenă de-a lui Alice. (O voce plină de farmec, fără discuție, și o dicțiune mai mult decît perfectă).

— Frank m-a însărcinat să fixez întîlnirea. Dacă nu vedeți în asta nici un inconvenient.

— Nici unul, Domnule.

— Într-o cafenea, poate?... Sau dacă nu într-un parc?

— Alice ar prefera parcul.

— Și Frank. Foarte puțină lume cunoaște Mănăstirea Forest.

— Alice o cunoaște, domnule!

Au căzut de acord asupra zilei și orei ca și asupra locului, astfel încît convorbirea lor nu dură decît cincizeci și patru de secunde. În cursul serii, telefonul mai sună în două rînduri, dar Frank nu mai ridică receptorul. Vocea lui Alice îi era de ajuns. Și cum să nu vezi un fericit semn prevestitor mai întîi în faptul că ea a recurs la același șiretlic ca și el și, mai ales, că ea cunoștea grădina Mănăstirii „lui"? Gusturi asemănătoare, o pudoare identică... Numai de n-ar fi prea tînără. Și de i-ar place cîinii!

De fapt, avea oare o voce care ar dovedi că i-s dragi cîinii?

Frank, pe partea stîngă, însoțindu-și frumosul dog; Alice, pe partea dreaptă, împingînd căruciorul. Dintr-o privire cuprind întreaga grădină publică. „Nimeni încă,

își zic ei. Sînt punctuali". Se încrucișează în mijlocul avanscenei, se salută, dar ceva mai discret decît de obicei. Nu trebuie să pară că se cunosc prea bine, în cazul în care „celălalt" ar apărea.

La capătul liniei drepte, fiecare de-a lungul laturii sale, dinspre curte și dinspre grădină, supraveghind mereu intrările... Pe unde va veni domnul Frank? Pe unde, Domnișoara Alice? Nu merg așa de repede ca de obicei, dar mereu la unison, e ceva care-i depășește, de natură mecanică, poate? astfel că totul rămîne neschimbat, arhitectura își impune legea odată în plus, se încrucișează din nou la jumătatea traseului, în fața intrării principale, și din nou capetele se înclină...

„Tot nimeni!"

„Tot nimeni!"

E foarte greu să aștepți fără să se vadă.

El își zice: „La prima întîlnire ar fi putut fi punctulă!" iar ea: „Avea o voce amabilă totuși... să-i fi displăcut a mea?"

Coboară încet, fiecare de-a lungul laturii sale, din ce în ce mai încet...

Timpul se scurge: dinspre umbră și dinspre soare.

„Poate că el a greșit ziua?"

„Poate că ea a greșit ziua?"

„Și totuși el (ea) cunoștea Mănăstirea Forest!"

S-au oprit de o parte și de cealaltă a potcoavei, fiecare în fața unei intrări laterale. Grădina îi desparte.

NIMENI NIMENI

Se privesc, nu se văd.

Unde să găsești sufletul apropiat?

Unde să nu-l găsești?

FRANZ ȘI BAZILICA

Prietenul meu Franz a fost întotdeauna unul dintre acei bruxelezi cărora Bazilica Koekelberg îi inspiră un fel de uimire sceptică. Cum e posibil ? De ce au făcut asta ? Dar de-a lungul anilor, departe de a se toci de obișnuință, acest sentiment a căpătat un caracter obsedant. E adevărat că, hazardul, nu îndeajuns de mulțumit că l-a făcut să se nască în apropierea incredibilului monument, pare să-l fi condamnat ca niciodată să nu se îndepărteze de el. Franz a trăit pe „Platou", acolo și-a petrecut copilăria și tinerețea, acolo doarme și muncește. Să fie numai urmarea hazardului ? E îndoielnic. Totul se petrece în realitate ca și cum Bazilica ar exersa un fel de fascinație asupra prietenului meu. Dacă nu, de ce și-ar fi ales să locuiască într-un apartament fără lumină a cărui unică atracție, dacă pot să spun așa, e că dă direct spre transeptul nord ?

De cînd îl cunosc, Bazilica reprezintă unul dintre principalele sale subiecte de conversație. E cam monoton, i-am atras atenția de mai multe ori, dar el revine neobosit. Ce oroare ! izbucnește el. Am privit măcar cu atenție acest transept ? Mult prea scurt, evident, adevărate cioturi. Și domul, pretențiosul dom ? O cocoașă, da, un gheb. Ar fi trebuit să se ridice mult deasupra celor două turnuri jalnice, de-abia niște minarete ! ...Sincer, nu eram de părerea lui ?

Sînt, bineînțeles, cum să nu fiu ? dar îndîrjirea cu care Franz se revoltă, pune întrebări, caută răspunsuri, mă ia drept martor al unei evidențe într-atît de monumentale, mi s-a părut întotdeauna ciudată. La urma urmei, nu vom mai putea schimba nimic. Un alt laitmotiv de-al lui : Bazilica e neterminată. Susține că a văzut undeva macheta a ceea ce ar fi trebuit să fie : o splendoare gotică, șase turnuri în loc de două, fiecare de peste

o sută de metri, al șaptelea, în centru, înălțîndu-se, fără cruce, la o sută cincizeci de metri. Și vitralii pretutindeni, esplanade monumentale, portice, mai frumoase decît la Sfîntul Petru din Roma ! Pretinde chiar că l-a întîlnit pe nepotul adevăratului arhitect al adevăratei Bazilici, și că cea pe care o avem sub ochi n-ar fi decît un avorton caricatural.

De cîteva luni totuși, prietenul meu mă neliniștește cu adevărat. Exact din ziua în care soția lui l-a părăsit și s-a dus să trăiască altundeva, de cealaltă parte a orașului, departe de mastodontul a cărui masă le întuneca viața. S-a înăcrit la fire. A părăsit tonul critic, dar relativ măsurat și a adoptat tonul ironiei, al agresivității. În unele momente, citesc în ochii lui o adevărată ură și ca o strălucire de nebunie. „Bidonul !" exclamă el, sau „Călimara !", sau de-a dreptul „Oala !" Monstru ieșit, ca și omonimul lui, „bazilicul"[1], dintr-un ou făcut de un cocoș și clocit de o broască rîioasă ! Afară numai dacă nu se consacră cu insistență unor jocuri de cuvinte de un gust îndoielnic, de tipul „Bazilcouque de Liquelberg" sau „Couquelique de Basilberg", care desigur nu fac pe nimeni să rîdă. De altfel, și asta mă neliniștește cel mai mult, el nu caută să provoace rîsul. Nu l-am văzut niciodată atît de serios, atît de pătimaș. Să numești „bazilică" ceea ce nu este în mod vădit, explică el, constituie o periculoasă improprietate de termen. Cuvîntul ar trebui suprimat, sau dacă nu, deformat, forțat, să imite imaginea a ceea ce avem sub ochi. Astfel, de la echivoc la calambur, de la dibuială la aproximație, s-ar putea în cele din urmă „numi" adevărul și, după aceea, se va descoperi ? Căci era un „Adevăr" de descoperit ! Mărturisesc că, deunăzi, cînd Franz mi-a destăinuit ipotezele lui, a trebuit să fac un efort ca să-mi ascund tulburarea. Deducțiile lui l-au condus la concluzia unui uriaș complot oficial, a unei extraordinare mistificări a publicului. În realitate, crede el, ne aflăm în prezența unei aparențe înșelătoare, a unei pseudobazilici, a unei biserici gogoașă, (Chiar bine a calificat-o !) ce maschează cu totul altceva. Viitorul va spune ce, peste un

[1] În fr. *le basilic* = specie de iguana (n. tr.).

an sau un secol, mîine sau după moartea noastră. O bază de lansare a proiectilelor teleghidate poate ? Sau gara centrală a viitorului metrou ? Sau, pentru mileniul viitor, trufașa suprastructură a unui imens schimbător de autostrăzi ? Cine știe ?... Sau dacă nu, o fîntînă, o minunată fîntînă !

În mod vădit ideea fîntînii îi plăcea cel mai mult. Îl împăca cu „Bazilica" ! Vedea fîntîni arteziene țîșnind din dom și din turnuri, ridicîndu-se spre înălțimi amețitoare pe cerul viitorului, căzînd din nou sub formă de rouă peste parcurile luxuriante acoperite cu flori exotice. Cît era de frumos, de grandios ! Vedea chiar, ca și cum ar fi deja sub ochii lui, Bazilica — fîntînă izolată în mijlocul unei imense întinderi cu apă, rotindu-se maiestuos în jurul ei, luată de un lent și fastantic maëlstrom de muzică și de lumini multicolore.

Atunci, în timp ce îmi descria această mișcare de rotație cu multe detalii, unele poetice, altele tehnice, am înțeles că bietul meu prieten Franz nu mai era el însuși, și că Bazilica, hotărît lucru, i-a sucit mințile în cele din urmă.

ULTIMA GARĂ

Acest minunat sfîrșit de toamnă.
și el, la spital, de săptămîni, pe mîna medicilor, a infirmierelor, a acestui întreg aparat nelinițitor. Douăsprezece zile în comă.
Ieri, și-a recăpătat cunoștința. Nu mai speram. De la început, mi-e greu să-l recunosc. Văd o ființă ciudată, un fel de copil bătrîn cu privirea puțin rătăcită, cu vocea răgușită de bețiv, chircit într-un pat de „forță". Rostește pe un ton sentențios lucruri absurde. „Ce-ai mîncat la amiază ?" — „Alifie indiană". Nici umbră de zîmbet. E hrănit ca o pasăre zdrobită, cu ajutorul unei biurete.
O idee fixă totuși, de îndată ce rămînem singuri. „Să plece", să ia trenul ! Ce tren ? „Plec, îmi spune cu fermitate. Condu-mă la gară". Ce gară ?... Se prinde de barele patului, încearcă să se ridice. O infirmieră intervine : „Hai ! Hai ! Trebuie să dormi acum". Ea îl împinge ușor în gaură înnoadă cearceafurile de barele patului.

Nu se mai uită decît la mine. Ceilalți îl giugiulesc, îl învăluie cu vorbe dulci. Îl rad, îl piaptănă, îi fac toaleta cu o grijă deosebită. Întind deasupra lui un cearceaf de zăpadă... Dar numai pe mine mă privește, mă imploră din ochi, îmi dă ordinul mut de „a pleca" cu el.

Deodată, neclintit, trăiesc sentimentul unei obligații. Acum sau niciodată ! Numai această voință imperioasă are importanță.

Mă aplec deasupra patului, îmi strecor brațele pe sub corp și îl ridic. E fără greutate. Ceilalți continuă să se foiască, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat și patul de moarte n-ar fi pe neașteptate „gol", ca într-un coșmar ce nu mai e al nostru. O constat fără uimire reală.

Traversez sala, pătrund în culoar. Capul său se odihnește pe umărul meu. Are pleoapele închise, chipul destins, aproape copilăresc. Întîlnim lume, convalescenți în

capoate, infirmiere care se grăbesc, vizitatori, dar se pare că nu ne văd, ba chiar se dau la o parte din drumul nostru. Un bărbat înalt, spîn, cu aerul unui preot sau al unui militar, ne deschide ultima ușă.

Lumina zilei ! Cobor treptele peronului, pietrișul de pe drum scrîșnește solemn sub picioare...

Ce minunată după-amiază de toamnă !

De cîtă vreme stăm în fața acestei pieți ? Nu „în" piață, ci „în față" într-o poziție ușor dominantă, într-un balcon, poate. Un fel de teamă mă oprește să-mi întorc capul, dar știu că el aproape că și-a revenit, așezat foarte țeapăn, cu chipul extrem de palid, privind, și el, cu ochii închiși.

Îmi amintesc că am mai venit aici, dar e atît de demult, de vag... ecou abia perceptibil...

Mijlocul pieței e ocupat de un gazon destul de mare, plantat cu patru copaci pe care toamna nu i-a atins deloc. De jur împrejur, un strat lat cu flori roșii ca sîngele, hortensii sau mușcate, par a fi aplicate asemeni unei robuste pasmanterii burgheze. În centru, în picioare pe un piedestal pompos, veghează un bărbat din bronz, cu chipul înnegrit, cu trăsăturile greu de distins, sentinelă îngîndurată și oarecum funebră în redingota lui verde-cenușie.

Piață sau piațetă ? Clădirea mare ce ocupă fundul pieței te duce cu gîndul la un teatru municipal, o Bursă de comerț, dar tot atît de bine ar putea fi și un templu.

Nu se aude nimic, nici un zgomot, acesta e lucrul cel mai ciudat. De unde ies toți acești trecători, dintr-o altă epocă ? Acești bărbați cu chipiu ce poartă bluză largă albă de infirmier, aceste femei cu mîneci bufante, cu pălării mari cu flori pe cap, acest bărbat bărbos, sprijinit de un baston cu măciulie de argint, ce pare fascinat de umbra lui prea clară. Acești trecători ce nu mai sînt trecători, pentru că s-au oprit toți, încremeniți în piață. Ca și automobilele acelea, acolo departe, înaltele automobile negre, neliniștitoare, aliniate unul în spatele celuilalt pentru habar n-am ce fel de ceremonie.

Orologiul s-a oprit și el. De cînd sîntem aici, acele suprapuse cu exactitate indică amiaza, sau miezul nopții,

— de unde să știu ? Acest loc nu mai e luminat de lumina zilei. În spatele fațadei largi, clasice care închide piața, — sau scena ? — ca un uriaș portal, nu mai e nimic. O simt, o știu. În spatele acestor pilaștri, acestor balustrade, acestor ferestre oarbe : „vidul". Întreaga arhitectură riguros compartimentată nu e decît suportul orologiului, acolo sus, în centrul frontonului din linii curbe, palidul cadran al orologiului oprit din care izvorăște străvia lumină de liniște în care viziunea e ca și suspendată...

Cobor ochii. Pe genunchiul meu, mîna lui întinsă. Îi simt greutatea și, prin stofă, răceala de moarte.

Deodată, vocea lui, vocea lui de odinioară, dinainte de boală :

— Recunosc gara... gara copilăriei mele... voi putea „pleca" în curînd...

Vorbele lui sînt flori de zăpadă ce se topesc în lumina ireală. Cînd au dispărut, mîna s-a retras, și în aceeași clipă dar foarte departe, o altă voce, necunoscută :

— Mi-ai salvat viața... salvat viața...

„Viața" ! Ce rezonanță tulburătoare capătă dintr-odată cuvîntul !

„Viața"... „Vidul"

TELEFONUL

Ca *înainte*. Exact ca *înainte*. Ba încă și mai groaznic.

Miercuri (de fapt nu știam că e miercuri) a sunat telefonul. M-am repezit, căci speram să fie Denise. Alo !... Tăcere. Alo !... O stranie și parcă îndepărtată tăcere. În sfîrșit cineva : „Tu ești ?... Tu ești, Patrick ?“ Cu oroare, am recunoscut vocea.

Miercuri, la ora convenită. Ca înainte ! Ar fi trebuit să răspund... Nu.

Și din nou, după cîteva minute, telefonul. L-am privit fără să mă clintesc, apoi, nemairezistînd, am ieșit din cameră. A sunat îndelung, era cumplit.

De fapt, am știut dintotdeauna că așa va fi, că nu va exista nici o ruptură, un *înainte* ori un *după*. Mă are la mînă, da, grație lighioanei aceleia mici din ebonită neagră ce stă pitită într-un colț al camerei, mă are la mînă.

Am dormit rău. M-am trezit de mai multe ori și de fiecare dată, cu neliniște, o auzeam sunînd, sunînd mereu în adîncul casei goale... Sau dacă nu, poate că în altă parte, în mine, în coșmarurile mele ?

Știu ce cere, ce pretinde. Să mă prezint în fața ei ca de obicei, duminica la orele trei, cu cîteva flori sau orice altă atenție delicată, ca să se confirme o dată în plus că ne iubim, în ciuda situației, de vreme ce asta e firea lucrurilor. Ca *înainte*, ca întotdeauna. Nimic nu s-a schimbat : adevărul e pe veci inadmisibil.

Astăzi e duminică. Mă voi duce. Atîta timp cît nu voi merge, telefonul va suna.

Mă voi duce și voi lua flori. De orice fel, proaspete sau uscate, în buchet sau coroană : în ochii ei, atenția contează, dovada, ritualul. Fidelitatea.

În ochii ei, ca *înainte* !

Voi culege flori din grădină — ultimele ruje de toamnă — și mă voi duce la ea pe jos. Nu e prea departe. Mă voi înarma și cu o greblă mică, pentru că încă nu e piatră pe mormîntul ei.

GREUTATEA

Nimic nu e mai neplăcut
decît să fii ţintuit la pămînt.
JANKÉLÉVITCH. *IRONIA.*

Cînd stau jos, s-ar putea crede că am picioarele cam scurte. Fie. Dar cînd stau în picioare, e mai neplăcut : picioarele mele nu ating pămîntul, mai lipsesc vreo zece centimetri, e o problemă de greutate specifică. Citesc surpriza în priviri, perplexitatea. Stînjenesc. După o clipă, se găseşte întotdeauna cineva care să mă ia în mod familiar pe după umeri şi, printr-o apăsare discretă, dar stăruitoare, să încerce să mă aducă pe pămînt. Cu discreţie, ca şi cum n-ar fi nimic, în timp ce tăifăsuieşte de una de alta... Aceştia sînt prietenii, cred că procedează bine, dar se înşală. De cum slăbeşte apăsarea, mă destind şi mă înalţ mai sus. Douăzeci, uneori treizeci de centimetri ! În ciuda taliei mele mijlocii, îi domin pe toţi cu umerii şi capul. Un înger trece (nu sînt eu). Se bea zdravăn pentru a masca tulburarea.

Norocul că Eugénie e cu ochii în patru. Veghează la toate, în casă e o stăpînă desăvîrşită. Mă ia de mînă, mă conduce spre un fotoliu. Mă agăţ de el. Sau, după ce a pus un vals la patefon, mă înlănţuie cu autoritate. „Prieteni, dacă am dansa !“ Trebuie să spun că sînt un valsator excelent. Un valsator aerian.

Prietenii mei au delicateţea să evite orice aluzie la ceea ce trebuie să numim „infirmitatea“ mea sau, mai precis, „handicapul“ meu. Cel mult spun că sînt un bărbat cam *uşuratic* sau *nestatornic,* ceea ce trezeşte simpatia femeilor. În schimb, duşmanii mei, puţini la număr dar înverşunaţi, afirmă că nu *am greutatea reglementară.*

De multă vreme, am făcut turul specialiştilor : alopaţi, homeopaţi, maeştrii ai protezei. Medicina e neputincioasă, la fel şi chirurgia. Numai psihoterapia poate, cu vremea... Căci boala nu e fizică, e evident ; în mod obiectiv, sînt chiar destul de greu. Tulburările mele sînt de ordin psihosomatic : anumite ambianţe afective, le-

gate de abuzul de băuturi spirtoase, le favorizează. O formă de neatenție, dacă vreți, de uitare a contingențelor. Contrariul deprimării. Aș vorbi bucuros de *exprimare*, dacă nu m-aș teme de înfumurarea de a mă pretinde atins de o boală încă fără nume.

Lestul dă însă cele mai bune rezultate. Un ghiozdan mare de școlar, o valiză plină, un rucsac. Cu condiția să știu să mă servesc de ele și să nu devin și mai caraghios plutind pieziș deasupra valizei. Din păcate, așa încărcat nu poți merge oriunde. Sînt locuri și atari situații în care nu-mi pot permite să am aerul unui comis-voiajor, al unui emigrant sau al unui alpinist.

De fapt, singurul necaz adevărat sînt relațiile mondene, în special cockteilurile și gustările în picioare. În schimb, acasă la mine, sînt mai în largul meu decît nimeni altul. Mă las în voie, plutesc fără remușcări... Dar cînd sună telefonul sau cînd Eugénie, deschizînd ușa prea brusc, strigă : „Cina e gata !“ mi se rupe firul gîndurilor. Cad iar. Trebuie să evit să fiu readus astfel, fără menajamente, pe pămînt. De aceea mi-am luat obiceiul să port ochelari fumurii și să-mi înfund dopuri de ceară în urechi. De atunci mă înalț mai sus fără efort, uneori mă lungesc chiar pe plafon.

Un lucru mă supără de cîtăva vreme. Îmi pare că Eugénie mă neglijează, că are tendința să mă uite. Să fie oare decepționată de viața noastră conjugală ? Uneori o bănuiesc că nutrește intenția secretă de a se descotorosi de mine.

În orice caz, trebuie să fiu cu băgare de seamă la curenții de aer. Zilele trecute, cînd a deschis ușa biroului atît de brusc, am fost literalmente aspirat de fereastra deschisă. Dacă n-aș fi rămas agățat în rămurișul fagului, Dumnezeu știe unde m-aș afla acum !

A FOST ODATĂ

Voi repeta fără încetare : nu cred în fantome nici în strigoi — nu e același lucru ? — nici în voci de pe lumea cealaltă. „Mortul e mort", așa după cum constată o doamnă pe care o cunosc și care nu se teme de truisme. Cred, în schimb, în existența unor *locuri stranii* în care se manifestă supranaturalul. În mod cu totul natural, aș îndrăzni să spun, dacă nu m-aș teme de paradox.

Anul trecut, în cursul plimbărilor noastre aproape de Blanchez-Dunes, Julie și cu mine am descoperit un drum pe care n-am mai apucat niciodată. Rectiliniu și nisipos, desparte cu precizie cartierul de vile de vechiul sat : ferme răzlețe, șanțuri mărginite de sălcii ciuntite, pășuni grase în care bovinele rumegă vise interminabile... M-a izbit un fel de toropeală, blondă și suavă, aproape ireală, care domnea pe această alee bine adăpostită. Un *no man's land*, mă gîndeam, un *niemandsland*, între zona de coastă și interiorul ținutului. Îi spun Juliei :

— Privește. E un *loc straniu*. Nu simți și tu ? Există ceva... *în spate*.

— Poate, făcu ea în mod evaziv, ca să nu mă contrazică.

Cu căciulă groasă și pulover, cu o placiditate parcă tricotată de mînă, Julie mă agasează uneori. Ne-am continuat drumul încet, în tăcere. Ceva mai departe, tot în tăcere, am început să culegem mure. Și deodată, pe cînd ocoleam tufa de mure, am simțit iarăși, dar mai vie, acea impresie de *niemandsland*.

Ne aflam în fața unei vile situate în mijlocul unei grădini destul de întinse. Pe un peron, un scaun, doar un scaun, ocupat de o mușcată înflorită într-o oală de pămînt ars. Ansamblul era pus în valoare (ar trebui să spun „în scenă") de zidul alb al casei. Înviora în mod ciudat albastrul intens al scaunului și roșul vibrant al florilor.

Pentru cine oare scaunul acesta ? Numai pentru mușcată ?... Cărui spectator îi era destinat acest tablou de o armonie elementară și perfectă, dincolo de real ? Obloanele erau trase, nimeni în grădină. Chiar și grădina aceasta ! Cărări impecabile, flori exemplare, peluze fără cea mai mică denivelare, și un întreg aranjament armonios combinat cu statuete, colivii, bazine și ghizduri decorative. Dar nimeni. Mai rău : aveam sentimentul că nu a fost niciodată nimeni aici.

— O grădină a nimănui, constată Julie.

Și ea a avut aceeași idee ! Ciudat, atît de puțin obișnuit cu felul ei de a fi ! Mai ales că adăugă pe un ton liniștit :

— M-aș duce să mă așez, din moment ce nu e nimeni.

— Să nu cumva să faci asta, zisei.

— De ce ?

— Ai deveni invizibilă.

În loc să rîdă, sau măcar să zîmbească, cum mă așteptam, ea mă fixă cu curiozitate. Julie, care e atît de previzibilă, întotdeauna ! Reacția ei mă tulbură.

În cursul săptămînilor următoare, am revenit cu regularitate pe drumul cu nisip blond. Era întotdeauna pustiu. Odată avurăm totuși surpriza să-l descoperim plin de lume. Dar era într-o duminică și, peste tot, vîntul sufla cu o violență nemaipomenită.

Vremea murelor a trecut demult, totuși noi ne opream de fiecare dată în fața vilei. Ceva ne fascina. Scaunul albastru, mușcata înflorită, grădina și obloanele trase, trase cu îndărătnicie, totul rămînea neschimbat, dincolo, ai fi zis, de orice veștejire. A fost odată, mă gîndeam, o casă în afara timpului... Și de fiecare dată, cu încăpățînarea care o caracterizează, Julie repeta pe același ton liniștit :

— Știi, mi-ar place atît de mult să mă așez în grădina asta.

Nu răspundeam, nu mai glumeam. De cînd am citit pe unul din stîlpii care delimitau intrarea în grădină, *A fost odată*... cu litere forjate, am știut că acolo nimic

nu aparținea hazardului și că, la fel ca în vechile povești, această formulă prevestea desfășurări inevitabile. Mi se părea, într-un cuvînt, că Julie și cu mine am îmbătrînit mult, în cîteva săptămîni, de-abia un anotimp.

— Dacă ne-am duce să ne așezăm... Dacă ne-am duce să ne așezăm, ce zici, din moment ce nu e nimeni... Vezi bine că niciodată nimeni...

Iar ! Încăpățînarea ei, naivitatea ei fără griji, inconștiența ei... Nu înțelegea chiar nimic ! Într-o zi, dacă mai continuă, într-o zi, da, în loc să tac... să tac de douăzeci de ani...

— Du-te ! Nu te opresc !

— Și tu ?

— Nu e decît un scaun. Un singur scaun !

Parcă ar fi șovăit, apoi s-a hotărît : a intrat în grădină. O urmăream din ochi îngrijorat. De data aceasta se îndepărta de mine, mă părăsea, da, urmînd cu pasul ei liniștit curba cărării între peluzele desăvîrșite.

Julie s-a oprit lîngă peron. O clipă, am crezut că nu va îndrăzni, și că strigam „Julie ! Julie !“ și că va renunța, dar toate astea erau numai în capul meu. În realitate, urca încet treptele. Deodată, silueta ei s-a detașat cu o claritate extraordinară în fața zidului alb, încărcată parcă de o creștere bruscă de tensiune... o străfulgerare !

Nu mai era acolo. Dispăruse complet, undeva între albastrul intens al scaunului și roșul vibrant al mușcatei, de la ciucurele ei de lînă pînă la vîrful pantofilor cu talpă de crep. Mă veți crede sau nu : eram puțin surprins.

Totul s-a petrecut sub ochii mei, în curînd se vor împlini șase luni. De atunci, revin aproape în fiecare zi pe drumul blond al *niemandsland*-ului. Mă opresc în fața inscripției *A fost odată...* privesc îndelung, cu o atenție metodică, decorul în care a dispărut soția mea, sperînd că voi descoperi o modificare a lucrurilor, oricît de neînsemnată ar fi ea, care să-mi dea un semn de viață. Vai, iarna a venit după toamnă, primăvara după iarnă,

și totul rămîne exact la fel. Ca în vechile povești, scrise dintotdeauna.

O dată, am împins portița ; altă dată am înaintat în grădină, de-a lungul potecii cotite, pînă în dreptul bazinului. Am văzut că era gol, de o albeață imaculată, și am făcut calea-ntoarsă. O întrebare mă sîcîie, la care mi-am pierdut speranța să răspund :

Oare o iubesc pe Julie ? Destul ca să mă îndrept spre ea ?

PSEUDONIMIE

Jean Dupont nu mai scria : vorbea. Era neplăcut. Mai ales că Maryse Dupont nu era guralivă. Vara, devenea ca să zic așa mută. Culcată cînd pe spate, cînd pe burtă, nemișcată și ca îmbălsămată, trăia pe terasă în ținută de orantă [1]. Cu pielea unsă, cu ochelari negri, cu costum de baie înflorat. Scopul era să dobîndească un bronz pronunțat, capabil să rivalizeze cu cel pe care prietenele ei îl aduceau cu mari cheltuieli de pe îndepărtate țărmuri privilegiate. Multă vreme țăcănitul mașinii de scris, harnic și discret, a fost prin excelență acompaniamentul acestui *farniente*. Maryse îi păstra nostalgia, îl regreta ca pe un element esențial al unei fericiri trecute.

Dar de acum înainte, Jean a ales să vorbească. *Ales* este fără îndoială inexact. Maryse avea mai degrabă impresia că pentru el aceasta era o nevoie irezistibilă, o formă de nestăpînire. De-abia se întindea pe salteaua pneumatică și el gata, se așeza la căpătîiul ei, foarte drept pe un scaun, ca un vizitator într-un salon de spital. Răsfoia un ziar (zgomotul acela enervant !) apoi, apropo de orice, titlu mare sau notiță, începea să vorbească. Despre el, nu scăpa niciodată ocazia, toate drumurile îl duceau la problemele lui. Ce stranie satisfacție putea oare să simtă comentîndu-se astfel ? Și ce să-i răspundă ? Nimic, își spunea Maryse. La intervale regulate, cînd se interpunea între ea și soare, îl ruga frumos să se dea la o parte.

În realitate, erau ani de cînd a încetat să mai scrie. (La ce bun ? se întreba el cu înțelepciune. Toată lumea scrie, e inflație, uită-te în librării...) Iar mania de a vorbi nu a pus stăpînire pe el decît în mod progresiv. La început, nu era neplăcut. Povestea anecdote, glumea, ve-

[1] orantă —. în fr. *l'orante*, în arta creștină primitivă, personaj reprezentat rugîndu-se. (N. tr.).

ghind el însuşi să nu umbrească de loc trupul bronzat al Marysei. Nu a devenit cu adevărat plictisitor decît în ziua cînd a început să vorbească în exclusivitate despre el, despre „cazul" lui, cu o pasiune crescîndă, un fel de anxietate morbidă. Ca despre o dramă, da, spre care se îndrepta în mod inevitabil sfîrşitul fatal.

— Degeaba spui, Maryse *(ea n-a spus nimic),* ceea ce mi se întîmplă e straniu. Mai întîi numele : Jacques l'Ollivier, cu doi l. Exact al meu ! Şi subiectul, povestea acelui tip care moşteneşte încălţămintea unui mort... O aveam în cap ! Ţi-am şi povestit-o, adu-ţi aminte... Ba da, ba da, îţi aminteşti !... Numai titlul, *Condurii nopţii,* e al lui cu adevărat. Un titlu prost de altfel !

Îşi răsfoi dovada, un număr din săptămînalul *Aujourd'hui,* vechi de şase săptămîni, uzat de neobosite manipulări. După ce se întoarse ca să-şi ofere spatele soarelui eficace de iunie, Maryse constată, calmă:

— Greşeşti că repeţi mereu aceeaşi poveste. O coincidenţă, atîta tot.

— Ollivier, cu doi l, ca şi mine : o coincidenţă ! Şi restul ! *Căpcăunul* în *Numéro spécial, Dispariţia ciudată* în *Pick-up...* Nu, trebuie să ai curajul să priveşti adevărul în faţă. Iar adevărul, iată-l : *eu* vorbesc şi *el* continuă să scrie. Înţelegi ? Jean Dupont vorbeşte, şi Jacques l'Ollivier continuă să scrie !

— Complet nebun.

— Nu chiar atît pe cît crezi ! Pseudonimia, Maryse, e ceva misterios. De ce mi-am luat un pseudonim ? Din cauza banalităţii lui Jean Dupont ? Fără îndoială... Dar cauza mai profundă e că m-am simţit întotdeauna dublu. Există două fiinţe în mine, una care o priveşte pe cealaltă, nu neapărat cu simpatie. Încă de copil, şi mai tîrziu, cînd scriam. Pseudonimia nu este cauza, ci rezultatul. Cine scria ? Astăzi ştiu : Jacques l'Ollivier. Numai Jacques l'Ollivier ! Dovada : *Condurii nopţii.*

Şi iată-l, din nou a încălecat pe ideea lui fixă ! Pseudonimia, semnificaţia ei profundă, rădăcinile intime, cauzele şi consecinţele ei... A-ţi numi dublul, act imprudent, nu înseamnă a-l recunoaşte, a-l face să existe ? De acum înainte, între Jean Dupont sau Jacques l'Ollivier, care era cel mai real, cel mai viu ? Cel care vorbeşte, sau

cel care continuă să scrie ? Un pseudonim, Maryse, un pseudonim, este ceva fantastic în sine !

Tăcere.

— Nu mă asculți.

— Ba da ! Aș putea să repet tot ceea ce mi-ai spus.

— Minți ! Te plictisesc. Te plictisesc, căci nu mă mai iubești. Nu mai iubești decît soarele ! Mă întreb de ce mai stăm împreună.

S-a ridicat, brusc scos din fire, umblă încolo și-ncoace pe terasă, cu numărul din *Aujourd'hui* răsucit în pumn ca un baston de comandă. Ce să spui ? Deraia, era cît se poate de evident. Sau dacă nu — Maryse se agăța uneori de această speranță — poate că era pe punctul de a-și relua scrisul ? I se înfierbînta imaginația ? Încă pe vremuri, cînd mașina țăcănea vesel ore în șir, dădea adeseori impresia că-și trăiește poveștile, că le trăiește realmente, înainte de a le povesti.

— Jean ! Dovada că te ascult, este că am o idee !

— Tu, o idee !

S-au oprit lîngă ea, acoperind-o cu umbra. Ea simți un frison.

— De ce n-ai pune toate astea negru pe alb ? O poveste care s-ar intitula *Pseudonimie*. Sau *Pseudonimul*. Auzindu-te, nu mai ai decît să o scrii.

O clipă, atît de aspru o privea în ochi, crezu că a făcut o gafă. Dar nu, se așeză iar, gînditor, redîndu-i în același timp căldura soarelui. O lungă tăcere. Prin ecranul de blocuri înalte, vuietul îndepărtat al mării, sau al vîntului, sau al mulțimii, — cum să știi ? Și foarte aproape, vocea lui, dintr-o răsuflare :

— La asta mă gîndesc, închipuie-ți, în fiecare noapte cînd mă scol. Ah ! dacă de data aceasta aș putea-o scrie înaintea lui, ar fi ca... ca un exorcism ! Dar mi-e teamă... Mi-e teamă că nu mai e cu putință.

Maryse închise ochii, își ascunse fața în saltea. Să nu-i mai audă vocea, să uite, să doarmă... Din ziua în care *Aujourd'hui* a publicat această poveste pe care el nu a scris-o, dar pe care ar fi putut să o scrie, a cărei idee pretindea că a avut-o, din ziua aceea, hotărît lucru, bietul Jean devenise nebun.

* * *

În fiecare noapte, în timp ce Maryse dormea adînc, e adevărat că el se scula să scrie *Pseudonimie*. Cu un sentiment crescînd de neputință. La masă, în fața ferestrei mari a aticului, făcea însemnări, pagini și pagini deja, dar aceste fraze rămîneau extrem de risipite, alunecînd în toate direcțiile, și povestea însăși devenea din ce în ce mai greu de prins, destrămîndu-se, ca aspirată. Avea nevoie să o spună, nu era în stare decît să vorbească despre ea ! În liniștea nopții, era ca și cum ar fi încercat să strîngă cu fraze ceva informe și mișcător, imens ca o galaxie... Iar Maryse care nu voia să știe de nimic, cufundată într-un somn tenace. Unde găsea oare forța să fie într-atît de absentă, după o zi întreagă de absență ?

Adesea se oprea din scris. Uneori ștergea, mototolea cu furie foaia. Din cînd în cînd se ridica și, apropiindu-se de fereastră, examina cu atenție noaptea : masa întunecată de blocuri, santinelă gigantă, punctuația luminilor care semnalează drumurile, untdeva, la o distanță inapreciabilă din lipsa unui punct de reper, alunecarea unui far înghițit deodată de întuneric. O imagine abstractă, aproape imuabilă, scăldîndu-se în lumina difuză a unei luni invizibile. Nici o oră a zilei nu dădea această impresie de definitiv.

Apoi zorii se ridicau, începea să se deslușească partea dinspre interior a țărmului. De fiecare dată era același spectacol, sau, mai bine spus, aceeași ciudată punere în scenă. Bancuri de ceață dădeau cîmpiei aparența unui peisaj maritim, o coastă joasă, foarte decupată, o mare staționară, poate o lagună, un golf întins la capătul pămîntului în care contururile precizîndu-se, Jean regăsea imediat cu neliniște silueta misterios luminată a unui vapor mare ancorat. O iluzie, bineînțeles, pe care ziua o va risipi curînd, dintr-odată : era vorba de construcțiile și piloniî unei stații emițătoare. Neliniștea nu venea de acolo, Jean știa că vaporul nu apărea singur. În același timp, puțin la dreapta, răsărea chipul. Va dispare, și el, dar fără motiv, așa cum a apărut, cu totul străin de peisaj.

Nu înfricoșător, nu — mai rău! De înălțimea unui om, lipit de geam, sau *în* geam? ca imaginea precisă a unui cap Jivaros[1], care zîmbea. O privire răsărită din adîncul nopții pentru a se fixa asupra lui Jean. Neclintită, extrem de neclintită, ca zîmbetul, inevitabil și crud. Mai rău decît înfricoșător, era această fixitate. Această pîndă și fascinație! Privirea dușmanului meu, se gîndea el, cel cu care mă întîlneam, cînd eram copil, în drum spre școală, și cu ani mai tîrziu, cînd scriam, și în ziua cînd m-am pierdut în orașul acela străin, al cărui nume l-am uitat, lîngă frontieră... Dușmanul pe care toți îl aveam undeva în lume, prădalnicul care mă caută. M-a găsit, dublul care trebuie să mă răpească!

Se mai gîndea și la armă, un 7,65 de fabricație franceză, ce se afla în sertarul comodei. Dar se gîndea fără să vrea, cu teamă, căci știa că privirea îi citea gîndurile. Într-o noapte totuși fu pe punctul de a părăsi masa pentru a lua pistolul, a declanșa siguranța. Ceva îl împiedică, un acces de resemnare, de nelămurită încuviințare.

Șezînd, cu umerii căzuți sub privirea Celuilalt, era de acord cu înfrîngerea lui. Nu va scrie niciodată *Pseudonimie*, toate însemnările acelea risipite erau inutile. Punere în scenă, praf în propriii lui ochi! *Pseudonimie*, era acel zîmbet născut în zori, acea întîlnire definitivă cu o imagine. O poveste înspăimîntătoare, fără fraze.

* * *

Dacă băile de soare au în general o acțiune binefăcătoare asupra sănătății, să nu credem că ne putem prăji timp de ore întregi fără riscuri uneori serioase. În schimb, mersul pe jos este întotdeauna salutar, în special pe malul mării Nordului unde aerul este încărcat de iod și de ozon. Un mers destins, măsurat, se cheamă plimbare. Una dintre plăcerile majore ale plimbării este conversația.

— Curios, cînd mă gîndesc la povestea asta cu pseudonime. Curios, ba chiar neliniștitor... Dar te plictisesc.

— Cîtuși de puțin.

— Ba da, văd bine.

[1] *Jivaros* — Indieni din Amazonia, cunoscuți ca reductori de capete (n. tr.).

Se află între două staţiuni balneare, pe dig, merg în acelaşi pas. Peisaj foarte simplu. La dreapta, înaltul meterez discontinu al blocurilor ; la stînga, plaja, marea, soarele. Maryse înaintează cu capul puţin înclinat, cu ochii pe jumătate închişi şi cu faţa expusă, ca să nu piardă nimic din razele binefăcătoare. Un exerciţiu anevoios.

— Să-ţi recunoşti dualitatea, ca să nu zic duplicitatea... să o revendici ! Mă gîndesc adesea la asta, ştii. *(Dar pentru nimic în lume n-ar fi vorbit despre viziunea lui nocturnă).* Altădată, acest sentiment că sînt dublu, niciodată pe deplin implicat, era o forţă pentru mine. Mă simţeam solid, decepţiile nu mă afectau decît indirect, la fel şi bucuriile, bineînţeles, dar cum pînă la urmă sînt mai multe insuccese decît bucurii...

O tăcere.

— Probabil că m-am schimbat mult, căci astăzi... Două nume pentru un singur om, înseamnă să te expui tentaţiei diavolului !

Ea îl privi fix. El avea din nou acea expresie dură şi absentă pe care i-a mai văzut-o zilele trecute pe terasă.

— Acest Jacques l'Ollivier mă urăşte !

— Hai, Jean, nu există. Tu eşti Jacques l'Ollivier !

— Aici te înşeli ! Tocmai că, biata mea Maryse, acesta e un altul. Un altul !

La ce făcea aluzie ? De ce dintr-odată, avea zîmbetul acela straniu, care nu mai era al lui ? Oare ce ştia ?

Pe neaşteptate, pentru prima dată, Marysei îi fu frică într-adevăr. Şi se gîndi la arma 7,65 pe care o lua cu el peste tot, fără motiv, de cîteva luni, — la arma rece, plăcută şi crudă în mînă, fatală ca acest zîmbet.

* * *

De la plimbarea aceea, teama nu a părăsit-o cu adevărat, nici o clipă. Îi trebui mult ca să adoarmă, — şi oare chiar să fi adormit ? Se afla printre oameni în doliu, într-o sală mare de spectacol, sau de concert. Problema e că nu se vedea scena, pe care poate că nu se petrecea nimic, dar cum să ştii ? Era interzis să te ridici în picioare. Spectatorii se înălţau pe scaunele lor, se sprijineau discret, îşi întindeau gîtul cît se putea, şi, atît

erau de numeroși, încît toate aceste eforturi conjugate aveau ca efect să basculeze sala în față, astfel încît fotoliile, împinse de greutatea lor, alunecau imperceptibil, apoi evident, era o revelație brutală, spre fosa orchestrei, fosa ! în care, nu mai era nici o îndoială, vor dispărea rînduri întregi, bucăți întregi de fotolii roșii, cu încărcătura lor de spectatori în ținută de seară, în tăcerea larg deschisă a groapei comune. În curînd va fi rîndul ei, va întrevedea în sfîrșit scena, apoi... Nu-i era teamă, nu, era mai rău. Deodată se făcu foarte întuneric, și știu că a sosit momentul, că sub ea era golul, că nu era nici un teatru nici o sală de concert, ci un loc deosebit, fără nume... Vru să apuce brațul vecinului, dar degetele i se afundară într-o masă moale, ușor călduță. Groaza o aruncă înapoi atît de brusc încît simți o durere pătrunzătoare în spate, înainte de a recunoaște sub palmă consistența familiară a pernei, și în același timp, drept în fața ei, în lumina slabă, paloarea monotonă a ușii.

Ce vis urît ! Vru să se apropie de Jean, dar constată că nu era lîngă ea, și asta de cîtăva vreme desigur. Își amintea vag că l-a auzit mergînd prin cameră. Arma ! se gîndi ea. Întreaga neliniște a coșmarului îi reveni dintr-o dată. Se sculă, își luă capotul. Arma, și zîmbetul acela ciudat, în timpul plimbării, care nu era al lui.

Era acolo, în picioare în fața ferestrei, nemișcat ca o stană de piatră. Ea făcu cîțiva pași în încăpere, căutînd pistolul din priviri. Mi-am făcut gînduri, își zise cu ușurare, s-a sculat ca să scrie. Dar, imediat după aceea : cum, la o lumină atît de slabă ?

— Jean !

Se întoarse repede.

— Ah ! tu ești !

Ușurat, chiar fericit ai fi zis. Se apropie de el, văzu hîrțoagele pe masă, totuși pistolul nu era.

— Te deranjez ? Lucrai ?

— Așa par ?

Era în ton o falsă veselie care o surprinse. Și iată-l că o lua de după umeri, seducător și confidențial, cu un zîmbet monden.

— Nu mă deranjezi cîtuși de puțin. Dimpotrivă.

Asta nu era de loc în firea lui. Ai fi zis că voia să fie amabil, afectuos, dar nu găsea tonul. Îi mirosi discret respirația : nu, n-a băut.

— Ce făceai ?

— Cînd ?

— Cînd am intrat.

— Nimic. *(Avu ca o ezitare).* Priveam pe fereastră.

Tonul era schimbat, hazul risipit pe neașteptate. Deodată porunci :

— Privește, și tu !

— Ce te apucă ?

— Privește ceea ce văd eu !

O ducea spre fereastră, în locul unde-l surprinsese cu cîteva clipe mai înainte, o ținea, fără menajamente, cu nasul lipit de geam.

— Acolo ! Acolo ! Vezi ?

— Dă-mi drumul !

— Spune-mi că vezi, Dumnezeule ! Spune-mi că-l vezi, și tu !

Ea se zbătu. Încerca să slăbească strînsoarea, el rezista. Nu era ceva brutal cu adevărat, nu, ci mai degrabă ca în coșmarul de adineauri, ceva lent și totodată reținut. Absurd, disperat, în afara vieții. O scenă scufundată. „Privește, implora el...' De ce nu privești ?... Vreau să privești și tu..." Se agăța de ea, devenea greoi, atîrnînd cu toată povara lui... În sfîrșit, reuși să se degajeze. Cu capul în jos, cu brațele lipsite de forță, gîfîia ca un boxer frînt de oboseală. Ea își potrivi capotul.

— Știi, ar trebui să mergi la un medic. Insomniile astea nu sînt normale.

O privi fix. Cu expresia dură și absentă.

— Este inutil.

— Oricum, vei lua un somnifer. Și vei dormi.

Se îndreptă spre baie. Decisă, eficace : somnul era specialitatea ei !... El se așeză la masă. *Pseudonimie... Pseudonimie...* toate hîrțoagele astea, cuvintele astea inutile... Singur, va merge singur pînă la capăt, cu ochii larg deschiși ! Nici medic nici somnifer ! Nu voia să fie ca ea, nu voia să doarmă. SĂ NU DOARMĂ !

* * *

Deschise ochii, constată că era culcat, cu bustul pe masă.

„Unde e ea ?“

În fața lui, la îndemînă, se afla un pahar cu apă și două pastile albe, pe care le recunoscu. Să nu doarmă ! Se întoarse spre fereastră. Soarele nu răsărise încă.

Se ridică brusc. Soarele nu va mai răsări, nu va mai șterge chipul, timpul s-a oprit ! Ea l-a lăsat singur în fața chipului !

Însăși ziua era învinsă.

Între patru ochi, pentru totdeauna, cu zîmbetul cumplit zămislit de zorii definitivi... Să-l nimicească... A înțeles, trebuia să-l nimicească, acesta era epilogul *Pseudonimiei*, și trebuia să-l trăiască ! Acum. Să distrugă chipul acum pentru ca să se facă ziuă ! Grandioasă ! Supraomenească !

Cu un gest măturâ hîrțoagele, se ridică în picioare. Ușa — geamul, terasa... Nu ! Mai întîi sertarul comodei, greutatea armei în mînă.

Terasa îi apăru goală, imensă, puntea unui vapor fantomă. Se înfioră. Răcoarea nopții, sentimentul infracțiunii, al iminenței... Se strecură de-a lungul zidului spre fereastră. Privirea mea, se gîndea el, în locul Celeilalte, ochii mei exact în ai lui. Să ne regăsim, să ne contopim... să ne reunim !

Își lipi fruntea de geam... Nimic, nu se întîmpla nimic, răceala sticlei... Se apleca puțin la stînga, îndoind ușor genunchii.

Deodată nu mai fu nici un obstacol, doar un fel de liniște. Și în fața lui, în încăpere, o imagine ce se preciza cu iuțeală, ca sub efectul unui revelator.

Se vedea pe sine, Jean Dupont prăvălit pe masă printre ciornele inutile ale *Pseudonimiei*, lîngă care erau puse, ca la căpătîiul unui bolnav, două pastile albe și un pahar mare cu apă. Jean Dupont nenorocitule, învins, zdrobit, impudic ! Jumulit ca o pasăre bătrînă ! încă zece ani, poate cincisprezece, să vorbești singur, pentru nimeni, și apoi gata, gata ! bălăcit definitiv în vărsăturile tale ! Ah ! Cît de mult îl detesta ! Era Celălalt !

Cu grijă, înalță țeava armei, ridică piedica. Solemnitate de execuție capitală. Departe, undeva în ciudata liniște, se auzea ca un țăcănit de mașină de scris...

Sfîrșitul *Pseudonimiei.*

* * *

Pistolul fu găsit pe pămînt, sub corpul lui Jean Dupont. Înainte de a-l întoarce spre el, în mod inexplicabil, a tras în colțul drept al ferestrei. Soția lui, care dormea sub efectul unui soporific, afirmă că nu a auzit decît al doilea foc de armă. De altfel, în mod și mai inexplicabil, nu lipsea decît un singur cartuș din încărcător.

Sînt diferite grade ale inexplicabilului. În cazul nostru, din lipsa unei ipoteze plauzibile, afacerea a fost clasată.

Trei luni mai tîrziu, *Aujourd'hui* publică o povestе, *Pseudonimul,* semnată Jacques l'Ollivier.

CASĂ NATALĂ

Ciudată situație. Ciudată și banală. M-am instalat pe terasa unei cafenele, peste drum de casa în care m-am născut, care-mi aparține, a cărei cheie o am în buzunar. Pentru nimic în lume nu m-aș servi de ea. Proprietar titular al unei case, din care sînt exclus. De frică.

E adevărat : de treisprezece ani, mi-a fost frică neîncetat. Ceea ce așteaptă în spatele obloanelor trase, umblă de-a lungul plintelor, apare și dispare la capătul coridoarelor umede, dă tîrcoale tiptil, pretutindeni la pîndă, din beci pînă în pod, nu are nume.

E lume în jurul meu, voci, rîsete, muzică. Pe trotuarul din față, la cîțiva pași de pragul interzis, se joacă niște copii. Nu-și dau seama de pericol ? Cum se poate zbengui viața așa, nepăsătoare și vulnerabilă, în fața tăcerii adînci a acestei fațade fără privire, mereu închisă în misterul ei ?

Nu mi-a plăcut niciodată casa unchiului Frédéric, am simțit-o întotdeauna ostilă în mod nedefinit. Moartea brutală a bătrînului îmi întări această impresie. Dar ea mă desemna proprietar, și perspectiva de a locui într-o casă „burgheză", de-a lungul unui „bulevard", înzestrată în plus cu o „grădină", era foarte tentantă pentru un cuplu de tineri profesori care au trăit multă vreme înghesuiți într-un apartament de două camere cu chirie.

Primele luni fură destul de plăcute. Desigur, cartierul era trist — dar asta o știam dintotdeauna — purta urma degradării discrete, a resemnării în decență, era înghețat în întregime de prezența melancolică a unei biserici, adevărat aisberg de piatră, spre care se îndreptau fără încetare dricuri cu trena lor mai lungă sau mai scurtă de siluete îndurerate. Și aerul mirosea a fum, din

cauza vecinătății căii ferate și a unor uzine, a metal și a ploaie, însă uneori se răspîndea un miros reconfortant de ciocolată, greu și dulce, aproape siropos... Dar mai cu seamă eram tineri, încă lipsiți de griji.

La cea mai mică rază de soare, Bérénice voia să profite de ceea ce numeam cu generozitate „grădina". Îl instala acolo pe Jacquou. Copilul gîngurea, nici nu ne trebuia mai mult, nu mai vedeam zidurile înalte, fațada și dosul cu pete de igrasie și mucegai care ne înconjurau, pămîntul cenușiu al modestului nostru domeniu.

Nimic nu creștea aici, în afară de hortensii, a căror vigoare avea ceva neliniștitor. Oare din ce humus își trăgeau forța aceste plante numai frunze, de o rigiditate funebră? Anotimpurile nu păreau să aibă vreo influență asupra lor. Pe vremea unchiului și în perioada celor cîteva luni pe care le-am petrecut în casă, nu-mi amintesc să fi înflorit nici să fi fost atinse de ger.

Dacă mă gîndesc bine, un lucru mă frapează totuși: Bérénice n-a lăsat niciodată copilul să se joace liber în grădină. Cînd nu putea să-l supravegheze, îl închidea în țarcul lui. Cred că avea bănuieli. În realitate, din prima zi, cred că am avut bănuieli. Din cauza a ceea ce i s-a întîmplat unchiului. Și a mirosului, acelui inexplicabil miros, care bîntuia uneori, la căderea nopții, în vecinătatea locului unde s-a întîmplat.

Într-o dimineață, după ce l-am chemat în zadar pe unchiul Frédéric, l-am găsit culcat cît era de lung în fața remizei care se află la capătul grădinii în unghiul ascuțit format din ziduri. Transportat de urgență, a murit pe drum, fără să-și fi recăpătat cunoștința. Criză cardiacă, au diagnosticat medicii. Nu știam că bătrînul era bolnav de inimă, și poate că nici el nu știa.

Mirosul era mai puternic în șopron. Ambuscat acolo înăuntru ca în fundul unei ascunzători, în spatele unei incredibile dezordini de unelte ce nu mai serveau, de fiare răsucite, de lăzi desfundate... Un cadavru? De îndată ce voi avea timp, voi curăța totul, voi purifica prin foc și var.

În același timp, ceva îmi spunea că nu va fi chiar așa de simplu. Căci în realitate, mirosul nu era de mortăciune. Nu mirosea a mort, ci a viață. A transpirație bolnavă, secreții suspecte, atmosferă sufocantă și grețoasă. A viață stricată, abjectă ! Era îngrijorător. La fel și îngrozitorul presentiment că duhorile astea de cloacă aveau o oarecare legătură cu sfîrșitul tragic al unchiului.

De cîte ori, stînd în picioare îndărătul ferestrei de la bucătărie, n-am privit gînditor șopronul ! Ce-a căutat acolo unchiul în ziua morții sale ? De ce oare mîna lui dreaptă era crispată pe mînerul unui cosor ruginit ? Și tăieturile mari care-i însemnau obrazul ?... Patru zgîrieturi paralele, puțin profunde însă violacee, aproape negre. Probabil că s-a rănit căzînd. O contuzie, o simplă urmă : evident, nu din cauza asta a murit. Pe mine, tocmai ideea că bătrînul și-a dat sufletul cu această *urmă* pe frunte continua să mă tulbure.

În perioada primelor luni ale instalării noastre, un sentiment confuz de neîncredere și de repulsie mă țineau departe de remiză. Mă mulțumeam să o pîndesc în timp ce creștea, în mod regulat, vuietul fantomatic al trenurilor lungi de marfă. Casa începea atunci să tremure de parcă ar fi avut febră.

* * *

Într-o seară, observarăm ceva.

Pînă atunci n-a fost decît teama de o prezență. Și mirosul. Uneori dimineața, lada de gunoi pe care o așezam lîngă peretele grădiniței era răsturnată. Resturile erau împrăștiate, unele roase, ciopîrțite, dar putea fi isprava pisicilor. Erau pretutindeni în cartier, majoritatea aproape sălbatice, mișunînd printre rambleele de la calea ferată. Noaptea, le auzeam mieunaturile tragice.

În seara aceea, de iunie, Bérénice și cu mine ne aflam în bucătărie. Cu ușa și geamul deschise, căci era foarte cald. Am auzit un zgomot, ce părea că vine din grădină. Un fel de rîcîit. Bérénice s-a ridicat. Nemișcată, atentă, în plină lumină... Fără să se întoarcă, mi-a făcut semn cu mîna să merg lîngă ea. Totul într-o tăcere de pîndă.

— În spate, la dreapta...

N-am avut nevoie de ea ca să deslușesc umbra primei priviri. Ca și cum lumina încăperii, ce se răspîndea în grădină, ar fi fost apă, un bazin cu apă la marginea căruia umbra s-ar fi chircit. Rîcîitul, era zgomotul pe care-l făcea bînd lumina.

— Oare ce e ?

Umbra s-a mișcat. Un șobolan, un fel de șobolan, ridicat pe partea din spate. Enorm, de un cenușiu deschis. Ne privea. Mirosul abject ne privea ! Pentru prima dată în viața mea, am simțit fizic răspîndirea rece a urii.

Probabil că Bérénice a avut aceeași impresie, căci a închis fereastra cu nervozitate. Apoi, dintr-o răsuflare,

— Poarta de la grădină, zise ea. Repede !

Mă repezii. Cînd revenii în bucătărie, văzui că umbra a dispărut. Puțin după aceea, îmi amintesc, Bérénice izbucni în rîs, un rîs care încă mă doare.

Totuși nu eram lași, nimic nu ne predispunea să suportăm vrăjile unui loc stricat. Eram tineri și aveam umor. Și pe urmă era Jacquou, erau ocupațiile noastre, proiectele noastre, întreaga aventură captivantă a vieții !

După apariția din seara aceea, am trăit cîteva zile în anxietate, cu ușa și ferestrele închise, în ciuda anotimpului. Pîndeam, incapabili să facem altceva. Într-o noapte, m-am sculat ca să mă așez la pîndă în spatele ferestrei de la bucătărie. Nu după mult timp a venit și Bérénice, și am rămas acolo timp de peste o oră, strînși unul lîngă altul, zgribuliți, scrutînd cei cîțiva metri pătrați de pămînt negru pe care luna îl lumina cu brutalitate. Liniște, nici o umbră suspectă. Totul era nemișcat, într-adevăr, foarte obișnuit...

La urma urmei, poate că am visat ?

A doua zi, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, Bérénice a deschis din nou fereastra, apoi ușa, și viața continuă ca înainte.

* * *

N-am visat, Jacquou ne-a avertizat. Într-o duminică, imediat după cină. L-am lăsat singur în bucătărie, în fața supei pe care nu voia să o mănînce. Pediatrul ne-a

sfătuit să fim răbdători dar energici. Şi atenţi bineînţeles. Din camera alăturată, în care ne aflam, Bérénice era cu ochii pe el.

Jacquou fredona. Deodată a început să ţipe lovind cu lingura în lemnul scaunului. „Amal ! Amal !“ sau ceva asemănător. De zece, douăzeci de ori la rînd : cu adevărat insuportabil : „Aimal ! Aimal ! Aimal !“... Brusc, am înţeles :

— Animal ! Animal !

Dintr-o mişcare, Bérénice şi cu mine, am fugit la fereastră. O ştergea ! Cîteva secunde, înainte de a fi dispărut în şopron, l-am văzut din spate. O blană gri, jerpelită. Cu scame albicioase. O coadă lungă, subţire şi murdară de noroi, teşită de pămînt.

— Unde era ?

— Acolo ! a făcut Jacquou arătînd cu degetul. Acolo ! Exact în faţa ferestrei, la mai puţin de doi metri.

— L-ai văzut bine ?

— Am văzut animalul. Şi animalul s-a uitat bine la Jacquou.

— Cum era ?

— Bătrîn !... Un animal foarte bătrîn ! Ca mătuşa Isabelle !

Aproape tot ce am reuşit să scoatem de la el. Un animal foarte bătrîn... ca mătuşa Isabelle... Nu, nu l-a văzut venind, era acolo pe neaşteptate, privindu-l... Bătrîn, pentru că respira foarte tare, foarte repede, aşa... han ! han ! han !... şi pentru că gura îi rămînea deschisă, ca mătuşei Isabelle, şi pentru că i se vedeau dinţii... Nu, nu i-a fost frică... Mirosea, animalul, ca şi hortensiile, dar mai puternic, sau ca mîinile, uneori, cînd Jacquou le-a murdărit cu pămînt...

— Dumnezeule ! se văicărea Bérénice. Cînd mă gîndesc că l-a văzut !

— Nu e o dramă.

— Şi el l-a văzut ! Nu voi mai fi niciodată liniştită, niciodată !

Gîndul acesta o zdrobea, şi în realitate, nu eram departe de a-i împărtăşi neliniştea. Îmi aminteam de seara

aceea, de ura neînduplecată cu care am simțit prezența, răsuflarea. Gîndul că privirea aceea s-a așezat pe fiul nostru vreme de nesfîrșite minute, tot timpul cît a strigat și cît nu l-am înțeles, îmi făcea greață.

— Trebuie să ne descotorosim de el, zise Bérénice. Cu orice preț.

Aveam sentimentul că ar fi trebuit să vorbească mai încet; sau chiar să tacă. Era de ajuns că ne gîndeam la asta. Aveam sentimentul că lighioana putea să ne audă, să ne înțeleagă, că era atît de bătrînă și că știa așa de multe, de multe, pe lumea asta și pe cealaltă, că-mi dădea amețeli, îngrozitor, amețeli, grețuri... amețeli.

* * *

Am mai spus, nimic nu ne împingea să ne pierdem cumpătul. Dimpotrivă. Acum cînd nu ne mai puteam îndoi de existența lighioanei, tot atît de reală ca și strania tăietură pe obrazul unchiului mort, hotărîrăm, da, hotărîrăm că e vorba de un șobolan. Deosebit prin talie și, fără îndoială, prin vîrstă, dar nimic altceva decît un șobolan. Îl vom elimina prin mijloacele obișnuite.

Am povestit despre asta în jurul nostru, în prăvălii, cu vecinii, și pățania a devenit banală în cele din urmă. Cartierul era plin de șobolani — din cauza căii ferate, a depozitelor — și de ucigători de șobolani. Unii, sportivi, îi omorau cu carabina, vreo doisprezece pe seară, pretindeau ei, dar arma clasică rămînea, evident, otrava. Mi-am procurat o cutie de la drogherie și, dominînd un sentiment confuz de rușine amestecat cu teamă, am urmat întocmai instrucțiunile. Am fixat în cuie pe o scîndurică pătrate de pîine, le-am uns cu o pastă cafenie care mirosea a puț. Lugubră gustărică! Ca să fiu mai sigur, am exagerat în mod considerabil doza, după care am așezat capcana la vedere, în fața hortensiilor. În timp ce mă spălam cu grijă pe mîini, vuietul surd al trenului de călători, unul dintre ultimele care mai circulă pe linia de centură, a izbucnit în liniște. Trebuia să fie ora șase și jumătate.

Am așteptat. Momeala era „irezistibilă", spunea notița, șobolanii se repezeau ca s-o „îngereze cu lăcomie".

Speram să se verifice sub ochii noștri, nu pentru a ne satisface o curiozitate morbidă, ci pentru a avea dovada că era vorba de un șobolan. De fapt, n-am reușit să ne convingem de asta.

La căderea serii, cum nimic nu s-a întîmplat, ne-am retras de comun acord în fața televizorului. După un sfert de oră, Bérénice a ieșit din cameră. Știam de ce, și eu voi face la fel, înainte de sfîrșitul filmului.. Cînd s-a întors lîngă mine, am citit dezamăgirea pe chipul ei.

Contrar oricărei așteptări, am dormit profund, fără întrerupere. Impresia că literalmente m-am „cufundat" în somn, iar dimineața, ceea ce nu mi s-a mai întîmplat de multă vreme, aceea că mă trezesc fericit, numaidecît conștient că sînt fericit, ca un copil în ziua plecării în vacanță. În sfîrșit calm, liber !

Fără să-mi mai pun halatul, am coborît în bucătărie.

— Bérénice ! Bérénice !

A apărut îndată în urma mea, ne-am strîns în brațe. E ridicol, știu, dar ne-a fost teamă, teamă cu adevărat.

Nici o fărîmă de prăjitură ! Așa deci, nu era decît un șobolan. Un șobolan obișnuit ! S-a aruncat pe scîndurică și, tîrînd-o pînă în fața magaziei, n-a lăsat decît cuiele, ale căror capete mici și rotunde se deslușeau în ciuda luminii vagi a zorilor.

O clipă am crezut că zăcea acolo jos, lîngă hortensie, fulgerat pe loc. Am ieșit ca să fiu cu cugetul împăcat. Nimic sub arbust, nici lîngă zid, nici în spatele lăzii cu gunoi... Numai umbre. Probabil că s-a retras în magazie să moară.

Atunci am băgat de seamă că mirosul, straniul miros jilav de placentă, de făt, nu a fost niciodată atît de puternic, de... cum să spun ?... insolent.

* * *

Rămînea lucrul cel mai neplăcut. Să găsesc stîrvul, să-l iau, să-l îngrop. Să sap pămîntul negru, ostil, între rădăcinile lacome ale arbuștilor neschimbători. Nu aveam cazma. Numai cosorul ruginit pe care unchiul îl ținea în mînă în ziua morții sale. Mi-am zis că voi găsi ceva mai bun în magazie, printre vechile unelte părăsite.

M-am apucat de lucru chiar în după-masa aceea. Bérénice era plecată la plimbare cu Jacquou, şi voiam să fie totul gata pe cînd se va întoarce. Nu va putea să distingă nici măcar locul groapei, va călca peste ea fără să ştie. Mirosul va dispărea, pînă şi amintirea mirosului şi a mortăciunii îngropate, pînă şi cea a unchiului agonizînd la intrarea remizei, cu faţa însemnată. La nevoie, voi tăia hortensiile, voi uda cu petrol blestematele lor rădăcini !... Acum, nu-mi trebuia decît puţin curaj. Ca să îndrăznesc să înfrunt singur cadavrul, ca să-l împiedic să ne împută zi de zi, ca să învinge lighioana definitiv.

Era plin de cuie ascunse, de cioturi, de cioburi de sticlă. De pînze de păianjen lipicioase de praf. M-am protejat cît am putut mai bine — cu cizme, bască, mănuşi — şi lucram încet, la pîndă, cu precauţiile celui care deminează. Înainte de a mişca ceva din loc, plimbam îndelung fascicolul lanternei. Mai presus de orice, mă temeam să nu fiu surprins : ridic o scîndură şi descopăr cu brutalitate grozăvia. Agonia probabil că a fost cumplită, îmi închipuiam cadavrul înţepenit într-o ultimă zvîrcolire, cu botul căscat, cu dinţii cenuşii...

De mai multe ori am crezut că zăresc, în dezordinea aceea plină de praf, cenuşiul fetid al blănii, sau strălucirea fixă a unei priviri moarte, sau profilul cozii lungi, ca un şarpe decapitat. Dar nu era decît un capăt de ţeavă, cîrpe mototolite, degetele ridicate ale unei mănuşi din cauciuc roz. Aruncam totul în grădină, într-un morman mare, şi profitam ca să beau din cînd în cînd, direct din sticlă, un gît de bere. De fiecare dată cînd treceam peste pragul magaziei, trebuia să fac un efort. Din cauza unchiului. Îl revedeam întins acolo, de-a latul intrării. Corpul lui suferind era obstacolul peste care trebuia să păşesc.

Mai mult de un ceas de cînd mă chinuiam, şi tot nimic. Magazia era goală pe trei sferturi, fasciculul lămpii atingea deja zidul din spate. Inexplicabil. Totuşi am văzut lighioana, scîndurica perfect curăţată. Bérénice şi Jacquou au văzut ca şi mine... Dacă nu cumva... O vizuină în adîncul căreia... N-ar mai trebui decît să o

astup, să pun o piatră deasupra, și totul va fi gata. Gata ! Voi fi cruțat de imaginea cadavrului.

Atunci, pe cînd făceam înconjurul magaziei, căutînd orificiul acestei vizuine nesperate, atunci mi-am pierdut basca. Așa, dintr-o dată. Era pe jos, la picioarele mele. Deja mă aplecam să o adun, cînd deodată, cu o evidență extraordinară : nu o pierdusem, mi-a fost smulsă. Smulsă ! Am simțit pe frunte atingerea fulgerătoare a ceea ce mi-a smuls-o ! urma să se arunce pe neașteptate asupra mea !... Am făcut o săritură în spate, nu mai știu cum, căci m-am pomenit în fundul magaziei, în dezechilibru între lăzile îngrămădite, înfiorat din tot corpul.

Acolo, în fața mea, la înălțimea unui om...

O labă. O labă slabă și păroasă, și gheare, încovoiate, care se trăgeau înapoi...

Am recunoscut laba care l-a însemnat pe unchiul. Mă veți crede ori ba, nu are importanță, am *recunoscut-o* imediat ! La rîndul meu, m-am gîndit, și eu sînt pierdut. Mi-am dus mîna la față, la frunte, la obraji... Neatins.

Îndopat cu otravă, dar viu ! Un animal foarte bătrîn... Aceste cuvinte... în capul meu... nimic altceva decît aceste cuvinte : un animal foarte bătrîn... în timp ce laba se retrăgea cu o încetineală de coșmar, o satanică nepăsare, regăsea căldura scîrboasă a creaturii pitite acolo, sus, în dosul grinzii, în penumbră...

Fără să mă clintesc din loc, fără un zgomot, am reușit să-mi regăsesc echilibrul. Și fără să slăbesc din ochi grinda. O masă sumbră, aglomerată sub acoperiș, de mărimea unei pisici. O deslușeam greu, dar mă simțeam privit. Spionat pînă și în gînduri. Și nu puteam decît să privesc, și eu, cu toată intensitatea, era singura mea șansă de a prelungi precarul echilibru care, cu fiecare clipă, întîrzia iremediabilul.

Cît timp a ținut așa ? În mine, simțeam tentația de a mă repezi afară, de a fugi din magazie, de a traversa grădina, de a mă închide în casă... Dar știam că aici era capcana. Însemnat pe obraz de moarte, mă voi prăvăli și eu la intrare.

Deodată mi-am dat seama de liniștea din jur. Profundă ca un hău, în adîncul ei zgomotul respirației mele... Nu, nu eram eu, nu era suflul *meu*. Un gîfîit discret, un horcăit scurt aproape imperceptibil... han... han... han... Ca mătușa Isabelle, a spus Jacquou.

— Charles !

Bérénice, de cealaltă parte a intrării, în lumină. Am strigat :

— Du-te !

— Mirosul, Charles...

— Du-te !

— Mirosul e în casă !

Liniște, profundă ca un hău. Bérénice era foarte palidă, îl ținea pe Jacquou strîns la piept. Horcăitul scurt, erau suspinele înăbușite ale copilului.

Mi-am ridicat ochii spre grindă. Umbra... nemișcată... Basca mea pe pămînt și lampa alături.

Am îndrăznit să fac un pas

încă unul

să mă aplec, să iau lampa. Să mă dau înapoi fără zgomot spre fundul magaziei.

Umbra, tot nemișcată.

Am aprins lumina. Nimic ! Nimic !

Nu mai era nimic. *Mirosul era în casă.*

— Bérénice !

Am fugit la ea, am cuprins-o în brațe. Bérénice și Jacquou care plîngea. Am rămas așa o clipă. Ea, tremurînd încă toată, cu fața ascunsă în pieptul meu, spunînd : „Ai lăsat ușa deschisă, mirosul a intrat... Ce-o să facem ?“ repetînd, îngrijorată : „Ce-o să facem, Charles ?“ iar eu, mut, privind peste umărul ei ușa deschisă, înalta fațadă cenușie, ferestrele înguste și închise, locuința asta tristă în care am încercat să trăim. De data aceasta nu mai era a noastră. În loc să mă revolte, gîndul mă ușura. Da, mă ușura. Am văzut lumina zilei în această casă, dar o detestam, și era reciproc. Ea și cu mine, ne detestam, dintotdeauna.

Poate că sînt un laș, dar la ce bun să lupți cînd te știi învins dinainte ? Chiar în seara aceea, ne-am dus la hotel. A doua zi, am închiriat un apartament la celă-

lalt capăt al orașului și, în săptămîna următoare, ne-am mutat în pripă.

Mutatul s-a desfășurat fără probleme. Prezența jovială a lucrătorilor voinici și nepăsători, ne liniștea. Mirosul era pretutindeni, dar ei păreau că nu-l remarcă. Să fi fost oare la fel și cu micul incident ce s-a produs către sfîrșitul după-amiezii ? Doi dintre ei m-au însoțit pînă în mansardă unde se afla surghiunită o elegantă toaletă veche, ce aparținuse mătușii. Ușa era întredeschisă, am împins-o. Mirosul purulent m-a izbit în față.

— Să lăsăm asta, le-am zis oamenilor. Nu merită.

— Cum doriți...

Am închis ușa repede, am răsucit cheia în broască. Schimbarea bruscă și tulburarea mea probabil că le-au părut bizare. Am coborît fără să scoatem o vorbă. Ajuns la primul etaj, unde se termina de dezlipit tapetul, nu mai eram sigur de nimic. În afară de miros, îl aveam încă în nări și în gît. Dar masca aceea care mi s-a părut că o văd în oglinda toaletei, capul acela livid de cîine ?

Sînt atîtea imagini în noi, gata să răsară ! O întunecime plină de amenințări... Trebuie să evităm poate să revenim în casa natală, mi-am zis, căci fiind cea a zilei care ne-a văzut născîndu-ne, ea este și cea a nopții din care am ieșit ? Poate că este, prin excelență, locul de înfruntare al lor, și ca o oglindă înspăimîntătoare a noastră însine ?

* * *

Treisprezece ani de atunci. Anotimpurile se succed, instalăm terasa, o punem la adăpost, copiii se joacă, cresc mari, moda și refrenele se schimbă, viața curge nepăsătoare la poalele acestei case, a mea și totuși mai străină decît orice, abruptă ca o stîncă pierdută în mare. O stradă de trecut și, în spatele porții, acolo, în spatele acelei porți care nu s-a mai deschis de treisprezece ani...

Mint. Mă prefac că uit. Da, mint, prea las ca să privesc adevărul în față ! Totuși trebuie să-l scriu, astăzi sau niciodată. După aceea voi părăsi terasa, mă voi duce de aici. Definitiv.

Adevărul, simplu, în cît mai puține cuvinte cu putință. După plecarea noastră, casa a rămas goală mai mult de un an. Dar apoi, ni s-a părut prea stupid. Ne aparținea, și nu eram bogați. Ceea ce s-a întîmplat, la urma urmei, ținea pe de o parte de imaginație. Impresii, umbre, temeri... absurde. Numai Jacquou a văzut într-adevăr ceva, dar era încă un copil.

Prin intermediul unei agenții, am căutat să vindem casa, apoi, fiindcă nu se găsea cumpărător, să o închiriem. Închirierea s-a făcut rapid și ca să o ia așa cum era, am fixat un preț foarte scăzut. Era, cred, și un fel de a ne potoli scrupulele.

Un cuplu de pensionari s-a aruncat pe chilipir. Erau modești și meticuloși. El își consacra timpul liber filateliei. În ziua cînd am aflat că și-a instalat biroul în mansardă și că petrecea acolo ore întregi, confortabil retras din lume, aplecat asupra cataloagelor și albumelor sale, a fost o adevărată bucurie, ca și cum aș fi regăsit o lumină pierdută. Imaginea acestui bătrînel în halat care-și vedea de treburile lui în mansarda îmblînzită îmi risipea dintr-o dată remușcările, reducea la tăcere vechea mea teroare. Grație lui, casa redevenea banală, o exorciza prin simpla lui prezență, mi-o reda purificată de fantasmele mele.

Mi-am promis să-i fac o vizită. Mă vedeam deja însoțindu-l în magazie, unde probabil și-a instalat un mic atelier, apoi în mansardă, unde ne pierdeam vremea răsfoind colecția. Portugalia... Malta... insulele Fidji... Oglinda toaletei nu mai reflecta decît decorul precis al unui inocent divertisment.

Nu am avut timp să-mi pun planul în aplicare. Cîteva zile mai tîrziu, filatelistul a fost găsit mort în biroul lui.

Nu am asistat la funeralii, nu am îndrăznit, nici nu cunosc împrejurările. Dar mi-l închipui, prăbușit printre vignetele lui, cu mîna crispată pe un cuțit de tăiat hîrtie ca pe o armă derizorie... Mi-l închipui, îi văd semnul de pe frunte, cele patru zgîrieturi !

De atunci, casa este goală.

Jacquou are acum șaisprezece ani. Ieri, iarăși, l-am chestionat. Ce-a văzut pe vremuri, cînd era copil, în grădinița casei triste ? A vorbit de un „animal", de un „animal foarte bătrîn". Dar cum era ? La vremea aceea, îi lipseau cuvintele ca să-l descrie.

Întrebările mele îl plictisesc în mod vizibil. Nu i-am povestit niciodată ce s-a întîmplat în casa unchiului, nu înțelege interesul meu pentru acest episod, în definitiv minor, din copilăria lui.

— Cum vrei să-mi amintesc ! Un fel de pisică mare poate ?

Am insistat, gîndindu-mă la ceea ce am văzut eu, în oglinda toaletei.

— Nu avea un... un cap de cîine mai degrabă ? Complet alb.

— De acord ! Un cap de prepelicar bătrîn, dar cu o privire și o frunte ca...

M-a privit zîmbind. La vîrsta asta, nu iei nimic în serios.

— Cam ca Anubis, zeul morților, dacă înțelegi ce vreau să spun ! N-ai citit *Malpertuis ?*

Nu mai am șaisprezece ani. Lunile, anii trec... Știu că voi revedea într-o zi animalul care-mi bîntuie casa natală, și că risc, de data aceasta, să nu-l mai pot evita.

Asta, o știu.

BANCA ALBASTRĂ

Voyeur este acela care crede
într-un complot al aparențelor.
BERNARD DELVAILLE

Sînt singur în vîrful turnului.

Numai cu cîinele.

Îngustimea studioului ar fi insuportabilă dacă nu ar fi luminat de două golfuri largi, unul care dă spre mare, celălalt spre cîmpia Flandrei, întinsă ca și marea, adeseori neguroasă.

Nu-mi pot lua privirea de la nici una dintre aceste două priveliști.

Zi de zi, cerul meu e încărcat de nori groși.

Mașinăria ascensorului se află într-un dulap în perete, pe palier, exact alături de ușa apartamentului meu. Cînd funcționează, aud în mod distinct o succesiune de zăngănituri, ca un angrenaj care ar avea un joc prea mare. Aș putea număra etajele depășite. Zgomotul acesta este unul dintre rarele inconveniente ale imobilului, mai ales noaptea, în liniște, cînd aștept zadarnic somnul.

Ascensorul se oprește la etajul opt, nu deservește în mod direct mansarda mea, care constituie al nouălea și ultimul. Accesul se face printr-o scară îngustă și circulară, puțin cam anevoioasă, care îmi dă parcă, treaptă cu treaptă, ideea exilului.

După vacanța de Paști, imobilul s-a golit dintr-odată. Am rămas doar eu, cu cîinele, în vîrful turnului. Ascensorul nu mai funcționează decît pentru mine. Cînd îl iau, regăsesc cabina, după ore întregi, imobilizată la etajul opt unde am lăsat-o.

Nimeni nu știe că locuiesc aici, nu aștept pe nimeni. Am plecat fără să-mi las adresa.

Ieri, sau alaltăieri? nu mai știu bine, furtuna s-a dezlănțuit cu brutalitate.

În cîteva secunde, furăm azvîrliți, eu, cîinele, refugiul nostru confortabil, în mijlocul vîntului și a rafalelor ploii. Rafalele se spărgeau de geamuri; nu se mai vedea marea, nu se mai vedea nimic; din adîncul invizibilului, se auzea cum vin, se umflă, valurile spumegînde ale furtunii. De fiecare dată, aveam impresia neliniștitoare că se spărgeau de imobilul nostru, numai de imobilul nostru, cu o furie distrugătoare, ca de prora unei nave în pericol. Eram luați, deja rupți de totul, și întunericul ce creștea mereu devenea bezna unei alte lumi. O cădere. Atingeam negre recife din care habar n-am ce frondă arunca spre noi, în noi, cu păsări-pietre.

Deasupra capetelor noastre, macaraua șantierului vecin se lamenta cu voce umană.

Furtuna ținu toată ziua, întreruptă de rare și neașteptate pauze. Uneori, în mod misterios, apărea un gol de liniște. Vuietul se îndepărta dintr-odată, ca și cum ar fi trecut de cealaltă parte a decorului. Dacă nu cumva, dimpotrivă, nu am trecut noi de cealaltă parte...

Într-un gol ca acela, buzunar perfid de liniște, am auzit din nou, ciudat de distinct, zăngănitul ascensorului.

•

Mă gîndesc prea mult la Ea. În noaptea asta, fiindcă mi se întîmplă tot mai des, m-am trezit cu un gust amar în gură, zdrobit de un sentiment confuz de neliniște și tristețe. Atît de departe de toate și totuși fără somn. M-am zbătut ca să nu mă gîndesc la Ea, la învinuirile ei, la scopurile ei secrete, la vicleniile ei insinuante. La capcana pe care poate că mi-o întinde. Zadarnică rezistență. Degeaba încercam să-mi fixez gîndurile în altă parte, îmi revenea mereu, mai întîi privirea ei albastră, apoi strania sănătate a chipului, vocea, reproșurile, expresia ei prefăcută... Mă pomeneam pledînd cauza mea, din nou, aducînd argumente împotriva Judecătorului meu, condamnat dinainte, copleșit de neputință și de ură. Era epuizant. În cele din urmă am cedat, m-am lăsat copleșit. Nu mai eram decît vizuina

unui animal ticălos. Și cu asta trist, disperat! Scîrbit de regretul omului care am fost înainte ca Ea să fi ajuns în mine, hoinărind atît de puternică, de hotărîtă, de aspră așa cum eu n-aș putea să fiu niciodată. Mă simțeam condamnat. Ea era în mine ca o boală de care voi muri în cele din urmă.

Nu știu cît timp s-a prelungit această disperare de o rară intensitate. Pînă în zori poate. În orice caz pînă în momentul cînd am simțit lîngă mine o prezență familiară. La vîrful degetelor, blana aspră a lui Karl. L-am mîngîiat, respirația caldă s-a apropiat de fața mea. Mi-a lins obrazul, m-am lăsat cu recunoștință. Și-a permis chiar să sară în pat, să se strecoare sub pătură, lîngă mine. Căldura lui pe pieptul meu, inima mea înghețată, singurătatea mea. O alinare. Am găsit un refugiu pe celălalt versant al lumii, cel al dragostei, al solidarității primordiale, al lumînărilor care se încălzesc în noaptea veșnică. Somnul a avut milă de noi, ne-a luat așa, ghemuiți unul lîngă celălalt. Văduva nu mai exista.

Noul venit, a cărui prezență mi-o confirmă uneori zăngănitul ascensorului, trebuie să ocupe etajul opt, exact dedesubtul meu. Mă gîndesc ca la o persoană singură, dar este vorba mai degrabă de un cuplu, cu copii poate. Majoritatea oamenilor sînt mai puțin singuratici ca mine. Azi dimineață, am auzit un pas în casa scării, un pas care se tîra ușor, mai degrabă o atingere ușoară decît de un pas. În clipa următoare, am crezut că simt o prezență foarte aproape, în dosul ușii, ca o iminență în spatele meu. Cîinele s-a ridicat, a traversat încăperea mîrîind. Tremura, cu șira spinării zbîrlită, iar eu așteptam în mod absurd să se miște mînerul.

Cînd ne aflăm izolați într-un imobil gol, pierduți cum eram noi în ceturile Nordului, este normal să mergem unul spre celălalt. Nevoia de căldură, teama de noapte. Odinioară, la marginea pădurii munților Ardennes, regăseam cu totul natural, în perioada vacanțelor, gustul uitat al tribului.

„Normal, mă gîndeam, normal, foarte normal...“

Am deschis uşa ca să primesc necunoscutul : nu era nimeni.

Nu cred în fantome nici în vrăjitoare nici în stafii nici în strigoi, doar în adevăr, da, în adevăr şi în minciună, în bine şi în rău, în nevinovăţie şi în făţărnicie, în frumuseţe şi în urîţenie, — şi în înfruntarea lor zilnică, reluată mereu, fundamentală, organică. Viaţa ne înrolează sub un drapel sau altul, se poate întîmpla să schimbăm tabăra.

Intenţiile noastre nu mai contează cînd se instalează oboseala.

Cred în Diavol, da, în cei ce servesc Răul.

Cîinele a refuzat să intre în ascensor, a trebuit să-l trag cu forţa. Mîrîia. Tot timpul a stat ghemuit într-un colţ, lîngă uşă, privindu-mă cu o insistenţă foarte neobişnuită. În ochii lui era teamă şi mai ales — mi s-a părut — o neîncredere nemărginită. Totuşi îi vorbeam.

Citesc în ochii cîinelui meu ca într-o carte deschisă. Cel puţin am sentimentul. O carte foarte simplă, elementară, vreau să spun esenţială. O carte mare a prelimbajului. Dimpotrivă, ochii oamenilor mă fac să mă simt prost. Văd în ei instrumentele privilegiate ale minciunii, ale unei monstruoase şi canibale bulimii. Îmi întorc privirile, de la ochii altora ca şi de la ai mei. Cînd mă fixez în albul ochilor, mă înfior. Gri-verzui, impactul negru al pupilei. Privirea asta aparţine creaturii celei mai crude, şi ea ştie.

Necunoscutul de la etajul opt foloseşte ascensorul mult mai frecvent decît mine şi lasă după el — cum să explic altfel ? — un miros ciudat. Nu zic un parfum, nu, ci un miros utilitar, puţin acid, formic, nici masculin nici feminin, ca un astringent, un balsam antireumatismal sau vreo loţiune capilară contra chelbei bătrînilor. Aş scrie bucuros, fără să ştiu prea bine de ce, un miros albastru, de culoarea contuziei, a petrolului, a gerului.

De fiecare dată, cîinele dă semne de teama cea mai violentă. Mîrîie, își arată colții. Azi dimineață, fiindcă l-am prins de zgardă ca să-l trag în cabină, era gata să mă muște. Faptul m-a tulburat, mărturisesc, căci am contat întotdeauna pe totala supunere a cîinelui meu — am nevoie de ea : mă liniștește — și, decît să insist, să-i lezez instinctul, să ajung poate la bătaie, am preferat să-l dezleg și să-i dau voie să coboare cele opt etaje pe scări. A sosit la parter exact în același timp cu mine. Eram fericit să-l regăsesc, într-adevăr, din adîncul ființei, fără nici o legătură cu banalitatea incidentului, fericit ca și cum ne-am fi expus pericolului de a nu ne mai revedea, de a ne despărți pe veci unul de celălalt ca moartea de viață. În realitate, în timpul scurtei mele coborîri, am simțit cu putere o mare neliniște.

Karl și cu mine am făcut o lungă plimbare. Pînă la căderea serii. În jurul stîlpilor estacadei, vîrtejurile apei străluceau tainic de stranii fosforescențe albastru-verzui.

Noul locatar s-a îngrijit să-și pună o etichetă cu numele în chenarul soneriei, pe una dintre cutiile de scrisori, și chiar în ascensor, alături de butonul celui de al optulea etaj. În pustietatea imobilului, a digului, a plajelor abandonate, am văzut în asta mai întîi semnul unei meticulozități cam ridicole. Apoi am reflectat. Dacă nu ai făcut la fel, îmi ziceam, de trei săptămîni de cînd locuiești aici, e fiindcă tu nu aștepți nimic din exterior, că nu mai vrei să aștepți nimic, nimic și pe nimeni, și numai pentru tine lumea este atît de goală. Această constatare m-a umplut de o amărăciune subită.

Și dacă, din contra, fără să îndrăznesc să mi-o mărturisesc, cu un amestec tulbure de teamă și de curiozitate, așteptam pe cineva ? M-am aplecat pe etichetă, cea din hol, am încercat să descifrez numele ; dar, cum lumina era slabă și îmi uitasem ochelarii, nu am reușit.

Acolo sus, mansarda mea era transfigurată de soarele triumfător al unui ochi senin. Orbit, m-am instalat în fața golfului care dă spre interiorul plajei. Macaraua

portocalie în prim plan, foarte aproape, înclinată spre mine ; dunele presărate cu vile înstărite ; interminabile linii de arbori ce semnalau șoselele ; turnuri masive abia perceptibile la orizont, mă lăsam pătruns de luminozitatea intensă și precară, toropit de căldura plăcută... Deodată privirea mi s-a oprit asupra unui detaliu, o minusculă pată albastră, dar de un albastru strident, între două vile. Cum de nu am observat-o niciodată ?

Albastrul acesta... Am distins o bancă, am recunoscut-o. Banca micului scuar, și mirosul care-l sperie pe Karl, și, în hol, lopățica aceea de copil, la fel de albastră ! pe care tocmai atunci o văzusem, atît de insolită, pusă (de cine ?) lîngă perete. Și îndărătul lor, punct de convergență a tuturor acestor semne, albastrul privirii ei, strania sănătate a chipului ei...

Un nor a ascuns soarele, pata albastră s-a stins. Dar mă mai uitam, la locul în care s-a ivit. Da, așteptam pe cineva. Macaraua se dădea la o parte cu încetineală, superb aeriană, lăsîndu-mi întreaga povară a acestei certitudini.

Imobilul liniștit, lopata în hol, sprijinită de perete. De acum, totul e la loc, nu mai am decît de așteptat. Nimic mai imobil, mai în afara timpului, decît o capcană înainte de declic.

Mi-am șters cu grijă lentilele ochelarilor, m-am apropiat de cutia de scrisori. Vederea mi s-a încețoșat, parcă s-ar fi întunecat. Totuși, știam dinainte... Am rămas cu ochii închiși cîteva minute, în mod superstițios. Cînd i-am redeschis, am citit, cu caractere vag gotice : *Doamna Charles Grancher.*

Așa deci, Ea nu mi-a pierdut urma, continua să mă urmărească. M-a regăsit !

Am ieșit din imobil purtat de o mare desperare. Digul pustiu, obloanele trase, plaja ostilă... Mergeam cu pași mari. În cele din urmă, m-am pomenit în fața unei piețe mărginite de vile vechi, turnulețe și peroane pretențioase, adevărat decor de teatru, în mijlocul căreia o cabină telefonică îmi apărea ca un refugiu.

Am format numărul Veronicăi, am aşteptat cîteva minute. Degeaba. De altfel, ce să sper de la Veronica, atît de depărtată ?

Apoi, din nou piaţa, digul, nici ţipenie de om, nici un chip, nimic altceva decît vuietele vîntului şi ale mării, şi dincolo de toate astea chemarea obsedantă a băncii albastre, căreia îi întorceam spatele, prefăcîndu-mă că nu ştiu că pînă la urmă mă voi duce acolo, că mă voi afla alături de Ea în lumina straniului ochi senin. De ce oare această comedie ? Totul este la loc, şi prin grija mea. Ştiam bine că gîndindu-mă la Ea, o făceam să vină. Am chemat-o, da, am scris aceste pagini ca să o chem, pentru că sînt slab, iată adevărul, niciodată n-am putut rupe cu obsesiile mele. Am nevoie să mă ierte, ştiu că va refuza mereu, dorinţa mea se hrăneşte din acest refuz, deviem împreună către ţărmuri crepusculare, strîns înlănţuiţi, înăbuşindu-ne unul pe celălalt.

Singurătatea pe care o străbat astăzi este decorul mult visat, mult căutat, al monstruoasei noastre idile.

Ultima dată cînd l-am văzut pe Yank, era într-o duminică de iunie. Tot la doi sau trei ani, Yank vine de la Paris, pe neaşteptate, mereu grăbit, dar se opreşte totuşi şi petrecem cîteva ore plăcute pălăvrăgind ca pe vremuri. În duminica aceea de iunie, eu am fost cel mai limbut dintre noi doi, fapt cu totul excepţional, i-am vorbit îndelung despre accident, despre Văduvă, despre întîlnirile noastre. Părea că mă ascultă cu curiozitate, dar comentariile lui erau rare, marcate de o circumspecţie neobişnuită. „Ce crezi, Yank ? Nu am dreptate ?“ Răspundea evaziv. Cînd a sosit momentul să ne despărţim, l-am petrecut cu maşina lui pînă la intrarea în parc. El a continuat drumul drept spre oraş, eu am luat-o imediat la dreapta ca să mă întorc pe jos acasă. Aveam sentimentul că nu l-am primit aşa cum ar fi trebuit pe vechiul meu tovarăş, că i-am impus prezenţa obsedantă a Văduvei, şi îmi spuneam că, dacă este într-adevăr aşa, pentru prima oară de cînd ne cunoaştem, înseamnă că m-am schimbat foarte mult în decursul

celor cîteva săptămîni. Mă temeam că Yank a simțit acest lucru, că nu va mai reveni.

Am părăsit bulevardul în dreptul *Complexului sportiv* și am coborît spre terenurile de tenis pe un drum de țară cotit, întrerupt de mici esplanade plăcut umbrite. E un loc în care nu m-am dus niciodată decît duminica și pe timp frumos, astfel încît se asociază în mintea mea cu o atmosferă de nepăsare, de ușurătate, de vacanță de vară. Se aud rîsete, exclamații, șocurile repetate ale mingilor pe rachete ; se întrezăresc prin găurile frunzișului siluetele jucătorilor ce se agită pe suprafața ocru a terenurile de tenis ; particip, dar de la distanță. Așa îmi place. Karl era înaintea sau în urma mea cu cîțiva pași, captivat de curiozitățile lui de cîine. Am făcut bine că am improvizat acest ocol ; mă simțeam deodată eliberat, destins, aproape fericit. Îi voi scrie lui Yank, da, o scrisoare lungă pentru a șterge decepția acestei întîlniri ratate.

Pe cînd mă apropiam de penultima esplanadă, cea cu statuia, am băgat de seamă că de fapt, Karl nu mai era cu mine. L-am fluierat : pur și simplu a șters-o ; dar ne întîlnim întotdeauna, și mi-am văzut de drum. De altfel, pe cînd am ieșit în esplanada, căreia o Diană mare din piatră acoperită cu mușchi, cu capul în frunziș, îi conferea un fel de intimitate, l-am văzut că mă aștepta, oprit în fața monstruozității unei bănci din poliester albastru, nou-nouță, foarte neobișnuită în acest loc.

După-amiaza era încă lungă, nu știam ce să fac : m-am așezat, Karl la picioarele mele. Umbra Dianei mirosea plăcut a humus proaspăt răscolit.

Peste o clipă — scriu astăzi așa cum am simțit atunci, adică *fără surpriză* — Văduva sosi pe drumul pe care tocmai atunci îl străbătusem, cu pași mărunți, cu picioarele strîmbe, cu corpul greoi și adunat, dar cu o privire atît de albastră și un chip proaspăt, împlinit, doar cu cîteva riduri... „Dumneavoastră, aici ! De mult ?“ Se așează lîngă mine. „Sînt așa de obosită, băncile sînt rare“. Un suspin. A vrut să mîngîie cîinele, care s-a ferit, în timp ce eu mă trăgeam înapoi ca să nu simt apăsarea umărului ei pe al meu. Este adevărat că o detestam. La

fiecare întîlnire, la cotitura unei alei, la ieșirea de la biserică, pe peronul gării (era noapte), de fiecare dată trăiesc sentimentul supranaturalului, al fricii de invizibil. Și totuși Ea este aici, reală fără nici o îndoială, cu greutatea ei, în carne și oase, cu mirosul ei de farmacie, cu chipul cruțat de timp în mod ciudat. Faptul cel mai neliniștitor este următorul: indiscutabila vitalitate a acestei fantome și, nu mai puțin îndoielnică, complicitatea ei cu moartea.

Vorbește. Yank trebuie să fi ajuns în oraș acum, îl străbate, distanța care ne desparte crește mereu. Ea vorbește, iar eu tac. Ceea ce-aș putea spune nu are nici o importanță, Văduva nu mă aude. Mai surdă decît o surdă! Pe vremea primelor noastre întîlniri, am ridicat vocea, am strigat: și-a astupat urechile și, gemînd, m-a acuzat că vreau să o omor, și pe ea. „Monstrule! Monstrule!" îmi zicea, cu privirea înfiptă în adîncul ființei mele ca un vîrf de gheață. În fond, asta mi-ar conveni, nu? să dispară și ea... Se calma, își revenea, la fel și culorile — prospețimea rustică a pielii! — își relua monologul. Nu îndrăzneam să o întrerup, eram învins.

— Nu bănuiam că va fi atît de greu. Nu, nu bănuiam. Totuși, sînt curajoasă, sînteți martor, merg, vin, mă ocup... În realitate, formăm un cuplu unic, sînt tot mai convinsă, dar nu puteți înțelege acest lucru, nimeni nu-l poate înțelege. De altfel, părerea celorlalți!... Dar cu dumneavoastră nu e la fel, aveți o datorie față de noi, o datorie teribilă, și mă simt în drept să vă cer, o, nu mare lucru! doar puțină compasiune, puțină tandrețe. Un cîine, Domnule, mi-ar da-o... În fiecare dimineață îmi spun că trebuie să fiu curajoasă, și mă scol, pun totul în ordine, apoi mă duc să mă așez în scuar, e o bancă la fel cu aceasta, albastră, mă așez și mă uit la copii cum se joacă, le zîmbesc, le ofer chiar dulciuri, știți, cumpăr pentru ei, Domnule! dar se îndepărtează, mamele îi cheamă, ai zice că le este frică de mine... El iubea copiii, știa să le vorbească... Era de altfel un copil, un copil bătrîn. Uneori mă gîndesc la El ca și la fiul meu. Un fiu mai mare cu opt ani decît mine, vă închipuiți, devin nebună! Dar nu, nu, domnule, nu sînt de loc

nebună, spun doar adevărul... Singurătatea este ceva teribil. Teribil... Era bolnav, fiecare zi era o suferință pentru el, și totuși tiranic, gelos ! Închipuiți-vă că îmi atribuia încă aventuri, da, aventuri amoroase la vîrsta mea ! și că îmi făcea scene îngrozitoare de gelozie, în fine, să trecem... dar eram fericiți împreună, pot să o spun, fericiți ca pe vremuri. Mă iubea, domnule, nu este doar un cuvînt, nu, mă mai iubea încă trupește, scuzați-mă, ca să înțelegeți... Lumea este murdară, domnule, oamenii sînt urîți, în interior mai ales, dar noi doi eram în afară de pericol ; iar dumneavoastră, nu vă port pică, doar că ar fi cam prea ușor să nu știți nici măcar ce ați distrus. Nu pretind că sînteți vinovat, să nu vi se pară cumva, e un accident, de acord, și vă iert, dar ceea ce ați îndrăznit să spuneți judecătorului pentru a vă justifica, doar pentru a *vă* justifica ! Ce rușine, domnule, ce rușine ! Cum ați putut ? Va veni poate ziua cînd voi găsi forța ca să vă iert și asta, dar este prea devreme, prea oribil, ireparabil...

A repetat *ireparabil* de mai multe ori — o aud încă —, și îmi dădeam seama că nu mă va ierta niciodată, că era acolo ca să mi-o spună, că va reveni, că întîlnirile noastre nu țineau nicidecum de hazard ci de cel mai implacabil ritual al ispășirii. Și revedeam strada în pantă, șoseaua lucioasă, șinele, pe cînd încă nimic *ireparabil* nu avusese loc, apoi dintr-o dată pe mine chipul palid al bătrînului, ochii lui ieșiți din orbite, brațele ridicate deasupra capotei, mîinile deschise, închise, deschise, încet, foarte încet, ultimele pulsații ale inimii, — ca pe cea din urmă pagină a nu mai știu cărei cărți de povești, mîinile unui înecat întinse cu disperare, pentru cîteva secunde încă, deasupra valurilor.

NEUVILLE, LOVIT DE UN AUTOMOBIL

Un accident mortal s-a produs joi seara, către orele 19,30, pe strada des Combattants, aproximativ în dreptul pieței Bisericii. Un pensionar, Dl. Charles Grancher, 76 de ani, locuind la Neuville, a traversat șoseaua pe neașteptate în fața unui automobil condus de Dl. Jacques Henry, domiciliat în La Corniche.

Grav rănit, Dl. Grancher a murit în timp ce era transportat la spital.

Îndrăznesc să spun : dacă ar fi fost numai atît, deraparea spectaculoasă, corpul zdrobit sub roți, sîngele acela vărsat, și apoi, a doua zi, vestea morții, dacă ar fi fost numai atît, m-aș fi liniștit foarte repede. Nu sînt o fire emotivă și, de altfel, nu eram cu nimic vinovat. Ceea ce m-a schimbat, ceea ce a modificat puțin cîte puțin însăși tonalitatea existenței mele, orientarea ei, sînt întîlnirile cu Văduva. Întîlnirile. Prima, la funeralii, mi-a fost firește impusă de circumstanțe ; dar următoarele cred că aș fi putut să le evit. Doamna Grancher voia să mă vadă ca să-mi vorbească despre ea și soțul ei ; dintr-o dată, întîlnirile noastre s-au desfășurat în cel mai tulbure echivoc. Nu mă acuza, nu, era ceva mai subtil : îmi împărtășea mila ei, mă plîngea că voi avea de trăit de acum înainte în remușcări, sperînd că nu voi avea niciodată de suportat un doliu comparabil cu cel pe care i l-am provocat. Pe mine apăsa teribila povară a întregii ei compătimiri. În zadar protestam, încercam să-i demonstrez nevinovăția mea, să citez mărturiile unanime, nu mă asculta. Ba mai mult, ajungea să mă plîngă de două ori : că am remușcări și că nu recunosc, că mă ascund în spatele unui cinism artificial. De ce mă încăpățînez ? Nu m-a iertat deja ?

În ziua cînd a aflat că am declarat judecătorului că domnul Charles Grancher s-a aruncat literalmente sub roți, „în mod deliberat", — fapt confirmat de martori —, mi-a făcut o scenă cumplită. Hohote de plîns, strigăte, urlete, „L-ai omorît de două ori ! Monstrule !" — nici o lacrimă. Era cît pe ce să i se facă rău ; eram mut, paralizat de teama unui scandal. În același timp, întrevedeam în sfîrșit, cu stupefacție, adevăratul mobil al atitudinii ei : știa. Nu numai că nu am mințit, că Charles Grancher s-a aruncat efectiv sub roți, dar și cauza a ceea ce trebuie să numim o sinucidere. Și în turbarea ei de învinovățire, era convinsă că, socotind-o responsabilă, pe ea care nu a făcut nimic ca să împiedice drama, o condamnam, eu și acest tribunal care s-a pronunțat pentru neurmărire.

În urma acestei scene, după ce şi-a regăsit calmul, i-am spus că este mai bine, pentru ea cît şi pentru mine, să punem capăt relaţiilor noastre. Eram prea ocupat, nu aveam timp să trec să o văd... Mi-a cerut să-i vorbesc deschis, avea dreptul. „Sînt curajoasă, nu mă tem decît de minciună...“ Atunci, pentru ultima oară — aşa credeam —, i-am repetat că nu sînt vinovat, că nu puteam suporta să fiu luat ca atare. Pe acelaşi ton, cu o decizie rece în privire, mi-a răspuns că ne vom revedea totuşi.

Au urmat cîteva săptămîni de destindere, atît cît să cred că a dat drumul la strînsoare, că viaţa îşi relua cursul obişnuit, apoi începură întîlnirile „neprevăzute“ : la cotitura unei alei, la ieşirea de la biserică, în lumina albăstrie a unui peron pustiu, — reculul meu lent în faţa semnelor : banca albastră a esplanadei, cea a scuarului şi cea a golfului în lumina patetică a ochiului senin, şi zăngănitul ascensorului în golul perfid al furtunii, şi lopata nevinovată, pusă lîngă perete, mereu acelaşi albastru ! — insomniile mele, neliniştea lui Karl, refuzurile lui încăpăţînate, — în sfîrşit, singurătatea mea în acest oraş mort cu mirosul persistent al invizibilului în jurul meu, pretutindeni.

Îmi spunea că trăiau unul pentru celălalt, că s-au iubit ca nimeni... Şi totuşi ştiam că s-a întors din drum fără motiv, că s-a aruncat sub roţi... Dacă ridicam vocea, îşi astupa urechile, închidea ochii, gemea imediat... Şi totuşi ştiam că bătrînul nu era nici orb nici surd.

De luni de zile, ca în noaptea aceasta, am impresia că navighez pe dibuite prin ploi şi furtuni spre habar n-am ce pămînt misterios, ce Islandă îndepărtată, ce neagră îngrămădire de roci pierdute în mările reci ale copilăriei mele...

În realitate, de luni de zile, Ea sălăşluieşte în mine, mă domină. Sînt imobilul gol în care numai Ea a rămas. Şi tu, Karl, fratele meu. Te scoli în mod regulat, pentru că trebuie, te duci spre uşă, şi mîrîi, cu nasul în pămînt.

Deschid ca să-ți arăt că nu e nimeni. „Visezi, bătrîne!“ Oare simți rușinea pe care o încerc de fiecare dată cînd te mint așa? Mă urmezi pînă la fotoliu, cu resemnare, apoi mă fixezi în ochi. Privirea ta e plină de întrebări, de o imensă nevoie de încredere. De ce sîntem aici? De ce am renunțat dintr-o dată la grădină, la toate miresmele savuroase ale vieții? Te mîngîi pe cap, suspini de plăcere. Și de data aceasta — dar este prea ușor, revoltător, odios! — pactul imemorial s-a confirmat. Îți vei face pînă la capăt meseria de cîine, meseria ta foarte nobilă. Fiindcă ți-o cer, vei face de strajă cu naivitate împotriva invizibilului.

Azi-dimineață, cînd m-am trezit, Karl nu a venit ca de obicei să se strecoare sub pătură. L-am găsit într-un colț al camerei, cu capul spre perete, tremurînd din tot corpul. L-am mîngîiat, a vrut să vină la mine, dar, părăsindu-l puterile, s-a lăsat jos. Gemea. Un geamăt prelung, mereu același, care se amplifica într-un lătrat; o chemare căreia, pentru prima dată, nu-i puteam răspunde, căci suferința punea între noi o distanță de netrecut. Iar liniștea, murmurul familiar al lucrurilor, de fiecare dată revenea tot mai încet...

Mai tîrziu, era complet senin în clipa aceea, era o lumină palidă, l-am învelit pe Karl într-o pătură și, ținîndu-l la piept, am ieșit din apartament. Ascensorul, coridorul, holul, deschideam ușile cu umărul sau cu piciorul. Îl voi salva pe Karl, eram foarte neliniștit, dar îl voi salva, și în timp ce-mi repetam asta, ca urmare a unui monstruos narcisism, mă vedeam, mă priveam mergînd în bătaia vîntului, singur pe digul pustiu, ca un erou de tragedie, cu brațele încărcate de povara destinului său.

Mi-am pierdut speranța să mai întîlnesc pe cineva, cînd l-am zărit pe pictor. Cu corpul pe jumătate ieșit la o fereastră, mă privea venind cu strania mea povară.

Oamenii de aici vorbesc o limbă care nu-mi este familiară. „De veearts?“ l-am întrebat pe pictor. „Myn hond is ziek“. Probabil că am pronunțat foarte rău, căci m-a făcut să repet. „De veearts?“ De data aceasta, mi-a

răspuns pe larg, indicînd în aer cu pensula un itinerar invizibil. Nu am înţeles nimic. „Nu cunoaşteţi franceza ?“ m-a întrebat el. I-am spus că da, şi a început să rîdă : vorbeam deci aceeaşi limbă. Karl gemea înăbuşit la pieptul meu. În toate astea, în absurditatea dialogului nostru, era ceva ireal şi în acelaşi timp disperat.

Izolată de celelalte printr-o grădiniţă riguros compartimentată de bănuţi, casa veterinarului dormea încă. Am aşteptat mult pînă ce a venit să-mi deschidă, mă dureau braţele. O femeie a apărut în fine, ne-a condus la primul etaj, într-o încăpere mică şi curată ca un borcan plin cu lumină palidă. L-am pus pe masă pe Karl şi, fiindcă nimeni nu venea, a început din nou să geamă, din ce în ce mai tare, aceeaşi jalnică chemare care, în casa liniştită, îmi părea că avea o rezonanţă teribilă. În jurul nostru, în rame metalice, cîini tineri surîdeau în mod avantajos pentru fotograf.

Cînd am înţeles că nu era vorba de o singură injecţie, ci de patru, în fiecare umăr şi coapsă, am avut un sentiment de neliniştе şi de revoltă. Iremediabilul era pe cale de a se îndeplini, şi vorbele liniştitoare ale acestui bărbat corpolent cu ochi spălăciţi nu erau decît minciună. Dar deja era prea tîrziu : acul se înfigea pentru a patra oară în corpul lui Karl. „Epilepsie“, zicea veterinarul ridicînd laba ca pe cea a unui animal mort ; „Vallende ziekte“, apăsînd, ca şi cum ar mai fi fost nevoie, un tampon dezinfectant pe minusculele şi mortalele răni.

Din nou, povara lui Karl pe braţele mele care amorţesc ; digul pustiu, obloanele trase, plaja imensă ; pictorul a dispărut, rolul lui s-a terminat ; din nou, răcoarea acidă a vîntului care mă împinge şi, în capul meu, *Epilepsie, Vallende ziekte, Epilepsie...* Atîta suferinţă, mă gîndeam, ca să învăţ un cuvînt, un singur cuvînt, într-o limbă străină.

Întîlnirile noastre, focurile de pădure, toate ploile prin care am trecut împreună, furtuna teribilă din Puy Martine, escapadele tale, revenirile tale dezamăgite, jocurile tale în nisip, zbenguielile tale în roată, accesele tale de fanfaronadă, momentele tale de derută, zburdălniciile tale

în serile de vară cînd, în liniștea parcurilor, te luai drept stăpîn al lumii, toate astea, trecutul acesta, mă întristează mai puțin decît gîndul la parcul în care nu ai fost niciodată, în care nu vei merge niciodată, cu iazuri, cu peluze ușor vălurite, cu scara din piatră în stil maya [1], — parcul în care ne rămîneau atîtea de luat...

Cu lopățica albastră din hol — știu acum care îi era destinația —, am săpat o gaură adîncă în nisipul plajei, exact în fața imobilului. Apoi pe furiș, cu spatele întors spre dig, am depus cadavrul învelit în pătură. Aveam senzația că sînt pîndit din toate părțile și că, înzestrată cu o singură privire, cea a Văduvei, o sumedenie de fantome mă devorau din ochi. După ce am acoperit mormîntul, am înfipt în el lopata ca pe o derizorie sfidare.

Apoi am luat-o de-a lungul mării, mergînd foarte aproape de apă în vuietul valurilor. Mi se părea că de multă vreme, de ani, n-am mai făcut această plimbare. O pîclă ușoară, poate de timp frumos, estompa depărtările. Am privit înapoi de mai multe ori, pînă cînd am pierdut din vedere albastrul intens al lopeții. Acum e gata, s-a terminat ; nu mai aveam ce face și mi-am urmat drumul hotărît. Auzeam cu o acuitate neobișnuită clipocitul apei spălînd și respălînd nisipul, simțeam prezența amicală a lumii spălînd și respălînd suferința mea, și în același timp mă simțeam atît de mic, amețitor de anonim, simțeam în mine nevoia crescîndă de a vorbi cu cineva, de a-i spune... În sfîrșit, am văzut profilîndu-se contururile unui oraș balnear, pe care l-am recunoscut imediat. Dacă nu s-a schimbat nimic, cafeneaua de la Grand Hôtel, cam la mijlocul digului, trebuie să fie deschisă.

Cred că știam înainte de a intra, știam demult : Văduva mă aștepta. Oare întîlnirile noastre nu țineau de ritual, le era oare ceva mai străin decît surpriza ? În capătul sălii, sub anemoscop, Văduva îmi zîmbea. M-am apropiat. Nitam-nisam, ca un actor care reia o scenă din punctul în care a lăsat-o, i-am spus de moartea lui Karl. „Înțeleg, înțeleg... Mă pun în locul dumitale...“ Imediat

[1] Maya — specific civilizației precolumbiene a indienilor cu același nume din America centrală. (N. tr.).

emoționată, compătimitoare. „Bine, ai făcut că ai venit. Nu trebuie să păstrezi asta pentru tine, trebuie să te destăinui...“ M-am așezat. Mi s-a servit ceai și l-am băut cu sete, cu recunoștință, atît de slab mă simțeam dintr-odată, pierdut ca atunci cînd eram copil sub privirea foarte albastră a mamei. „Și acum, povestește...“ M-am supus. Vorbeam și, în același timp, mă ascultam vorbind, cu dispreț, ca străin de mine.

Cît timp am stat acolo ? Vorbeam. Între noi, gheața era spartă, aparent vorbele noastre se sprijineau unele de celelalte, dialogam în sfîrșit, pentru prima oară, — și era cumplit. Pînă unde vom rătăci ? Ochii ei erau pierduți în ai mei, în tihnă. Îmi spunea că l-am ucis. Pe Karl ? pe soțul ei ? pe amîndoi ? Nu mai știam, eram epuizat. Nimic nu mai era neverosimil.

— Dar asta va rămîne între noi, fii liniștit... Între noi pe veci... Între noi.

De ce m-ai părăsit ?... Labele lui în jurul gîtului meu, dar căldura pierea, căldura dragă... De ce m-ai abandonat, Karl, ultima mea apărare ? Acum, nu mai există decît cealaltă lume.

Ea mi-a luat mîinile, niciodată ura care ne lega nu a fost mai puternică.

Astăzi se împlinesc exact trei săptămîni de cînd Karl e îngropat în nisip. De cînd a dispărut lopata albastră, luată de cine ? mi-e greu să-i regăsesc mormîntul.

De altfel, plaja nu mai este pustie. Zi de zi, se instalează un alt anotimp, cel al vacanței. Cerul este albastru, mansarda scăldată de soare, imobilul iese din letargie.

Aștept. Scad zilele care mă despart de... De nimic. În realitate, nu aștept nimic.

Dacă mă întorc spre golful care dă spre mare, văd suprafața sclipitoare a apei, cîteva vele albe (primele), uneori un zmeu sau silueta liniștită a unui cargou așezat pe linia de orizont. Atunci îmi vine greu să cred în furtunile trecute, în acea lungă trecere a negurilor pînă aproape de un tărîm necunoscut. Viziuni, fantasme ! Dar dacă cedez tentației celeilalte ferestre, care dă spre interiorul plajei, pe zi ce trece tot mai înverzită, regăsesc de îndată pata albastră a băncii, albastrul intens ! și ghi-

cesc mai mult decît recunosc silueta Văduvei care stă la soarele de Rusalii. S-a întors spre imobilul nostru și, de necrezut, mă simt privit. La fel ca la Grand Hôtel, în ziua morții lui Karl, sîntem față în față.

În care dintre cele două golfuri trebuie să cred ?

Este prea tîrziu : nu mai am de ales. Cel mai bine ar fi să nu mă mai gîndesc, dar e foarte greu. Căldura soarelui îmi e nepus de plăcută... În mod regulat, e ceva mai puternic decît mine, mă uit la dosul mîinii stîngi. De cîteva zile, în dreptul degetului mijlociu, se dezvoltă o curioasă indurație neagră, insensibilă, în formă de cange, de corn, — sau de gheară.

AUDIOVIZIUNE

Emilie, Jeanne. Se întîlneau în fiecare după-masă la *Bar du soleil,* de preferință pe terasă. În aceste frumoase zile de toamnă tîrzie, una lîngă alta și cu ochii pe jumătate închiși, două amatoare de ceai.

Îmbrăcate ca niște surori gemene, cu aceleași pălării largi pe cap, nu se asemănau decît în aparență. Celibatară, Emilie profesa un pozitivism elementar și robust, în timp ce Jeanne, cu o fire mai degrabă melancolică, a avut neîncetat tulburări, metafizice și de alt fel. Trăia cu un caniș roșcat, pe care l-a botezat Frédéric, după numele răposatului ei soț, căci, pretindea ea, unul îi amintea în mod brahmanic de celălalt.

— De ce nu-mi răspunzi ? Ești tot cu capul în nori !

— Scuză-mă, Emilie. Mă aflu lîngă pod, dar plouă cu găleata, înțelegi.

Auzindu-le flecărind astfel, pe terasa de la *Bar du soleil,* sub un cer fără nori, ai crede că sînt scrîntite. Nici vorbă. Doar că, de cîtăva vreme, Jeanne auzea zgomote. Nu erau voci, numai zgomote. Rumoarea unui oraș necunoscut.

— Și acum, ai trecut podul ?

— Da. Merg de-a lungul cheiului.

Întinse mîna dreaptă în direcția digului :

— Tot mai bat cuie acolo !

— Biata mea Jeanne ! Pînă la urmă te vei pierde în povestea asta !

Totuși ceea ce o liniștea pe Emilie, era faptul că strania dedublare prin auz a început chiar aici, la *Bar du*

soleil, în modul cel mai banal din lume. Și în prezența ei, era important. Sînt șase săptămîni de atunci. Jeanne zise pe un ton calm :

— Auzi ! Bătaia mingilor... Vîntul s-a schimbat.

— Care mingi ? Nu aud nimic.

Să lăsăm asta : Emilie e cam tare de ureche. Au vorbit despre altceva. Dar a doua zi :

— Ori sînt nebună, ori faci pe surda ! Revin imediat.

Va afla adevărul. Jeanne plecă de pe terasă, traversă piața și ajunse într-un fel de balcon din care se vedeau terenurile de tenis. Nimeni, nici umbră de jucător ! Totuși auzea în mod distinct bătaia mingilor invizibile lovite de rachete invizibile...

— Ai dreptate, Emilie. Am halucinații.

— Vorbe sforăitoare ! Tulburări, da. Te asculți prea mult, biata mea Jeanne !

Cît o mai enerva, cu „biata mea Jeanne" !... „Tulburări" frecvente în orice caz, aproape zilnice, în măsură să declanșeze un al doilea auz. Nimic înfricoșător de altfel, nici măcar surprinzător. Jeanne nu auzea niciodată decît zgomote foarte obișnuite : rumoarea unei străzi aglomerate, scrîșnetul unui troliu, uruitul unui tomberon pe caldarîm, și geamătul vîntului, ropotul ploii, bubuitul tunetului. Țîrîitul greierilor, mai ales seara, ca în regiunea Provence. Într-un cuvînt, banalitatea cotidiană, doar atît că nu corespundea de loc cu cea pe care o avea sub ochi. Trebuie să adăugăm că zgomotele din cealaltă viață nu le ștergeau pe cele din viața reală, se suprapuneau, iar Jeanne era înclinată să le acorde mai multă atenție, ceea ce o făcea „absentă".

— Tot cu visele tale, biata mea Jeanne ! Te vei pierde în ele pînă la urmă !

Emilie se înșela : Jeanne se rătăcea tot mai puțin. Urechea ei începea să vadă. La început confuze și dispersate, zgomotele se ordonară puțin cîte puțin, evocînd

o topografie relativ simplă. Străzi înguste și răcoroase, adesea tăiate de scări, ca o abație sub cerul liber în care răsunau pașii... O piață mică, susurul unei fîntîni — o vedea cu două bazine rotunde suprapuse ce se scurgeau unul în celălalt — un pod, cheiurile, umbra platanilor, atingerea mătăsoasă a unui rîu... Invariabil, itinerariul o ducea mereu în același loc, din care nu se întorcea cu adevărat niciodată, un spațiu întins de visare — esplanadă, piață, grădină publică — unde ciocănitul pe care îl auzea de mai multe zile în șir a fost înlocuit cu rumoarea unei mulțimi trîndave. O vioară cînta uneori, cel mai ades valsuri, pe care le punctau loviturile jocului cu bile. Pierdea vremea, hoinărind. I se întîmpla să surprindă în trecere frînturi de fraze, dar de regulă într-o limbă străină. Unele răsunau ca niște întrebări, și gîndul că ar fi fost posibil să i se adreseze cineva, în acest oraș, o tulbura ca pe o fetișcană.

— Ceaiul ți se va răci.

— Taci ! Ascultă !

— Biata mea... !

Își auzea în sfîrșit numele : „Jeanne !...“ Vocea unui bărbat, vocea... Niciînd nu a fost atît de aproape de țintă !

— Unde te duci ?

Același gest din ziua trecută, în direcția digului.

— Hai, Jeanne, gîndește-te !

— M-a chemat ! Dacă nu merg imediat...

— Te însoțesc.

— Biata mea Emilie ! E mult prea departe !

O urmă totuși, „biata Emilie“, dar Jeanne mergea prea repede. O văzu cum se îndepărtează de ea, cum traversează digul, apoi coboară pe plajă și se îndreaptă spre mare. Nu se vedea nimeni, dar pe nisip erau numeroase urme.

— Jeanne !... Jeanne !

Inutil să o cheme, era prea departe ca să audă. Tot mai departe, în mod inevitabil... În definitiv, se gîndi Emilie, am prevenit-o şi ceaiul mi se va răci. Hotărî să se întoarcă la masă.

Nu mai era posibil ! Pe terasa de la *Bar du soleil,* chiar pe locurile de pe care s-au ridicat, erau două băutoare de ceai. Una lîngă alta, cu ochii pe jumătate închişi. Şi deodată, Emilie înţelese, cu uimire, că ceva s-a produs, între ea, Jeanne şi realitate, o ruptură care o exila.

CUPRINS

Cuvînt înainte al autorului 5
Prefață 6

Dorul de țară 20
Mănușa de voluptate 24
Doamna cu cățelul 37
Scaunul 43
Mediul 46
Nimeni 67
Banda desenată 81
Celălalt 94
Puterea obișnuinței 99
Frumoasa zi stupidă 110
Diateza reflexivă 114
Breșa 116
Nimeni la Mănăstirea Forest 120
Franz și Bazilica 123
Ultima gară 126
Telefonul 129
Greutatea 130
A fost odată 132
Pseudonimie 136
Casa natală 146
Banca albastră 159
Audioviziune 176

Lector : ELENA INDRIEŞ
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

Bun de tipar : 6 iunie 1987.
Coli de tipar : 11,5.

Tipărit sub cd. nr. 5068/987 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ
BACĂU
Str. Mioriţei nr. 27
REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Lumea pe
care ne-o dez-
văluie Jean Muno
se bazează pe două
ordine complementare :
unul static, stereotip, al dis-
ciplinei, constrîngerii, imobilită-
ţii cotidiene, rutinei, prostiei
iar celălalt, al unei dina-
mici a imaginarului, visu-
lui, amintirii, a evadării
spirituale prin breşa
umorului, rîsului,
parodiei.

Lei 9,50